

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Ons kenmerk
4021764

Bijlage
1

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 25 mei 2022
Onderwerp Toezending jaarverslag Rechtspraak 2021

Hierbij bied ik u, op grond van artikel 104 van de Wet op de rechterlijke organisatie, het jaarverslag van de Raad voor de rechtspraak (hierna: Raad) aan over het jaar 2021. Dit jaarverslag geeft inzicht in de resultaten die de Rechtspraak in 2021 heeft behaald en de daarvoor ingezette financiële middelen.

De Raad besteedt in het jaarverslag ook aandacht aan trends in wetgeving. In dat verband wijst de Raad op een aantal knelpunten in de uitvoering van wetgeving en bespreekt hij enkele 'buikepijndossiers'. Deze lijst van knelpunten is het sluitstuk van de gesprekken die mijn ambtsvoorganger en ik met de Raad hebben gevoerd naar aanleiding van de toezegging daartoe door mijn ambtsvoorganger tijdens de Tweede Kamerbehandeling van de begroting Justitie en Veiligheid 2022 op 24 november 2021.¹

De door de Raad gesignaleerde knelpunten worden ingebracht in de lopende inventarisatie hardvochtige wet- en regelgeving ter uitvoering van de motie Ploumen/Jetten.² Het kabinet zal uw Kamer voor het zomerreces een brief sturen om u te informeren over de voortgang.

Voorop staat dat alle door de Raad gesignaleerde knelpunten worden onderzocht en waar mogelijk opgelost, ook als die niet onder het bereik vallen van de motie Ploumen/Jetten. Voor zover concrete knelpunten niet in de voortgangsbrief aan de orde komen, zal het kabinet separaat een schriftelijke reactie geven op deze knelpunten. Ook zal het kabinet reageren op de overige gesignaleerde tendensen in wetsvoorstellen die in het jaarverslag worden genoemd.

De Minister voor Rechtsbescherming,

F.M. Weerwind

---

¹ Kamerstuk 35 925 VI nr. 1.

² Kamerstuk 35 510, nr. 24.

RECHT SPRAAK

JAARVERSLAG 2021

INHOUDSOPGAVE

Jaarbericht	3	2.4 Versterking personeelsbeleid	34	3.2 Werken bij de Rechtspraak	68
Leeswijzer	6	2.4.1 Versterken arbeidsmarktpositie en gerechtsoverstijgende strategische personeelsplanning	34	3.2.1 Samenstelling personeelsbestand	68
1 De rol van de rechter en van de Rechtspraak	9	2.4.2 Loopbaanontwikkeling medewerkers	35	3.2.2 Diversiteit	70
1.1 In de samenleving	10	2.4.3 Visie op thuiswerken	35	3.2.3 Ziekteverzuim	72
1.1.1 Reflectietrajecten binnen de Rechtspraak	10	2.4.4 Werving en selectie rechters en raadsheren	35	3.2.4 Integriteit	73
1.1.2 Reflectie toeslagenaffaire in het bestuursrecht	10	2.5 Organisatie, cultuur en processen	37	3.2.5 Bezoldiging bestuurders	74
1.2 In de trias politica	15	2.5.1 Diversiteit en inclusie	37	3.3 Bedrijfsvoering	79
1.2.1 De dialoog tussen de staatsmachten	15	2.5.2 Verbeteren besturing	37	3.3.1 Ontwikkeling in financieel perspectief	79
1.2.2 Trends in wetgeving	15	2.5.3 Integriteit	38	3.3.2 Verwachtingen	79
1.3 In de netwerken	22	2.6 Een veilige werkomgeving	38	3.3.3 Duurzaamheid en social responsibility	80
1.3.1 In het strafrecht	22	2.7 Extern wetenschappelijk onderzoek	39	3.3.4 Datalekken	80
1.3.2 In het algemeen bestuursrecht	23	2.8 Kwaliteit en kennis	41	3.3.5 Klachten	80
1.3.3 In het vreemdelingenrecht	23	3 De Rechtspraak in cijfers	44	3.3.6 Risicoparagraaf	84
1.3.4 In het civiel recht	23	3.1 Het Rechtspreken	45	3.3.7 Kostenspecificatie, productgroepprijs en minutentarieven	91
1.3.5 In het familie- en jeugdrecht	24	3.1.1 Inkomende en afgehandelde zaken	45	4 Jaarrekening 2021	93
2 Doelen uit het Jaarplan 2021 en de Agenda van de Rechtspraak	26	3.1.2 Mediation naast rechtspraak en mediation in strafzaken	54	5 Overige gegevens	116
2.1 Verbeteren doorlooptijden en wegwerken achterstanden	27	3.1.3 Productiviteit en kosten	57	5.1 Resultaatbestemming	117
2.2 Verbeteren informatievoorziening en digitale toegankelijkheid	30	3.1.4 Werkvoorraden	58	5.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	117
2.3 Maatschappelijk effectieve rechtspraak en innovatie	33	3.1.5 Kwaliteitsnormen	60		
		3.1.6 Publicatiegraad uitspraken	63		
		3.1.7 Appelpercentages	63		
		3.1.8 Wrakingsverzoeken en gehonoreerde wrakingen	66		

JAARBERICHT

1 2 3 4 5

Het is nog niet zo lang geleden dat de Rechtspraak zich graag wat stilhield als er grote maatschappelijke thema's speelden. We waren ervan overtuigd dat deze houding het beste paste bij onze onafhankelijke positie. De laatste tijd wordt ons echter steeds vaker gevraagd kleur te bekennen. Los van die maatschappelijk oproep, voelen wij ook steeds vaker zélf de plicht om dat te doen. Het is een manier om bij te dragen aan het vertrouwen in ons als staatsmacht. En een vorm van rekenschap afleggen, zoals we dat ook met dit jaarverslag doen.

De Venetië-commissie schreef treffend in haar rapport naar aanleiding van de toelagenaffaire dat de rechtsstaat nooit af is. Dat ons rechtssysteem altijd in ontwikkeling is en zich moet blijven aanpassen aan politieke, sociale, economische, culturele en technologische ontwikkelingen. En dat het in standhouden ervan niet alleen draait om instituties en formele juridische waarborgen, maar ook om het behouden van een cultuur waarbij de rechtsstaat voorop staat. En dat doe je onder meer door je te laten horen.

Daarom luidden we de noodklok over de vastlopende jeugdbescherming. We boden publiekelijk onze excuses aan voor de steken die ook wij lieten vallen bij de behandeling van kinderopvangtoeslagzaken. We spraken ons uit over internationale ontwikkelingen zoals in Polen, waar de rechtsstaat wordt afgebroken. Binnen de Rechtspraak zetten tal van collega's zich in voor hun vakgenoten in Oekraïne. We spraken onze afschuw uit toen de rechtsstaat schokte na weer een dodelijke aanslag.

Hoewel het staatsrechtelijk kan schuren, is het goed dat de derde staatsmacht mondiger is dan voorheen. Onze rechters en medewerkers zien waar het recht in de dagelijkse praktijk knelt, waar processen vastlopen en waar onrechtvaardigheid het rechtssysteem binnendringt. Zij kennen de buikpijndossiers en signaleren knelpunten in wetgeving. Ik denk dat we rechten en vrijheden beschermen door deze observaties te delen. We maken concreet waar het hapert als het gaat om de toegang tot de rechter.

Door ingewikkelde kwesties te benoemen, maak je ze bespreekbaar. En dat maakt het voor ons en andere staatsmachten makkelijker om bijvoorbeeld de rechtsbescherming van burgers te verbeteren. Dat is belangrijk, want we zien tijdens het uitvoeren van onze wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen dat het daar nogal eens aan schort. Een voorbeeld is het wetsvoorstel naar aanleiding van de evaluatie van de Wet OM-afdoening. Dit wetsvoorstel biedt het Openbaar Ministerie de mogelijkheid om een voorwaardelijke strafbeschikking op te leggen. Maar als deze wordt omgezet in een onvoorwaardelijke beschikking, kan de rechter in de eventuele bezwaarprocedure slechts heel beperkt toetsen. Er is dan dus rechtsbescherming verloren gegaan. U leest meer over deze tendens in paragraaf 1.2.2.

Het speelt niet alleen bij nieuwe wetgeving, maar ook bij wetten die al gelden. Dit zijn de buikpijndossiers die ik eerder noemde. Dan gaat het bijvoorbeeld om de transitievergoedingen die bijna failliete ondernemers bij ontslag van medewerkers regelmatig moeten betalen, zelfs als het pensioen en spaargeld van die ondernemers al is verdampt. Maar ook om de zaken met oplegging van een boetepremie die het Centraal Administratie Kantoor bij de rechtbanken aanbrengt omdat mensen hun eigen risico van de ziektekostenverzekering niet betalen. Het gevolg is dat mensen met toch al lage inkomens worden geconfronteerd met torenhoge proces- en beslagkosten. Of neem de schorsing van élk rijbewijs tijdens een onderzoek naar iemands rijgeschiktheid. Zonder uitzondering, zonder nuance, zonder wettelijke ruimte voor een belangenafweging. Of de financieel zwakkere huurder die bij verlies van een rechtszaak moet opdraaien voor de veel hogere griffiekosten van de woningbouwvereniging. En tot slot noem ik het taakstrafverbod, waardoor rechters niet de meest rechtvaardige, passende en effectieve straf kunnen opleggen.

Deze opsomming doet geen recht aan het openhartige geluid vanaf onze werkvloer dat uit de passage in dit jaarverslag over knelpunten in de uitvoering van wetgeving en 'buikpijndossiers' klinkt, en ik nodig u dan ook uit deze te lezen. Het gaat in de regel om rechtszaken waarbij mensen in een al kwetsbare

positie, nóg verder het moeras in worden getrokken als niemand aan de bel trekt. Daarom moeten we het benoemen, zonder daarbij op de stoel van de wetgever of uitvoerende macht te willen zitten. Maar wel in de wetenschap dat de oplossing de grenzen tussen staatsmachten en organisaties vaak overstijgt. Het goed functioneren van de rechtsstaat is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Voor de Rechtspraak betekent dit dat we onze onafhankelijke en onpartijdige rol beschermen, maar ons daar niet achter mogen verschuilen. We willen een betrouwbare schakel zijn bij het onderhoud aan de rechtsstaat. Zoals we bijvoorbeeld binnen het bestuursrecht met het UWV, die vanuit zijn taak veel procedures bij ons start, spreken over knelpunten in het proces én in de samenwerking. Of zoals we met allerlei ketenpartners samenwerken aan de broodnodige modernisering van het Wetboek van Strafvordering. Zo zijn er tal van voorbeelden die laten zien dat een robuuste rechtsstaat gevormd wordt door velen. De Rechtspraak wil daarbij een actieve en betrouwbare rol spelen, en openstaan voor de geluiden van anderen. We zijn een organisatie die aanspreekbaar is.

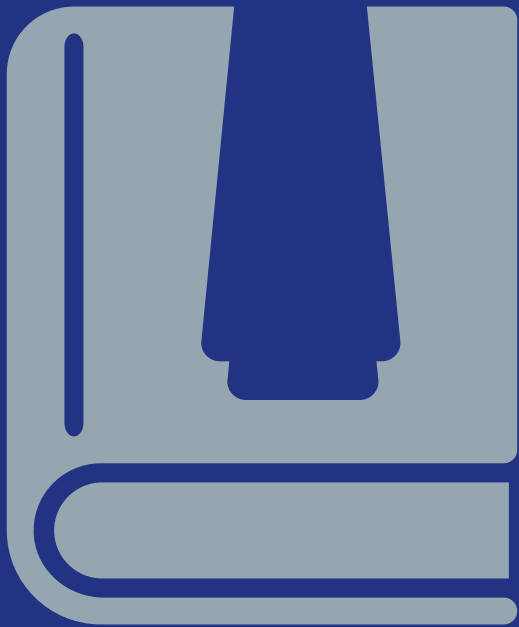
Door te benoemen wat wij zien, wijzen we in de richting van anderen. Als de kritiek hout snijdt, moet dat natuurlijk kunnen. Maar de Rechtspraak moet ook zélf in de spiegel kijken. Ook wij hebben blinde vlekken, die anderen zichtbaar kunnen maken. Graag noem ik de reflectietrajecten die binnen onze organisatie zijn gestart naar aanleiding van de toeslagenaffaire. Reflecties waarbij wij kritisch kijken naar ons eigen handelen, maar waarbij ook experts en andere betrokken mensen van buiten onze organisatie onverbloemd zeggen waar het op staat. Die waarheid doet soms pijn, maar is belangrijk om te horen, te delen en tot ons te blijven nemen.

Een rechter moet durven mishagen, is een gevleugelde uitspraak binnen ons vakgebied. Wars van politieke of maatschappelijke druk voert hij zijn ambt uit. Maar het gaat verder dan dat. Een rechter moet bij dreigend onrecht eigenwijs zijn en moed tonen. Soms tegen staande jurisprudentie in durven gaan, mits goed gemotiveerd. De normale gang van zaken negeren als de omstandigheden van het geval laten zien dat het écht niet anders kan. De Rechtspraakorganisatie moet rechters en juridische ondersteuning daarin bijstaan. Bijvoorbeeld door mogelijk te maken dat de signalen uit de organisatie worden gehoord en opgepakt. Waar de rechter zich in een individuele zaak laat horen, gebeurt dat ook in vakinhoudelijke en kwaliteitsoverleggen, expertgroepen en gerechtshofvergaderingen. Die geluiden vinden hun weg naar de bestuurderstafel, waarna de Rechtspraak in overleg treedt met de wetgever. Deze route moet ook andersom worden bewandeld, waarbij andere staatsmachten, vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheden, geconstateerde knelpunten of mogelijkheden tot verbetering met ons bespreken. Zo'n gesprek moeten we verwelkomen omdat het de rechtsstaat versterkt.

De Rechtspraak neemt een unieke positie in binnen ons staatsbestel. De opdracht die de samenleving ons geeft, voeren we dagelijks met toewijding uit. Want als onrecht dreigt, is rechtspraak het laatste toevluchtsoord om dat onrecht te voorkomen. In onze zittingszalen, van Middelburg tot Groningen en van Alkmaar tot Almelo, moet iedereen er zeker van zijn dat zijn rechten worden beschermd. Maar deze rol kunnen wij, rechters en de Rechtspraak als geheel, alleen vervullen als we zelf ook bereid zijn te luisteren.

Henk Naves,
Voorzitter Raad voor de rechtspraak

LEESWIJZER

1 2 3 4 5

Voor u ligt het *Jaarverslag van de Rechtspraak 2021*. Dit jaarverslag staat in het teken van de verschillende rollen van de rechter en van de Rechtspraak.

In hoofdstuk 1 benaderen we dit thema vanuit 3 invalshoeken: de rol van de rechter en van de Rechtspraak in de samenleving, hun rol binnen de trias politica en hun rol in de netwerken.

De eerste invalshoek gaat over de reflectietrajecten die binnen de organisatie zijn doorlopen in reactie op het rapport *Ongekend onrecht* van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag. De tweede gaat over de trends die de Rechtspraak waarneemt in wetgeving en in de dialoog tussen de staatsmachten. Tot slot leest u over hoe de Rechtspraak het afgelopen jaar heeft samengewerkt met haar (keten)partners.

In hoofdstuk 2 leest u over de stappen die de Rechtspraak in 2021 heeft gezet om haar missie en visie aan de hand van de 5 doelen van de Agenda van de Rechtspraak te verwezenlijken. De missie beschrijft de kern van waar de Rechtspraak voor staat; wat ons bestaansrecht is.

Missie

De Rechtspraak beschermt rechten en vrijheden, komt op voor de democratische rechtsstaat, zorgt voor goede toepassing van het recht en voor beslissingen door onafhankelijke, onpartijdige, integere en deskundige rechters.

De visie geeft aan waar de Rechtspraak voor gaat. Het is ons beeld van de toekomst, gericht op het jaar 2030, en is de drijfveer voor, en reden achter, beleidskeuzes.

Visie

De Rechtspraak is rechtvaardig, toegankelijk, tijdig, transparant en speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen.

Uit de missie en visie vloeit de Agenda van de Rechtspraak voort. Deze agenda omdat 5 doelen waaraan de komende jaren met prioriteit wordt gewerkt. Het zijn de eerste stappen richting het realiseren van de ambities uit de visie.

Agenda van de Rechtspraak

1. Rechtspraak is tijdig en toegankelijk.
2. Toegang tot de rechter wordt digitaal en op laagdrempelige wijze verleend. Voor rechtzoekenden die onvoldoende in staat zijn om mee te doen aan digitaal toegankelijke rechtspraak, wordt toegang tot de rechter gefaciliteerd.
3. De Rechtspraak werkt actief samen in netwerken en is daarin betrouwbaar. Deze samenwerking is niet vrijblijvend. Bij die samenwerking blijft de onafhankelijke en onpartijdige rol van de rechter gewaarborgd.
4. De Rechtspraak werkt met een menselijke maat. Medemenselijkheid is bepalend voor de manier waarop wij ons werk uitvoeren. Wij zien de mens achter het juridische dossier. Onze communicatie kent een persoonlijke benadering waar dat kan.
5. De Rechtspraak is divers samengesteld en zorgt voor inclusiviteit. Dat wil zeggen dat wij ervoor zorgen dat iedereen zich thuis voelt in de organisatie en daar zichzelf kan zijn. Wij creëren kansen voor het leren van elkaar en werken samen. Wij worden gedreven door de in de missie geformuleerde waarden. Bestuurders en managers stimuleren eigenaarschap bij een ieder die voor de Rechtspraak werkt en geven hen vertrouwen.

In hoofdstuk 2 leest u over de stappen die de Rechtspraak heeft gezet om de hierboven genoemde agendadoelen en de ambities uit het *Jaarplan van de Rechtspraak 2021* te verwezenlijken. Zo gaat paragraaf 2.1 over de activiteiten gericht op tijdige en voorspelbare rechtspraak, onder andere door de inzet van zogeheten inloopkamers en slimmer roosteren.

In paragraaf 2.3 leest u over verschillende initiatieven in het kader van maatschappelijk effectieve rechtspraak (MER) en innovatie, waarmee de Rechtspraak inspeelt op behoeften en problemen in de samenleving. In pilots onder de vlag van MER laat de rechter zich niet uitsluitend leiden door juridische overwegingen, maar probeert hij waar mogelijk en gepast een échte oplossing te vinden voor problemen die partijen verdeeld houden.

Hoofdstuk 3 van dit jaarverslag gaat over de Rechtspraak in cijfers. De laatste 2 paragrafen van dit hoofdstuk betreffen de jaarrekening 2021 en de controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

We bieden u op www.rechtspraak.nl/jaarverslag de mogelijkheid om snel en eenvoudig door het jaarverslag te navigeren, te zoeken naar onderwerpen die voor u van belang kunnen zijn en een selectie te maken van de onderwerpen die u wilt lezen of bewaren en door te klikken naar aanvullende data. Via www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Rechtspraak-in-Nederland/Rechtspraak-in-cijfers heeft u toegang tot ons open dataportaal.

De Rechtspraak maakt dit jaarverslag op basis van artikel 104 van de Wet op de rechterlijke organisatie. Het jaarverslag wordt aan de minister voor Rechtsbescherming aangeboden, die het onverwijld aan beide kamers der Staten-Generaal stuurt.

1

DE ROL VAN DE RECHTER EN VAN DE RECHTSPRAAK

2

3

4

5

1.1 IN DE SAMENLEVING

1.1.1 Reflectietrajecten binnen de Rechtspraak

Ouders in de kinderopvangtoeslagzaken is ongekend onrecht aangedaan. Dat was de conclusie van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) in december 2020. Naar aanleiding van het rapport van de commissie, genaamd *Ongekend onrecht*, over de kinderopvangtoeslagaffaire (de toeslagenaffaire) sprak het Landelijk Overleg Vakinhoud Bestuursrecht (het LOVB) op 21 januari 2021 over de vraag hoe de Rechtspraak met de conclusies en analyses uit het rapport diende om te gaan. Naar aanleiding hiervan vond een grondig reflectietraject op de toeslagenaffaire in het bestuursrecht plaats. De overige landelijke overleggen werd ook verzocht om na te denken over de gevolgen van wetgeving en jurisprudentie en de houding van de rechter, en zo kwetsbare zaaktypen in kaart te brengen. Dit heeft ertoe geleid dat binnen alle rechtsgebieden in 2021 reflectietrajecten zijn geïnitieerd, die thans in verschillende stadia verkeren.

De toeslagenaffaire heeft uitgewezen dat een strikte benadering, hoewel begrijpelijk en deels ook legitiem, rechtsbescherming en maatwerk in individuele zaken heeft bemoeilijkt. Met de toeslagenaffaire is ook gebleken hoe belangrijk adequate rechtsbijstand is. Daarnaast is met de toeslagenaffaire het belang van het door de rechter bieden van meer maatwerk pijnlijk duidelijk gemaakt.

Meer ruimte voor maatwerk van de rechter - bijvoorbeeld door het opnemen van hardheidsclausules in wetgeving, maar ook door minder stringente jurisprudentie - biedt de rechter meer armslag om in schrijnende individuele gevallen dreigend onrecht te kunnen afwenden dan wel te verzachten. Tegelijkertijd levert (meer) maatwerk van de rechter ook spanning op met belangrijke rechtsbeginselen zoals rechtseenheid, rechtsgelijkheid en voorspelbaarheid van het recht. Ook kan in voorkomende gevallen een efficiënte en voortvarende behandeling van zaken meer onder druk komen te staan. Daarnaast vergt (meer)

maatwerk een proactieve houding van de rechter, die bij dreigend onrecht eigenwijsheid en moed moet durven tonen en tegen staande jurisprudentie, werkprocessen of richtlijnen in moet durven gaan.

Binnen de Rechtspraak heeft de toeslagenaffaire al met al een grondige bezinning op de rol van de rechter bij het bieden van rechtsbescherming teweeg gebracht. Deze reflectietrajecten lopen door in 2022. Hierna volgt een overzicht op hoofdlijnen van het reflectietraject dat binnen het bestuursrecht is geïnitieerd.

1.1.2 Reflectie toeslagenaffaire in het bestuursrecht

Rechtbanken

Begin oktober 2021 is naar aanleiding van de conclusies van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag het rapport *Recht vinden bij de rechtbanken; lessen uit de kinderopvangtoeslagzaken* van de Werkgroep reflectie toeslagenaffaire rechtbanken verschenen. In deze reflectie stond de wijze waarop de kinderopvangtoeslagen zijn behandeld centraal. Meer in het algemeen is aandacht besteed aan de vraag hoe bestuursrechters moeten omgaan met zaken waarin voor burgers veel op het spel staat en voor hen onevenredige gevolgen dreigen te ontstaan.

De werkgroep heeft een aantal aanbevelingen gedaan, uitgaande van de bestaande wettelijke instrumenten en de professionele standaarden, waarbij de nadruk is gelegd op het bieden van rechtsbescherming in het individuele geval. Dit kan volgens de werkgroep bereikt worden door als rechter(s):

- Actiever te zijn. Dat betekent: meer ruimte nemen bij het feitenonderzoek, de toetsing van feiten en de evenredigheid van de gevolgen van een besluit en ruimhartiger omgaan met het aanvullen van gronden;
- Meer maatwerk te leveren. Dat betekent: uitvoeriger onderzoek doen naar de vraag of de gevolgen van een besluit voor een burger evenredig zijn in

het licht van het doel van de wettelijke regel, een groter gewicht toekennen aan het bieden van rechtsbescherming in het individuele geval dan aan uniforme toepassing van het recht en meer maatwerk in de motivering van uitspraken;

- Samenspraak en tegenspraak te stimuleren. Dat betekent: meer reflectie, ruimte voor twijfel en uitwisseling van informatie. Daarnaast zou het meer publiceren van uitspraken wetenschappelijke reflectie kunnen stimuleren.

Deze aanbevelingen moeten verder worden geconcretiseerd en geïmplementeerd¹. Dit is een grote veranderopgave en raakt belangrijke thema's, zoals de indringendheid van de toetsing door bestuursrechters, de (verschuivende?) balans tussen rechtseenheid en rechtsbescherming, de balans tussen de toepassing van wettelijke voorschriften en de toepassing van algemene rechtsbeginselen, waaronder het evenredigheidsbeginsel, ambtshalve aanvulling van rechtsgronden, ongelijkheidscompensatie, etc.

- Met de concretisering is eind 2021 een begin gemaakt. Geconstateerd kan worden dat de effecten van de reflectie al merkbaar zijn en het bewustzijn en het denken over de aanbevelingen groeit. Binnen alle rechtbanken is bijvoorbeeld eind 2021 gestart met het professionele gesprek over de aanbevelingen en ook wordt werk gemaakt van meer samenspraak en tegenspraak zodat eerder potentiële zogenaamde 'niet pluizaken' kunnen worden gesignaleerd.
- De effecten zijn de afgelopen periode ook al merkbaar in de (bestuurs) rechtspraak. Er wordt door bestuursrechters in zaken actiever gekeken en expliciet overwogen of nadelige gevolgen van een besluit voor een rechtszoekende onevenredig zijn in verhouding tot de met het besluit te dienen

doelen. Zie bijvoorbeeld de uitspraak van de rechtbank Gelderland over het dagloonbegrip in WIA-zaken (ECLI:NL:RBGEL:2021:5972) en een uitspraak van de rechtbank Gelderland over de Wegenverkeerswet (ECLI:NL:RBGEL:2021:5965).

Omdat hier sprake is van een (rechts)ontwikkeling en niet van een project met een duidelijk begin en einde, zal deze ontwikkeling tijd in beslag nemen. We hebben ook te maken met een veelheid aan dilemma's/thema's en belanghebbenden.

Centrale Raad van Beroep

Hoewel de Centrale Raad van Beroep (CRvB) geen kinderopvangtoeslagzaken behandelt, heeft het rapport van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (ook wel de commissie-Van Dam) de CRvB aanleiding gegeven intern te verkennen waar kan worden gereflecteerd en geleerd in het domein waarin de CRvB de hoogste bestuursrechter is. Is sprake van onbedoelde en ongewenste effecten van wet- of regelgeving op de uitvoeringspraktijk en de eigen jurisprudentie? Wat is uit het oogpunt van de menselijke maat en effectieve rechtsbescherming (eventueel meer) nodig om écht recht te blijven doen, juist als wet- en regelgeving knellen? Zijn er ventielen nodig in de (sociale zekerheids)wetgeving? Naast interne reflectie is hierbij in contacten met o.a. uitvoeringsorganisaties, enkele ministeries en de sociale advocatuur stil gestaan. Geconstateerd is dat de menselijke maat en rechtsbescherming onderdeel vormen van de toetsingswijze van de CRvB. Toch kan het in de praktijk soms schuren. Voortdurende alertheid is hoe dan ook geboden. De antenne van de CRvB staat dan ook 'extra aan'. De CRvB gaat er in zijn jaarverslag nader op in.

---

¹ Sluit aan bij de missie en visie van de Rechtspraak. De missie luidt: 'De Rechtspraak beschermt rechten en vrijheden, komt op voor de democratische rechtsstaat, zorgt voor een goede toepassing van het recht en voor beslissingen door onafhankelijke, onpartijdige, integere en deskundige rechters.' De visie van de Rechtspraak luidt: 'De Rechtspraak is rechtvaardig, toegankelijk, tijdig, transparant en speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen.'

RECHTSZAAK I: HOEVEEL KRIJGEN EFFECTENBEZITTERS SNS?

Op 1 februari 2013 neemt de minister van Financiën een zogeheten 'onteigeningsbesluit'. Hiermee onteigent hij effecten (verzamelnaam voor verhandelbare financiële producten zoals aandelen en obligaties) die door of met medewerking van SNS Bank of SNS Reaal zijn uitgegeven, en vermogensbestanddelen van SNS Bank of SNS Reaal. De minister kan dat doen als een Nederlandse financiële onderneming de stabiliteit van het financiële stelsel in groot gevaar brengt. Wel heeft de rechthebbende op zo'n onteigend effect of vermogensbestanddeel recht op schadeloosstelling. Het is aan de Ondernemingskamer van het gerechtshof Amsterdam om deze schadeloosstelling vast te stellen.

DE STAAT

De minister verzoekt de Ondernemingskamer op 4 maart 2013 om de schadeloosstelling vast te stellen. De minister biedt een schadeloosstelling aan van 0 euro voor alle onteigende effecten en vermogensbestanddelen. Volgens de minister hadden SNS Bank en SNS Reaal op het moment van de onteigening geen toekomstperspectief meer. Als niet zou zijn onteigend, lag faillissement of liquidatie van SNS Bank en SNS Reaal voor de hand. De minister gaat ervan uit dat de onteigende effecten en vermogensbestanddelen waardeloos waren. Veel rechthebbenden op onteigende effecten en vermogensbestanddelen verwezen zich tegen het standpunt van de minister. Zij zijn van mening dat de werkelijke waarde veel hoger is en dat een hogere schadeloosstelling moest worden vastgesteld. De minister biedt in de loop van de tijd hogere bedragen aan voor de onteigende effecten en vermogensbestanddelen (300 miljoen euro), maar deze zijn volgens de rechthebbenden lang niet hoog genoeg.

DE ONDERNEMINGSKAMER

De Ondernemingskamer vraagt 3 deskundigen om de waarde van de effecten en vermogensbestanddelen te bepalen. Op 27 april 2018 is het rapport van de deskundigen klaar. Op verzoek van de Ondernemingskamer maken de deskundigen daarna nog een aanvullend rapport. Op 11 februari 2021 doet de Ondernemingskamer een einduitspraak in deze zaak. De Ondernemingskamer vindt het aanbod van de minister geen volledige vergoeding voor de schade die de onteigende partijen hebben geleden. Het verzoek van de minister wordt daarom afgewezen. Verder stelt de Ondernemingskamer de waarde vast van de effecten en vermogensbestanddelen op 1 februari 2013 (de datum van de onteigening). De schadeloosstelling voor de onteigende effecten en vermogensbestanddelen van SNS Bank en SNS Reaal wordt door de Ondernemingskamer vastgesteld op in totaal 804.810.000 euro.

De Staat is bij de Hoge Raad in cassatie gegaan tegen de beschikking van de Ondernemingskamer.

Lees ook de volledige uitspraak: [ECLI:NL:GHAMS:2021:316](#)

Het College van Beroep voor het bedrijfsleven

Het College van Beroep voor het bedrijfsleven (Cbb) behandelt geen kinderopvangtoeslagzaken, maar de kwestie is wel aanleiding geweest om intern te kijken naar rechtsgebieden waar mogelijk sprake zou kunnen zijn van te harde of te zeer knellende wetgeving. De inventarisatie is besproken op een studiebijeenkomst van rechters en juristen. Daarbij is vooral naar voren gekomen dat het belangrijk is om (nog) vaker dan al gebeurde, en in breder verband, met elkaar het gesprek te hebben over mogelijke knelpunten. Een rechterlijke houding gericht op het doorgronden van elke individuele zaak is bij het recht doen aan het evenredigheidsbeginsel essentieel.

Belastingkamers gerechtshoven

De toeslagenaffaire heeft geen directe invloed op de geschillen over belastingen. Wel benadrukt deze affaire voor de belastingkamers van de gerechtshoven dat de rechtsbescherming van de burger als een essentiële factor meegewogen moet worden in de beslissingen. Daartoe is een bezinning binnen de hoven geweest op de lopende zaken, waaronder de zogenoemde Fraude Signalering Voorziening (FSV)-lijst.

RECHTSZAAK II:

WEL OF NIET 'S AVONDS OP STRAAT

De avondklok moet worden opgeheven, vindt de Haagse voorzieningenrechter op 16 februari 2021. De Staat maakt ten onrechte gebruik van de wet die haar de mogelijkheid biedt om zo'n drastische maatregel te nemen. De Staat gaat onmiddellijk in beroep bij het gerechtshof Den Haag.

DE STAAT

Het vonnis van de Haagse voorzieningenrechter moet worden vernietigd. De invoering van de avondklok op 23 januari 2021 is noodzakelijk voor de veiligheid en gezondheid van de burgers en mocht op de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag (Wbbbg) worden gebaseerd. De coronasituatie is zeer zorgelijk omdat 2 epidemiologische situaties zich naast elkaar ontwikkelen: het 'oude' coronavirus en de veel besmettelijkere buitenlandse varianten die naar verwachting de boventoon zullen gaan voeren. Nederland moet alles op alles zetten om het aantal besmettingen zo laag mogelijk te houden en voorkomen dat het land wordt overspoeld door een derde golf. De noodklok is proportioneel. Minder zware maatregelen volstaan niet. Voor zover de avondklok de uitoefening van grondrechten beperkt, is dat alleen in de latere avond en nacht.

DE STICHTING VIRUSWAARHEID

De Staat handelt onrechtmatig door de avondklok via de Wbbbg in te voeren. Er is geen sprake van een uitzonderlijke en spoedeisende noodsituatie die voorwaarde is voor gebruik van de Wbbbg. De Wbbbg is slechts bedoeld voor situaties die letterlijk geen enkel uitstel dulden omdat sprake is van een acute noodsituatie, zoals een onverwachte dijkdoorbraak. Uit het feit dat in de Tweede Kamer is gesproken over de avondklok, blijkt dat van een acute spoedsituatie geen sprake is. De redenen die de Staat aanvoert voor het invoeren van de avondklok zijn onvoldoende. De avondklok is niet proportioneel. De avondklok is een onaanvaardbare inperking van de grondrechten van burgers.

HET GERECHTSHOF DEN HAAG

De avondklok mag worden gebaseerd op de Wbbbg. Het is niet zo dat deze wet slechts is bedoeld voor situaties die letterlijk geen enkel uitstel kunnen dulden. Er is sprake van buitengewone omstandigheden die het invoeren van de avondklok mogelijk maken. De Staat heeft voldoende onderbouwd dat de avondklok effect heeft, althans dat hij hier in redelijkheid van uit mag gaan. De regering mocht afgaan op het advies van het Outbreak Management Team (OMT). De avondklok is proportioneel en voldoet ook aan de eisen van subsidiariteit: een betere manier om verdere verspreiding van het coronavirus tegen te gaan was niet voorhanden. De (tijdelijke en beperkte) inbreuk op diverse grondrechten, zoals het recht op bewegingsvrijheid, is daarom gerechtvaardigd. Het gerechtshof vernietigt het vonnis van de voorzieningenrechter.

Lees ook de volledige uitspraak: [ECLI:NL:GHDHA:2021:285](https://www.rechtspraak.nl/ECLI/ECLI:NL:GHDHA:2021:285)

1.2 IN DE TRIAS POLITICA

1.2.1 De dialoog tussen de staatsmachten

In het *Jaarplan van de Rechtspraak 2021* sprak de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak (de Raad) uit dat het belangrijk is dat tussen alle staatsmachten het gesprek wordt gevoerd over hoe de rechtsstaat kan worden versterkt en hoe in de toekomst ongekend onrecht kan worden voorkomen.

Dat gesprek tussen de staatsmachten is vooral van belang bij onderwerpen die het functioneren van de rechtsstaat direct raken. Want de rechtsstaat wordt gevormd door 3 staatsmachten die elk afzonderlijk, maar ook gezamenlijk, verantwoordelijkheden dragen ten aanzien van het functioneren daarvan. Het is daarom toe te juichen dat in de zomer van 2021 voor het eerst een gesprek heeft plaatsgevonden met vertegenwoordigers uit alle staatsmachten. Verkend werd hoe goed invulling kan worden gegeven aan de door de Tweede Kamer aangenomen motie Omtzigt/Van Dam waarin de regering wordt opgeroepen om een staatscommissie in het leven te roepen die voorstellen moet presenteren om de rechtsstaat te versterken. De Rechtspraak vindt het belangrijk dat de opdracht aan, en samenstelling van, deze staatscommissie op draagvlak en instemming kan rekenen van de 3 staatsmachten en dat een werkvorm wordt gevonden waarmee dat kan worden georganiseerd.

De ervaring van het afgelopen jaar leert dat het gesprek tussen de staatsmachten beter kan worden gevoerd. Vooral het aspect van de vertegenwoordiging vormt een nog te overbruggen uitdaging. Want elke staatsmacht is divers samengesteld en de onderdelen ervan hebben vaak elk een eigen visie en hun belangen. Dat geldt voor de rechterlijke macht, maar ook voor de wetgevende en uitvoerende macht. De Rechtspraak blijft zich inzetten voor een goede en structurele dialoog tussen de staatsmachten, door zelf met voorstellen te komen en hiervoor aandacht voor te vragen. De Rechtspraak ziet zich in deze oproep gesteund

door de opinie² van de Venetië-commissie, die mede tot stand is gekomen op basis van een gesprek met vertegenwoordigers van de Rechtspraak, waarin de aanbeveling is opgenomen om de rechterlijke macht te betrekken bij gesprekken over de praktische werking van wetgeving.

1.2.2 Trends in wetgeving

In het *Jaarverslag van de Rechtspraak 2020* is voor het eerst een overzicht gegeven van in dat jaar geconstateerde tendensen in wets- en beleidsvoorstellen op het terrein van de rechtspleging. Ook dit jaar wordt in het jaarverslag stilgestaan bij noemenswaardige tendensen in de aan de Raad ter advisering voorgelegde wetsvoorstellen. Tevens wordt aandacht besteed aan vigerende wetgeving waarvan in de uitvoering knelpunten worden gesignaleerd.

Tendensen in wetsvoorstellen

Inperking van grondrechten

In 2021 was sprake van meerdere wetsvoorstellen waarbij grondrechten werden ingeperkt dan wel een rol speelden. Treffende voorbeelden daarvan waren de Tijdelijke wet uitbreiding coronatoegangsbewijzen en de Tijdelijke wet differentiatie coronatoegangsbewijzen. Een inperking van grondrechten speelde ook een rol bij o.a. het wetsvoorstel bestuursrechtelijke aanpak kinderpornografisch materiaal (vrijheid van meningsuiting), het wetsvoorstel elektronische gegevensuitwisseling in de zorg (binnentreding woning en medisch beroepsgeheim/-verschoningsrecht), de Uitvoeringswet verordening terroristische online-inhoud (vrijheid van meningsuiting) en het wetsvoorstel alcoholmeter (lichamelijke integriteit).

---

² The Netherlands – Opinion on the Legal Protection of Citizens, adopted Venice Commission at its 128th Plenary Session (Venice and online, 15-16 October 2021).

De impact van de inperking van grondrechten is ingrijpend en vraagt om een zorgvuldige afweging. Aan de motivering van inperkingen mogen hoge eisen worden gesteld. Het belang van een zorgvuldige afweging en motivering laat zich des te meer voelen nu de toetsing van wetten aan grondrechten in de Grondwet in Nederland slechts eenmalig plaatsvindt op het moment van totstandkoming van nieuwe wetgeving. De Nederlandse rechter mag immers, als enige rechter binnen de Raad van Europa, wetten niet toetsen aan de Grondwet. Op regering en parlement rust derhalve een zware verantwoordelijkheid om bij de totstandkoming van wetgeving te zorgen voor een zorgvuldige en evenwichtige toetsing aan grondrechten. De Rechtspraak heeft, bijvoorbeeld tijdens de kabinetsformatie, aandacht gevraagd voor het door de rechter kunnen toetsen van wet- en regelgeving aan de Grondwet. De Rechtspraak pleit al langer voor de mogelijkheid dat de rechter in een individuele, concrete zaak kan toetsen aan de Grondwet. Rechterlijke constitutionele toetsing is primair wenselijk omdat het meer dan de huidige wijze van toetsen waarborgen biedt voor een goed functioneren van de democratische rechtsstaat en het de rechtsbescherming van de burger in het concrete geval versterkt. Het doel van rechterlijke constitutionele toetsing is beter te waarborgen dat wetgeving aan de waarden van de Grondwet beantwoordt en blijft beantwoorden.

Uitwerking rechtsbescherming schiet soms tekort

De Raad constateert dat de uitwerking van de rechtsbescherming in de aan de Raad voorgelegde wetsvoorstellen niet altijd even duidelijk is en soms zelfs ontbreekt.

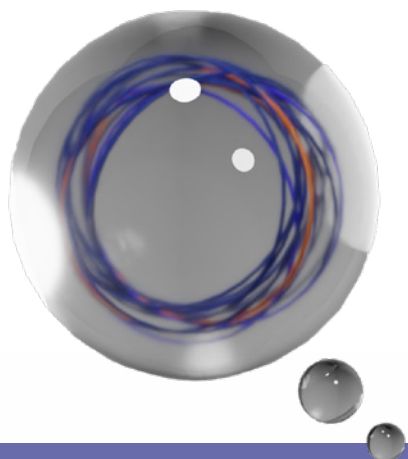
Een aantal voorbeelden van tekortschietende rechtsbescherming zijn te vinden in het wetsvoorstel naar aanleiding van de evaluatie van de Wet OM-afdoening. Dit wetsvoorstel biedt het Openbaar Ministerie (OM) de mogelijkheid een voorwaardelijke strafbeschikking op te leggen. Indien deze wordt omgezet in een onvoorwaardelijke strafbeschikking, kan de veroordeelde daar bezwaar tegen maken, maar de rechter kan in die bezwaarprocedure slechts heel beperkt

toetsen. Verder valt bij de nieuwe regeling van transacties op dat rechterlijke toetsing pas aan de orde is bij een drempelbedrag van 200.000 euro en dat de officier van justitie niet bij elk transactieaanbod verplicht is de verdachte vooraf te horen.

Soms biedt de wettekst onvoldoende duidelijkheid over de te volgen rechtsgang. Een voorbeeld hiervan is de Nota van Wijziging Wetsvoorstel transparantie maatschappelijke organisaties. De Raad adviseerde naar aanleiding van deze nota van wijziging om niet alleen in de toelichting, maar ook in de wettekst te vermelden dat hier een procedure bij de burgerlijke rechter wordt beoogd.

Een ander voorbeeld van onduidelijke rechtsbescherming is het wetsvoorstel Wet collectieve warmtevoorziening. Een collectieve warmtevoorziening is een collectief warmtesysteem of geheel van collectieve warmtesystemen gelegen in een warmtekavel. In het wetsvoorstel was onduidelijk of een warmtebedrijf en de warmtetransportbeheerder bestuursorganen zijn. Door deze onduidelijkheid weten belanghebbenden niet of zij (indien nodig) bij de bestuursrechter of de civiele rechter terecht kunnen. Tegen de vaststelling, vergroting en samenvoeging van een warmtekavel staat in het wetsvoorstel geen bestuursrechtelijke rechtsbescherming open. Tegelijkertijd is wel voorstelbaar dat met name tegen een vergroting van een warmtekavel bezwaar kan bestaan van andere warmtebedrijven. Aan de positie van deze warmtebedrijven zou in het wetsvoorstel aandacht moeten worden besteed.

De Raad wil hierbij nogmaals aandacht vragen voor het belang van effectieve rechtsbescherming en van een duidelijke uitwerking daarvan in wetgeving. Het verdient aanbeveling om de rechtsbeschermingsaspecten in nieuwe wet- en regelgeving zo expliciet en concreet mogelijk uit te werken zodat hierover geen onduidelijkheid kan ontstaan. Ook geeft de Raad in overweging om in de toelichting bij wetgeving met rechtsbeschermingsaspecten standaard een aparte rechtsbeschermingsparagraaf op te nemen.

RECHTSZAAK III: BEGRIJPT RUINERWOLD- VERDACHTE WAT ER GEBEURT?

De vader van een gezin in Ruinerwold zou zich op zijn boerderij schuldig hebben gemaakt aan gijzeling, mishandeling van zijn 9 kinderen en seksueel misbruik. De rechtbank Noord-Nederland doet uitspraak in deze geruchtmakende zaak.

DE OFFICIER VAN JUSTITIE

Het Openbaar Ministerie is niet ontvankelijk in de vervolging van de verdachte. Hoewel de verdachte de strekking van de vervolging begrijpt, is het door zijn geestelijke beperking uitgesloten dat hij het strafproces inhoudelijk zal kunnen volgen en daaraan zal kunnen deelnemen. Deze beperking kan op geen enkele wijze en met geen enkel hulpmiddel worden gecompenseerd en zal nooit wezenlijk verbeteren. Voortzetting van de vervolging is daarom een schending van het recht op een eerlijk proces, zoals bedoeld in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

DE ADVOCATEN VAN DE VADER

Op basis van een rapportage van het Pieter Baan Centrum en de verklaringen van de deskundigen moet worden geconcludeerd dat de verdachte aan een zodanige ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens lijdt, dat hij niet in staat is de strekking van de tegen hem ingestelde vervolging te begrijpen. Hij is hierdoor ook niet in staat om effectief deel te nemen in zijn zaak. Gelet daarop kan de verdachte geen eerlijk proces krijgen. Er is ook geen uitzicht op herstel van de verdachte. Daarmee is de zaak tot een einde gekomen. Naast de schorsing van de vervolging zou het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk verklaard moeten worden.

DE RECHTBANK NOORD-NEDERLAND

Uit de stukken, en wat in de rechtszaal is besproken, is gebleken dat de verdachte in 2016 een beroerte heeft gehad. Hierdoor functioneren zijn hersenen niet goed meer, is hij halfzijdig verlamd en is zijn gezichts- en spraakvermogen aangetast. Er is sprake van een globale taalstoornis als gevolg van het hersenletsel. De man is niet in staat te spreken. Zijn begrip van zowel geschreven als gesproken taal is ernstig verstoord. Ook de mogelijkheid tot schrijven is door de beroerte aangetast. De man begrijpt misschien wel dat hij voor de rechter staat, maar de complexiteit van begrip die nodig is om de rechtsgang te doorzien, kan hij niet opbrengen. De verdachte is al met al 'unfit to stand trial.' De officier van justitie is daarom niet-ontvankelijk in de vervolging van de verdachte.

Lees ook de volledige uitspraak: [ECLI:NL:RBNNE:2021:671](https://www.rechtspraak.nl/ECLI/ECLI:NL:RBNNE:2021:671)

Implementatie- en uitvoeringswetgeving

Opvallend in 2021 was het aanzienlijke aantal implementatie- en uitvoeringswetsvoorstellen van Europese wetgeving (7 op de bijna 50 uitgebrachte adviezen).

Het is de Raad niet duidelijk wat hiervan de oorzaak is: is er sprake van een toename van Europese wetgeving, komt dit door de demissionaire status van het kabinet, of weten de ministeries de Raad beter te vinden als het gaat om dergelijke wetgeving?

Dat deze implementatiewetgeving de Raad bereikt is positief te noemen, ook al ligt de tekst van de richtlijn of verordening op het moment van consultatie vast en is er op dat moment geen ruimte meer om aan die tekst iets te veranderen. Er is vaak wel degelijk sprake van keuzevrijheid als het gaat om de wijze waarop deze Europese wetgeving in Nederland wordt geïmplementeerd. Deze keuzes kunnen aanzienlijke organisatorische en financiële gevolgen hebben voor de Rechtspraak. Een voorbeeld is de keuze om bepaalde, uit Europese wetgeving voortvloeiende, zaken bij een specifiek gerecht te concentreren, het moeten treffen van IT-voorzieningen of een toename van het aantal zaken voor de Nederlandse rechter als gevolg van die Europese wetgeving.

Hoewel medewerkers van ministeries bij tijd en wijle nog steeds menen dat consultatie van de Raad niet verplicht is bij implementatie- en uitvoeringswetgeving, doet de Raad vanuit het belang van uitvoerbaarheid en van voldoende financiële middelen voor de uitvoering graag een oproep om zijn bij dergelijke wetgeving te (blijven) raadplegen.

Adviestermijnen onder druk

De wetgevingsadviezen van de Raad zijn een onderdeel van de dialoog tussen de staatsmachten. Met zijn wetgevingsadviezen geeft de Raad feedback over mogelijke knelpunten ten aanzien van de rechtsbescherming en de uitvoering van nieuwe wetgeving. De Raad constateert dat de adviestertermijn bij consultaties omtrent nieuwe wet- en regelgeving regelmatig onder druk staat. Hoewel een korte(re) adviestertermijn begrijpelijk is in uitzonderlijke situaties zoals bij de

coronaspoedwetgeving, is er een algemene tendens waarneembaar van kortere adviestertermijnen waarbij de standaard zich steeds meer lijkt te verplaatsen naar 6 weken in plaats van 8 weken.

Bij een dialoog tussen de staatsmachten past dat de staatsmachten elkaar voldoende in staat stellen om op een zorgvuldige wijze inbreng te kunnen geven. De Raad doet daarom hierbij een oproep om de Rechtspraak voldoende tijd te gunnen voor zijn advisering (minimaal 8 weken), en zodoende de Raad in staat te stellen om gedegen en gehoord de gerechten te kunnen adviseren over wetgeving en beleid op het terrein van de rechtspleging.

Gesignaleerde knelpunten in de uitvoering van wetgeving en 'buikpijndossiers'

Civiel recht

Arbeidsrecht: transitievergoeding ex artikel 7:673 van het Burgerlijk Wetboek (BW)

Binnen de Rechtspraak bestaat het beeld dat de transitievergoeding³ meer dan knellend is. Een werkgever kan er nauwelijks aan ontkomen. Door de coronacrisis getroffen ondernemers zagen zich de afgelopen tijd in toenemende mate genoodzaakt de onderneming te staken om een faillissement te voorkomen. Voordat de beslissing tot stoppen door ondernemers is genomen, zijn vaak het spaargeld, de pensioenvoorziening en dergelijke al in de onderneming gestopt. Deze ondernemers lopen er vervolgens tegenaan dat toch de transitievergoeding moet worden betaald en dat er geen uitweg is. Het oude 'habe nichts-verweer' had in deze gevallen uitkomst kunnen bieden.

³ Wanneer een werkgever het initiatief neemt om zijn werknemer te ontslaan of zijn contract niet te verlengen, dan heeft de werknemer recht op een vergoeding. Dit heet de transitievergoeding.

Zorgverzekeringswet: CAK-boete

De Rechtspraak ziet dat er in de uitvoering van artikel 18a door zorgverzekeraars en het Centraal Administratie Kantoor (CAK) weinig ruimte is voor de menselijke maat en dat in deze zaken kwetsbare mensen en mensen met schulden, die jarenlang klant zijn van het CAK een boetepremie moeten betalen bij een achterstand in de betaling van de premie waardoor de problemen juist oplopen. Door het niet of niet op tijd betalen van eigen risico of zorgkosten aan de eigen verzekeraar, krijgen zij dan ook nog eens te maken met torenhoge proces- en beslagkosten. Dit soort zaken wordt veelvuldig bij verstek afgedaan. Omdat geen verweer wordt gevoerd worden veel schrijnende situaties ook niet gezien door de Rechtspraak.

Veroordeling tot betaling van het griffierecht van de wederpartij

In het huurrecht leidt de griffierechtenregeling tot knellende situaties; rechtspersonen betalen meer griffierechten dan privépersonen. Bij verlies van de procedure moet een privépersoon het griffierecht van de rechtspersoon betalen. De Rechtspraak ziet vaak situaties waarin huurders met een huurachterstand met hoge proceskosten worden geconfronteerd. Vaak hebben zij al meerdere schulden en schuldhelpverlening nodig. Huurders komen hierdoor vaak nog verder in de problemen.

Verder wordt regelmatig gesignaleerd dat een huurder een betalingsregeling heeft gevraagd, maar dat de verhuurder daarover pas in gesprek wil ná de rechtszitting. De proceskosten zijn dan al gemaakt en komen vaak bovenop de schuldenlast die de huurder al draagt. In zijn algemeenheid zou de rechter de gedaagde meer bescherming kunnen bieden als hij de mogelijkheid krijgt om betalingsregelingen op redelijkheid te toetsen en hij die betalingsregelingen zelf zou kunnen opleggen. Schuldeisers zijn dan mogelijk geneigd om eerder in te gaan op een aanbod om een betalingsregeling te treffen.

Toegang tot de rechter in hoger beroep voor werknemers

De Rechtspraak ziet een knelpunt in de toegang tot de rechter in hoger beroep voor werknemers. De meeste arbeidszaken die door werknemers worden voorgelegd aan de gerechtshoven, betreffen zaken waarin wordt geprocedeerd met gefinancierde rechtsbijstand, ofwel op kosten van een rechtsbijstandsverzekering of een vakbeweging, dan wel door werknemers die een (zeer) hoog loon verdienen. Gerechtshoven zien in toenemende mate arbeidszaken (waarin de werknemer appellant is), van werknemers met een laag of hoog loon. Werknemers met een gemiddeld inkomen gaan relatief minder vaak in hoger beroep. De Rechtspraak vermoedt dat de vrees voor een (hoge) proceskosten- (veroordeling) hiervoor redengevend is. Als mogelijke oplossing kan worden gedacht aan verlaging van het griffierecht of een bepaling vergelijkbaar met die van artikel 7:629a lid 6 BW (alleen een veroordeling in de kosten van de werkgever als sprake is van kennelijk onredelijk gebruik van procesrecht) of proceskosten voor behoud van werk weer aftrekbaar maken voor de inkomstenbelasting. Dit probleem doet zich trouwens ook voor op andere rechtsgebieden, zoals huurrecht en consumentenrecht.

Strafrecht

Het taakstrafverbod

Al vaker is aangegeven dat het taakstrafverbod van artikel 22b Wetboek van Strafrecht (Sr) als knellend wordt ervaren. Het verbod om in de hier aangegeven gevallen een taakstraf op te leggen, kan maatwerk verhinderen. Iemand een gevangenisstraf of een geldboete op moeten leggen terwijl het delict, de omstandigheden waaronder het is gepleegd en de persoonlijke omstandigheden van de verdachte, juist alle redenen geven om een taakstraf op te leggen, kan onrechtvaardig voelen. Momenteel ligt het wetsvoorstel tot uitbreiding van het taakstrafverbod bij de Eerste Kamer⁴. Als dit wordt aangenomen, zal de

⁴ Zie: https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/35528_wet_uitbreiding

ruimte voor de strafrechter om de meest passende straf op te leggen verder worden beperkt.⁵

Geen schorsende werking bezwaar omzetting taakstraf

Indien een taakstraf wordt opgelegd en deze niet (geheel) wordt uitgevoerd, zet de officier van justitie de taakstraf om in een hechtenis. Voor elke 2 uur niet uitgevoerde taakstraf dient de veroordeelde dan 1 dag te zitten. Indien de veroordeelde het niet eens is met de omzetting van de taakstraf in vervangende hechtenis, kan hij een bezwaarschrift indienen bij de rechter (artikel 6:6:23 Wetboek van Strafvordering). Dat bezwaarschrift heeft geen schorsende werking. Omdat de tenuitvoerlegging van straffen sinds 1 januari 2020 is overgegaan van het OM naar de minister (het Administratie- en Informatiecentrum voor de Executieketen, AICE), wordt een bezwaarschrift bij binnenkomst niet meer magistraatlijk op inhoud bekeken en lijkt het standaard uitgangspunt van 'geen schorsende werking' leidend. Het gevolg is dat de aangehouden veroordeelde in alle gevallen blijft vastzitten totdat op het bezwaarschrift is beslist. Dit is ook het geval als op voorhand duidelijk is dat het bezwaarschrift grote of op zijn minst gedegen kans van slagen heeft. Indien de rechter na een aantal weken het bezwaarschrift alsnog gegrond verklaart, is het leed al geschied en heeft de veroordeelde de vervangende hechtenis al uitgezeten, met alle mogelijke ontwrichtende consequenties voor zijn leven van dien.

Ongewenstverklaring van tbs'ers

Een derde onderdeel in het strafrecht waarbij onrecht aan de orde kan zijn, dient in samenhang met het vreemdelingenrecht te worden beschouwd. Het betreft veroordeelden tot terbeschikkingstelling (tbs) die de status van onge-

wenst vreemdeling hebben gekregen. Zij mogen niet in Nederland blijven maar kunnen om verschillende redenen (tijdelijk) niet terugkeren naar het land van herkomst. Tegelijkertijd zijn de behandelmogelijkheden in een tbs-kliniek beperkt. Omdat deze vreemdelingen geen verblijfsrecht hebben, kan hen geen verlof worden verleend: niet voor resocialiseren, niet om de 'kwaliteit van leven' te verbeteren, maar ook niet om via transmuraal verlof naar een passende verblijfinstelling te gaan. Anderzijds geldt: tijdens de tenuitvoerlegging van een straf of maatregel, zal er geen uitzetting naar het buitenland volgen. Zo houden het tbs-systeem en het vreemdelingenbeleid elkaar in een houdgreep en kan een strafrechter gedwongen worden een tbs-maatregel te verlengen, ook wanneer dit, bijvoorbeeld door een hoge leeftijd met hulpafhankelijkheid van de tbs-gestelde, niet meer passend is en een andere voorziening is aangewezen.⁶

Bestuursrecht

Rijbewijszaken

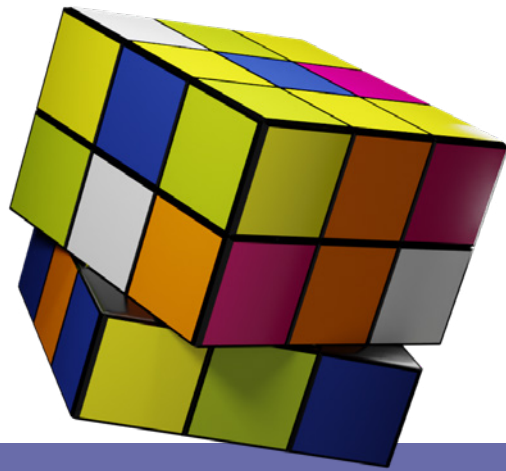
De wettelijke bepalingen uit de Wegenverkeerswet (WVW) 1994 en de Regeling maatregelen rijvaardigheid en geschiktheid 2011, die voorschrijven dat het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR) een onderzoek moet laten doen naar de rijgeschiktheid van verzoeker en dat tot die tijd het CBR het rijbewijs van verzoeker moet schorsen, laten geen ruimte om een belangenafweging te maken en op grond van persoonlijke omstandigheden daarvan af te wijken. De gevolgen kunnen daardoor hard zijn voor de betrokkene, zeker als de afhankelijkheid van een auto in verband met werk- of privéomstandigheden groot is.

---

5 Zie ook ons advies van 4 december 2019 (<https://www.rechtspraak.nl/SiteCollection/Documents/2019-47-advies-wetsvoorstel-uitbreiding-taakstrafverbod.pdf>) en voor nadere voorbeelden en toelichting de Rechtspraak-podcast 'de Staat van het Strafrecht', aflevering 1 'straffen op maat' en J.H. Janssen, 'Het taakstrafverbod: onnodige wetgeving' in Sancties 2021/42.

---

6 Ook de advocatuur en de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) wezen reeds op dit probleem. Zie bijvoorbeeld: <https://www.rsj.nl/documenten/rapporten/2021/02/17/vreemdelingen-in-de-tbs> en Gestrand in niemandsland: tbs'er Jerrel kan niet worden uitgezet, maar ook niet worden vrijgelaten | Binnenland | AD.nl (Algemeen Dagblad, 13 februari 2022)

RECHTSZAAK IV: IS DE KUBUS VAN RUBIK BESCHERMD?

Speelgoedhandelaren verkopen 3d-puzzels in de vorm van gekleurde kubussen die verdacht veel lijken op de oorspronkelijke kubus van Ernő Rubik. Daarom wil hij dat ze uit de handel worden genomen. Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden beslist in hoger beroep.

DE ADVOCaat VAN RUBIK

De door Ernő Rubik ontworpen kubus, zonder en met de specifieke kleurvlakken, is auteursrechtelijk beschermd. Met de verhandeling van de Magic Cube en de Keychain Magic Cube maken 2 bedrijven inbreuk op de auteursrechten van Rubik. De kubus is een uniek driedimensionaal logicaspel. Hij bestaat uit 26 minikubussen, met in totaal 54 zichtbare vlakken die, elk verdeeld over de 6 zijanten, al draaiende in rijen van 3 in hun eigen kleurvak geplaatst moeten worden. De decoratieve vormgevingselementen zijn volledig ontsproten aan Rubiks creativiteit. Bij het creëren van het werk golden geen technische of functionele randvoorwaarden waarbinnen deze vormgevingskeuzes moesten worden gemaakt. Rubik was op geen enkele wijze gedwongen om deze specifieke (combinatie van) elementen te kiezen.

DE ADVOCATEN VAN DE SPEELGOEDHANDELAREN

Rubik heeft in Nederland geen auteursrechtelijke bescherming op de Rubikkubus. De keuze voor de kubusvorm lag erg voor de hand, omdat die vorm zeer geschikt is voor een logicaspel en omdat de kubusvorm al lang algemene bekendheid genoot in het vormgeverserfgoed. De keuze voor de overige vormgevingselementen is uitsluitend ingegeven door technische en functionele overwegingen. De keuze van Rubik voor de kleuren rood, groen, geel, blauw, wit en oranje in combinatie met de zwarte grid is banaal en onvoldoende oorspronkelijk vanwege onder andere het werk Composition Damebrett van Piet Mondriaan uit 1919.

HET GERECHTSHOF ARNHEM-LEEWARDEN

De rechtbank Midden-Nederland gaf Rubik in 2018 voor een deel gelijk. De door de 2 bedrijven verhandelde Kama Sutra Cube, Pink Cube en Sudoku Cube leken onvoldoende op kubus van Rubik, maar hun Magic Cube en Keychain Magic Cube leken er te veel op. De rechtbank vond dat de vormgeving van de Rubikkubus met zijn contrasterende rand tussen de individuele blokjes, en zijn dikte en zwarte kleur, in combinatie met de gekozen 6 opvallende kleuren op de kubus, voldoende oorspronkelijk waren om auteursrechtelijk beschermd te zijn. Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden is het daarmee eens. De Magic Cube en de Keychain Magic Cube wekken door het overnemen van kleuren, die zeer dicht liggen tegen de door Rubik gekozen specifieke kleurtinten, in combinatie met de voor de kubus van Rubik kenmerkende grid, de indruk dat ze de kubus van Rubik zijn. De 2 speelgoedhandelaren moeten daarom hun 2 gekleurde kubussen in Nederland uit de handel nemen.

Lees ook de volledige uitspraak: [ECLI:NL:GHARL:2021:6712](https://www.rechtspraak.nl/Juridische%20informatie/Arresten/2021/GHARL.2021.6712)

Basisregistratie Personen

Het wijzigen van een registratie in de Basisregistratie Personen is gebonden aan rigide regels en beleid. Degene die een wijziging wil, moet aantonen dat die wijziging feitelijk juist is (en een verbetering van de registratie). Voor vreemdelingen met een verblijfsvergunning is het vaak moeilijk om gegevens te verkrijgen van de administratie uit het land van herkomst.

Bijzondere bijstand

Door een combinatie van regelingen binnen de domeinen fiscaliteit, sociale zekerheid en toeslagen, kunnen er onbedoeld schrijnende gevallen ontstaan. Betrokkenen komen door het effect van die onbedoelde combinatie van regelingen bijvoorbeeld niet in aanmerking voor fiscale tegemoetkomingen hetgeen tot financiële problemen kan leiden. Zie hiervoor ook de Kamerbrief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) van 15 mei 2020.

Dagloonbesluit/WW

Een prepensioen (vervroegd ouderdomspensioen) is 'inkomen in verband met arbeid' en moet daarom op grond van de wet- en regelgeving in mindering worden gebracht op de WW-uitkering. Dit kan negatieve financiële gevolgen voor betrokkenen hebben. Denk bijvoorbeeld aan iemand die, voordat hij werkloos werd, een prepensioen laat uitbetalen. Vervolgens wordt hij buiten zijn schuld werkloos en wordt dat prepensioen in mindering gebracht op zijn WW-uitkering.

1.3 IN DE NETWERKEN

1.3.1 In het strafrecht

In 2021 is de samenwerking in de strafrechtketen verder geïntensiveerd. Het gaat om samenwerking waar dat nodig is en waar zij meerwaarde heeft en met respect voor elkaars positie en verantwoordelijkheid. In het strafrecht werken Rechtspraak, OM en politie samen in het Bestuurlijk Ketenberaad (BKB). In het najaar van 2020 is een actieplan opgesteld om de lokale samenwerking tussen politie, OM en Rechtspraak bij de realisatie van (super)snelrecht te verbeteren.

Medewerkers van de Rechtspraak hebben in 2021 structureel in ketenverband en lokaal aan de uitvoering van dit plan gewerkt. Overal in het land zijn afspraken gemaakt tussen politie, OM en rechtbanken om meer strafzaken via het (super)snelrecht te behandelen. In 2022 zal dit zich ook moeten gaan vertalen in een stijging van het aantal zaken dat via het snelrecht wordt behandeld. Er is in 2021 een dashboard gecreëerd waarin de stand van zaken 'up-to-date' voor iedereen zichtbaar is.

Ook is in 2021 onder de vlag van het programma Tijdige rechtspraak nauw samengewerkt met het Parket Centrale Verwerking Openbaar Ministerie (CVOM) om de werkvoorraden bij overtredingen weg te werken met de zogeheten inloopkamer strafrecht, en zijn de eerste resultaten daarvan inmiddels zichtbaar.

Een werkgroep van OM-medewerkers en Rechtspraakmedewerkers is, nadat een plan van deze werkgroep om de coronagerelateerde achterstanden weg te werken in 2021 tot een goed einde was gebracht, aan de slag gegaan om ook de structurele werkvoorraden in het strafrecht aan te pakken. Naast een kwantitatieve analyse zullen er op veel manieren mogelijkheden worden gezocht om de capaciteit optimaal te benutten en de efficiency op een slimme manier te verbeteren.

Ten slotte zijn er op het gebied van digitalisering plannen gemaakt en middelen gevonden om een nieuw registratiesysteem voor strafrechtzaken te bouwen.

Modernisering Wetboek van Strafvordering

Het Wetboek van Strafvordering wordt gemoderniseerd, omdat het oude wetboek een lappendeken was geworden van later ingevoegde bepalingen. Het is hoog nodig een heldere structuur te bieden en het wetboek aan te passen aan de moderne, digitale tijden en nieuwe jurisprudentie. De Rechtspraak is gematigd positief. Vernieuwing is zinvol, maar er zijn enkele inhoudelijke bezwaren tegen de nieuwe wettekst. De implementatie wordt een grote uitdaging die de nodige druk zal leggen op de Rechtspraak. Daarnaast zal de invoering een grote financiële impact hebben.

De fase van formele consultatie is afgerond en het wetsvoorstel ligt voor advies bij de Raad van State. De inwerkingtreding van het nieuwe Wetboek van Strafvordering is voorzien voor 2026. De Innovatiewet Strafvordering maakt het mogelijk om vooruitlopend op de inwerkingtreding van het nieuwe wetboek te experimenteren met een aantal bepalingen.

Daarvoor zijn 5 pilots in voorbereiding op het gebied van audiovisuele verslaglegging, mediation, prejudiciële vragen, gegevens na inbeslagneming en bevoegdheden van de hulpofficier van justitie. Deze pilots zijn nodig om de conceptbepalingen te beproeven en om te bekijken welke gevolgen de voorgestelde wijzigingen hebben op de organisatie in de strafrechtketen in zijn algemeen en de Rechtspraak, als laatste in de keten, in het bijzonder.

1.3.2 In het algemeen bestuursrecht

Binnen het domein van het algemene bestuursrecht wordt op rechtbankniveau met uitvoeringsorganisaties die met regelmaat als procespartij optreden, zoals het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), en met organisaties als de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) gesproken over mogelijke knelpunten in het proces en/of de samenwerking. Indien er knelpunten of problemen worden geconstateerd, wordt bekeken of en hoe deze het best opgelost kunnen worden.

1.3.3 In het vreemdelingenrecht

De Rechtspraak maakt al sinds lange tijd deel uit van de Migratieketen. Deze keten wordt in hoge mate, waar het asiel betreft, bepaald door de toestand in de wereld (denk aan Syrië en recent Afghanistan) maar bijvoorbeeld ook door Europese afspraken en regelgeving. De Rechtspraak denkt mee hoe in ketenverband door goede afstemming met opvolgende ketenpartners een zo efficiënt mogelijke afdoening van vreemdelingenzaken kan worden bewerkstelligd. Net als bij het strafrecht staat hierbij de onafhankelijkheid voorop en is de Rechtspraak niet verantwoordelijk voor de inhoud en het behalen van de door de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (JenV) vastgestelde beleidsdoelen.

1.3.4 In het civiel recht

Op civiel terrein worden er periodiek signaleringsoverleggen gevoerd met belanghebbenden, zoals de Koninklijke Beroepsvereniging voor Gerechtsdeurwaarders (KBvG). Ook is er periodiek overleg met de NOvA. Daarnaast heeft de Rechtspraak in 2021 deelgenomen aan een aantal door het ministerie van JenV georganiseerde thematafelsessies met belanghebbenden over schuldenproblematiek. De thematafelsessies geven uitvoering aan de motie Van Beurkering-Huijbregts e.a. waarin het kabinet is verzocht om naar het huidige stelsel van maatschappelijk verantwoorde incasso en deurwaardersactiviteiten te kijken en verbeteringen in kaart te brengen.

1.3.5 In het familie- en jeugdrecht

In het *Jaarverslag van de Rechtspraak 2020* uitte de Rechtspraak haar zorgen over het jeugdbeschermingssysteem. Deze zorgen zijn in 2021 nog urgenter geworden omdat ze in ernst en omvang zijn toegenomen.

Ouders en vooral kinderen krijgen regelmatig te laat de noodzakelijk hulp. Hierdoor worden rechterlijke beslissingen regelmatig onvoldoende of te laat uitgevoerd en zijn sommige gevolgen onomkeerbaar. De wachtlijsten voor gezinsopnames maken dat kinderen vaak gedurende die wachtperiode niet bij hun ouder(s) kunnen wonen, maar bij een pleeggezin wonen. De Rechtspraak heeft het initiatief genomen tot het ontwikkelen van het Uniform Hulpaanbod (UHA). Dat biedt de rechter de mogelijkheid om ouders in een complexe scheiding snel passende hulpverlening aan te bieden in de verwachting dat de situatie minder snel zal escaleren. Door de wachtlijsten verliest het UHA slagkracht. Inmiddels begint ook de situatie binnen het jeugdstrafrecht kritiek te worden. Ook daar worden wachtlijsten voor gespecialiseerde hulp steeds langer. Om aandacht te vragen voor aanhoudende personeelstekorten binnen de jeugdzorg en voor een tijdelijke instroomstop bij meerdere gecertificeerde instellingen, heeft de Rechtspraak in juni 2021 een brandbrief⁷ naar de minister voor Rechtsbescherming gestuurd. Ter voorbereiding op de rondetafelgesprekken in de Tweede Kamer in oktober 2021 zijn in een position paper⁸ de zorgen van de Rechtspraak nogmaals benadrukt. Daarbij is een korte reactie gegeven op de aanbevelingen van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) naar aanleiding van het toekomstscenario.

⁷ <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/PublishingImages/20210621%20Jeugdbeschermingssysteem.pdf>

⁸ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2021Z18552&did=2021D39933>

Onder meer tijdens de rondetafelgesprekken bleek dat onder ervaringsdeskundigen onvrede is over de rol en het handelen van jeugdrechters en raadsheren in jeugdbeschermingszaken. Een kritiekpunt is dat onvoldoende aan waarheidsvinding wordt gedaan. Ervaringsdeskundigen voelen zich onvoldoende gehoord door de instanties en de Rechtspraak. Rechters zijn volgens ervaringsdeskundigen onvoldoende kritisch ten aanzien van rapporten van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) en gecertificeerde instellingen. Ook wordt een gemis aan rechtsbescherming gevoeld bij zaken waarin de RvdK en de Jeugdbescherming zijn betrokken. Het Landelijk Overleg Vakinhoud Familie-en Jeugdrecht (LOVF(H)) heeft een eerste aanzet gegeven tot een reflectietraject. Nadere uitwerking en reflectiebijeenkomsten zullen in 2022 plaatsvinden. Daarbij staat de vraag centraal: bieden familie- en jeugdrechters en raadsheren alle betrokkenen in gezag- en omgangszaken en civiele jeugdbeschermingszaken in de breedste zin van het woord voldoende rechtsbescherming?

RECHTSZAAK V: BIJSTAND TERUG VANWEGE BOODSCHAPPEN

De Noord-Hollandse gemeente Wijdmeren heeft de bijstand van een inwonster teruggevorderd omdat zij boodschappen kreeg van haar moeder en dat niet had gemeld. De vrouw gaat in hoger beroep bij de Centrale Raad van Beroep (CRvB).

DE GEMEENTE WIJDEMEREN

De inwonster van de gemeente ontving structureel boodschappen van haar moeder en daarmee bespaarde zij op de kosten van levensonderhoud. Dit is van belang voor het recht op bijstand. Zij had dit moeten melden, maar heeft dit niet gedaan. Toen de gemeente erachter kwam, moest de gemeente de bijstand met terugwerkende kracht herzien. Een gemeente is dat bij schending van de inlichtingenverplichting op grond van de Participatiewet verplicht te doen. Door de schending van de inlichtingenverplichting heeft Wijdmeren niet precies kunnen vaststellen hoeveel op de kosten is bespaard, en heeft zij een schatting gemaakt. De gemeente heeft daarbij de Nibudnormen als richtsnoer gebruikt en kwam uiteindelijk op 6.888,63 euro die de vrouw moest terugbetalen.

DE ADVOCaat VAN DE BIJSTANDSGERECHTIGDE

De vrouw erkent dat ze gedurende een lange periode wekelijks boodschappen van haar moeder ontving en zij daardoor geen uitgaven voor boodschappen heeft gedaan. Maar ze heeft niet zo lang boodschappen gekregen als de gemeente beweert. Bovendien zijn de boodschappen die zij van haar moeder ontving structurele giften in natura en die moeten buiten beschouwing blijven bij het vaststellen van de bijstandsuitkering. Het college van B en W van Wijdmeren heeft daarnaast ten onrechte aansluiting gezocht bij de bedragen die het Nibud heeft vastgesteld voor de dagelijkse minimale kosten voor voeding. Een medewerker Handhaving van de gemeente had ook niet met een consulent Werk, Zorg en Inkomen op huisbezoek mogen komen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP (CRVB)

De gemeente Wijdmeren heeft de bijstand terecht op basis van de Nibudnorm teruggevorderd. De boodschappen die de vrouw van haar moeder ontving, kunnen niet worden beschouwd als giften en kunnen dus niet op die grond buiten beschouwing worden gelaten bij de bepaling van de bijstandsuitkering. De boodschappen leveren een structurele en substantiële besparing in de kosten van levensonderhoud op, zodat de bijstand om die reden moet worden verlaagd. Wel wordt het bedrag van de terugvordering verlaagd, omdat de gemeente zelf een gedeelte van de totale periode van 3 jaar heeft laten vallen én omdat de gemeente over een ander gedeelte van die 3 jaar onvoldoende bewijs heeft geleverd dat de vrouw boodschappen ontving. Daarom stelt de Centrale Raad van Beroep de terugvordering vast op 2.835,41 euro. Verder moet de gemeente 200 euro aan immateriële schadevergoeding betalen vanwege een ongeoorloofd huisbezoek door 2 gemeentemedewerkers. De gemeente moet ook de proceskosten van de vrouw betalen.

Lees ook de volledige uitspraak: [ECLI:NL:CRVB:2021:1918](#)

2

DOELEN UIT HET *JAARPLAN 2021* EN DE AGENDA VAN DE RECHTSPRAAK

De in de leeswijzer beschreven visie (de Rechtspraak is rechtvaardig, toegankelijk, tijdig, transparant en speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen) geeft richting aan de ambities waaraan de Rechtspraak de komende 10 jaar werkt. Deze ambities komen voort uit een brede externe en interne oriëntatie. Uit de missie en visie vloeit de Agenda van de Rechtspraak voort. Deze agenda beschrijft de doelen die de Rechtspraak de komende 3 tot 5 jaar wil behalen richting de realisatie van de ambities uit de visie.

In dit hoofdstuk leest u welke stappen de Rechtspraak in 2021 heeft gezet om de gestelde doelen uit de Agenda van de Rechtspraak en het *Jaarplan 2021* te behalen.

2.1 VERBETEREN DOORLOOPTIJDEN EN WEGWERKEN ACHTERSTANDEN

Tijdige en voorspelbare rechtspraak

Goede rechtspraak vraagt niet alleen om kundige rechters, maar ook om tijdige behandeling van zaken en voorspelbaarheid van het verloop van procedures. Rechtzoekenden moeten op tijd weten wat ze kunnen verwachten, zodat ze verder kunnen met hun leven. Verbetering van de doorlooptijden en vergroting van de voorspelbaarheid zijn daarom prioriteiten van de Rechtspraak.

In 2019 heeft de Rechtspraak kwaliteitsstandaarden voor doorlooptijden ontwikkeld. Er moet nog veel gebeuren om deze nieuwe standaarden waar te maken. In 2020 heeft de Rechtspraak daarom besloten dat alle gerechten prioriteit geven aan tijdige en voorspelbare rechtspraak. Onder de noemer Tijdige rechtspraak werken de gerechten aan verkorting van de procedures, aan het inlopen van werkvoorraden, aan slimmer roosteren en plannen, en aan vergroting van voorspelbaarheid voor rechtzoekenden door betere communicatie. Hierbij geldt wel als randvoorwaarde dat de Rechtspraak moet beschikken over voldoende capaciteit.

Wat is er gebeurd in 2021?

In 2020 is het programma Tijdige rechtspraak opgezet (met enige vertraging door de coronacrisis).

2021 stond in het teken van het inventariseren van de knelpunten en het gezamenlijk bepalen wat nodig is om tijdiger en voorspelbaarder te worden. Deze verbeteringen zijn op kleine schaal uitgetoetst. De komende jaren worden deze verbeteringen en experimenten Rechtspraakbreed ingevoerd. Onderstaand de belangrijkste resultaten van 2021.

Lokale aanpak

Wanneer gerechten een beter beeld hebben welke goede praktijken er binnen andere gerechten zijn, dan kan de Rechtspraak als geheel sneller vooruitgang boeken. Gerechten kijken daarom welke ‘versnellers’ er in hun lokale situatie mogelijk zijn. Dit zijn, al dan niet bewezen, verbeteringen in de werkwijze waardoor de duur van de procedure wordt verkort. Denk bijvoorbeeld aan vaker mondeling uitspraak doen, direct schrijven na zitting, verbeteren van de plan- en roosterorganisatie, betere taakverdeling tussen rechter en juridische ondersteuning of achterstanden projectmatig wegwerken. Veel versnellers zijn breder toepasbaar, in verschillende rechtsgebieden of gerechten. Daarom zijn in 2021 veel momenten georganiseerd waarbij gerechten hun aanpak en ervaringen onderling konden delen.

Inlopen werkvoorraden

De werkvoorraad bij de Rechtspraak is eind 2021 met 11 procent gedaald ten opzichte van de werkvoorraad eind 2020 en komt nu uit op iets meer dan 346.000 zaken. Daarmee is de stijging van de werkvoorraad in 2020 volledig weggewerkt. De jaren 2020 en 2021 zijn door de gevolgen van de coronacrisis niet representatief voor de jaarlijkse in- en uitstroom van zaken bij de Rechtspraak. Het aantal zaken dat instroomde, was lager dan in andere jaren en ook het aantal zaken dat uitstroomde lag lager. De totale werkvoorraad nam in 2021 af met ongeveer 45.000 zaken ten opzichte van de voorraad een jaar eerder.

Ieder gerecht geeft prioriteit aan het inlopen van achterstanden. Ter ondersteuning kunnen de gerechten gebruikmaken van de landelijke inloopteam. Deze bestaat uit meerdere inloopteams die zaken van een gerecht kunnen overnemen. Hierdoor ontstaat er weer ruimte in de gerechten. In 2021 zijn inloopteams voor familierecht, civiel recht (zowel eerste aanleg als hoger beroep), strafrecht en bestuursrecht van start gegaan. In totaal hebben deze inloopteams in 2021 ruim 3.000 zaken voor verschillende gerechten afgehandeld en 30 nieuwe juridisch medewerkers opgeleid.

Daarnaast zijn via onderlinge bijstand inmiddels 2.500 extra ‘oude’ zaken uit het rijksbelastingrecht bij de rechtbanken afgerond (van in totaal 7.000 zaken). Dit werd mede mogelijk gemaakt door een tijdelijke ministeriële regeling waardoor onderlinge bijstand tussen gerechten mogelijk is. Ook gerechtshoven hebben elkaar bijstand verleend om belastingzaken af te doen. Ook dit werd mogelijk gemaakt door een tijdelijke ministeriële regeling.

Medio 2020 is de Landelijk kamer Effectenlease opgericht als onderdeel van het landelijke project Effectenlease. Deze landelijke kamer werkt nauw samen met de landelijke werkgroep Effectenlease en richt zich op het terugbrengen van de werkvoorraden van de rechtbanken in effectenleasezaken en op het behandelen van de effectenleasezaken die in de toekomst nog bij de rechtbanken zullen worden aangebracht. In 2021 zijn alle bestaande werkvoorraden effectenleasezaken weggewerkt. Verder zijn afspraken gemaakt met de procespartijen over de wijze waarop nieuwe zaken worden aangebracht.

Goed roosteren en plannen is belangrijk

Omdat de capaciteit bij de Rechtspraak schaars is, moet het rooster- en planproces zo zijn ingericht dat medewerkers rust en regelmaat ervaren in het rooster en daardoor hun tijd optimaal kunnen benutten. In 2021 zijn de huidige situatie en potentiële verbeteringen (zoals werkprocessen of gebruik van een datumprikker) onderzocht. Verder is een samenwerking met de Universiteit Twente aangegaan. Op basis hiervan wordt in 2022, en verdere jaren, het rooster- en planproces verbeterd.

RECHTSZAAK VI: MOORDAANSLAG DERK WIERSUM

Advocaat Derk Wiersum wordt op 18 september 2019 voor zijn huis doodgeschoten. Hij is advocaat van de kroongetuige in het liquidatieproces Marengo. De schutter en zijn handlanger vluchten in een gereedstaande auto. Ze worden gearresteerd en in 2021 behandelt de rechtbank Amsterdam de moord op Wiersum (ook wel de strafzaak Pulheim).

DE OFFICIEREN VAN JUSTITIE

Uit de grondige voorbereiding en de uitvoering van de liquidatie blijkt dat de 2 opgepakte mannen geen ander doel hadden dan Derk Wiersum te vermoorden. In de weken voor de liquidatie maakten ze met gestolen auto's verkenningsritten door Wiersums woonwijk. In die auto's en in de vluchtauto zijn hun DNA-sporen gevonden. Ook op basis van telefoongegevens staat vast dat zij in de omgeving van Wiersums huis zijn geweest en dat zij voorafgaand aan de liquidatie intensief contact met elkaar hadden. Uit afgeluisterde gesprekken na de moord blijkt ook hun betrokkenheid. Kort daarna beschikten ze bovendien ineens over veel contant geld. De huurmoordenaars verdienen beiden een levenslange gevangenisstraf.

DE ADVOCATEN

De 2 verdachten moeten worden vrijgesproken. Ze waren in de ochtend van 18 september allebei elders. Het proces is ook niet eerlijk omdat er veel onduidelijk is over de bruikbaarheid van de telefoongegevens. Bovendien zijn niet de volledige historische verkeersgegevens verstrekt. Daarin staan ook tegenstrijdigheden of onjuistheden. Het hoeft ook geen huurmoord te zijn geweest, en zijn alternatief scenario's: een beroving van Wiersums Rolexhorloge, een uit de hand gelopen ontvoeringspoging, bedreiging van Wiersum of een poging om informatie over de kroongetuige uit het onderzoek Marengo te krijgen. Bij een eventuele bewezenverklaring zouden de mannen geen levenslange gevangenisstraf moeten krijgen. Levenslang moet worden bewaard voor uitzonderlijk zware incidenten met meer slachtoffers.

DE RECHTBANK AMSTERDAM

De rechtbank kan op basis van het dossier niet vaststellen of eliminatie van de advocaat van de kroongetuige tot doel had de kroongetuige, of zijn directe omgeving, te intimideren. Deze zaak heeft zich uitsluitend gericht op de uitvoerders van de moord, en niet op de opdrachtgevers. Vast staat wèl dat het om een huurmoord ging en dat de 2 (jeugd)vrienden hiervoor zijn ingeschakeld en betaald. Hun alibi's zijn niet sluitend. Op basis van het bewijsmateriaal is niet vast te stellen wie van de 2 de schutter was en wie de chauffeur van de vluchtauto. Voor de veroordeling maakt dit geen verschil: uit hun handelen blijkt immers dat ze er gezamenlijk op uit waren om Wiersum te vermoorden. Zij krijgen daarvoor allebei een gevangenisstraf van 30 jaar.

De verdachten en het Openbaar Ministerie zijn in hoger beroep gegaan tegen de uitspraak van de rechtbank Amsterdam.

Lees ook de volledige uitspraak van de rechtbank Amsterdam: [ECLI:NL:RBAMS:2021:5665](#) en [ECLI:NL:RBAMS:2021:5666](#)

We doen wat we zeggen en we zeggen wat we doen

De gerechten zijn in 2021 gezamenlijk gaan kijken hoe de communicatie met rechtzoekenden kan worden verbeterd. Het uitgangspunt is dat een rechtzoekende weet in welke fase zijn zaak zich bevindt en wanneer het volgende contactmoment is. Dat noemen we procedurele voorspelbaarheid.

Voor een aantal zaakstromen zijn de brieven aan rechtzoekenden herschreven en opnieuw vormgegeven. Er is meer samenhang met en betere informatie op rechtspraak.nl. In 2022 en 2023 volgt de herziening van de berichtgeving van de andere zaakstromen. Verder is onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om hulpmiddelen te ontwikkelen om rechtzoekenden in staat te stellen hun zaak te volgen en medewerkers beter toe te rusten om de toegezegde termijnen te halen. In de teams binnen de gerechten zijn gesprekken gevoerd over het belang van voorspelbaarheid en wat eenieder kan bijdragen om dit te verbeteren. Dit alles is de voorbereiding voor verschillende verbeteringen in 2022 en 2023.

Sturing met cijfers

Om goed te kunnen sturen op de doorlooptijden, is gedegen management-informatie nodig. Hierdoor is inzichtelijk hoe het staat met de rechtszaken en waar het eventueel (logistiek) beter kan in een procedure. In 2021 zijn voor vrijwel alle rechtsgebieden de informatiesystemen (door)ontwikkeld en digitaal ontsloten waardoor de omvang, locatie en ouderdom van de zaken beter inzichtelijk zijn. Leidinggevend worden beter gefaciliteerd met dashboards en meer gedetailleerde informatie en analyses.

2.2 VERBETEREN INFORMATIE-VOORZIENING EN DIGITALE TOEGANKELIJKHEID

In 2021 heeft de Rechtspraak fors ingezet op het verbeteren van de informatievoorziening en de digitale toegankelijkheid. De Rechtspraak heeft zichzelf als doel gesteld om toegang tot de rechter digitaal en laagdrempelig te verlenen. Om dit te verwezenlijken, is in 2021 o.a. gewerkt aan het project Veilig Mailen, waardoor definitief afscheid genomen zou kunnen worden van de fax, aan het project Digitale Toegankelijkheid (DT), dat digitaal procederen faciliteert, en aan het project Meer én verantwoord publiceren en (het ontwikkelen van) een visie op online zittingen

Online zittingen

De coronacrisis heeft een impuls gegeven aan de ingezette digitalisering. Sinds de coronacrisis vinden er zowel fysiek als online zittingen plaats. Met de ervaringen die hiermee zijn opgedaan is een conceptvisie ontwikkeld over hoe online zittingen ook na de coronaperiode kunnen worden voortgezet. Op basis van opgehaalde standpunten heeft de Rechtspraak een conceptvisie op online zittingen geformuleerd met als uitgangspunt dat zittingen fysiek plaatsvinden.

Ondanks dat uitgangspunt is het niet alleen wenselijk maar ook noodzakelijk om te (blijven) kijken naar de mogelijkheden die online zittingen bieden. In aansluiting op maatschappelijke behoeften, kan een online zitting worden ingezet, waarbij rechtsbeginselen als toegankelijkheid en tijdigheid belangrijke aspecten zijn die in de afweging worden meegenomen. Het is in het concrete geval aan de individuele rechter om te beslissen of de rechtszaak (deels) online of fysiek wordt behandeld. De kwaliteit en ondersteuning van de voorziening online zittingen moeten zijn gewaarborgd. In 2022 werkt de Rechtspraak verder aan de doorontwikkeling van de uitgangspunten en de implementatie van deze visie.

De Rechtspraak heeft in 2020 systemen voor telefonische (beeld)verbinding uitgebreid met Skype voor Bedrijven. In 2021 is Microsoft Teams hierbij geïntroduceerd. In eerste instantie wordt Teams gebruikt naast de al bestaande systemen. Op termijn wordt Skype volledig vervangen door Teams voor online zittingen. De keuze voor Teams komt vooral door de gebruiksvriendelijkheid van het systeem.

Veilig mailen

Voor het veilig digitaal uitwisselen van vertrouwelijke informatie heeft de Rechtspraak in 2021 Veilig Mailen geïntroduceerd. Met Veilig Mailen wordt gegarandeerd dat e-mailverkeer plaatsvindt tussen de juiste partijen en krijgt de afzender een ontvangstbevestiging met datum en tijdstip.

Met de introductie van dit veilige systeem voor het uitwisselen van vertrouwelijke informatie is op 1 februari 2022 een einde gekomen aan het gebruik van de fax binnen de Rechtspraak.

Digitale Toegankelijkheid

De Rechtspraak wil digitaal toegankelijk zijn voor alle procespartijen. Een zaak indienen, stukken uitwisselen, het dossier inzien en communiceren over een zaak kan de komende jaren steeds meer digitaal. Hieraan is in 2021 via het project Digitale Toegankelijkheid gewerkt, en dat heeft de eerste resultaten opgeleverd. Advocaten kunnen sinds november 2021 bij alle rechtbanken eenvoudig digitaal procederen via een nieuw webportaal op rechtspraak.nl in de zaakstroom beslagrekesten. Dat biedt de advocatuur een snelle en meer eenvoudige toegang tot de Rechtspraak. Ruim 50 procent van het totaal aantal inkomende beslagrekesten wordt nu digitaal ingediend. Grote pluspunten van het gebruik van digitaal procederen via het nieuwe webportaal zijn: tijdwinst, verminderd papiergebruik en de mogelijkheid om ongeacht tijd of plaats zaakdossiers te kunnen inzien.

Naast de zaakstroom beslagrekesten zijn in 2021 de voorbereidingen afgerond om ook in de zaakstroom rijksbelastingen digitaal te gaan procederen. Er loopt sinds kort ook een pilot in de zaakstroom verplichte zorgtaken (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg, Wet zorg en dwang). In die pilot wordt beproefd hoe ketenpartners gebruik kunnen maken van het Digitaal Zaakdossier van de rechtbank. Ook heeft de Rechtspraak eind 2021 het Basisplan Straf opgeleverd. Via het Basisplan Straf realiseert de Rechtspraak de komende jaren stapsgewijs haar eigen IT-voorzieningen voor de strafsector. De nieuwe voorziening voorziet in de huidige en toekomstige eisen en wensen van de Rechtspraak, professionele ketenpartners en rechtzoekenden en is voorbereid op de eisen vanuit het nieuwe Wetboek van Strafvordering.

In 2022 zullen deze zaakstromen gevolgd gaan worden door geldvorderingen (kanton), vreemdelingenzaken, volksverzekeringszaken en gemeenschappelijke verzoeken om echtscheiding. De Rechtspraak zal ook digitaal toegankelijk worden gemaakt voor burgers en andere ketenpartners.

Meer en verantwoord publiceren

Het project Meer en verantwoord publiceren is eind 2021 van start gegaan. Het doel van het project is om het overgrote deel van alle rechterlijke uitspraken te gaan publiceren. Het nieuwe project gaat er stapsgewijs voor zorgen dat de publicatie van uitspraken op rechtspraak.nl het uitgangspunt wordt, waarvan alleen bij zwaarwegende redenen wordt afgeweken. Met het project wordt de openbaarheid van rechtspraak voor de toekomst versterkt. Een forse ambitie die grote uitdagingen kent, maar die weergeeft dat de Rechtspraak transparant wil zijn en aanspreekbaar op haar werk.

RECHTSZAAK VII: MOET ENERGIECENTRALE DICHT?

De provincie Noord-Brabant gaf de eigenaar van de Amercentrale in Geertruidenberg in 2019 een natuurvergunning. Dat had ze niet mogen doen, vinden 2 milieuorganisaties. En dus moet de steenkool- en biomassagestookte centrale dicht. Vindt de rechtbank Oost-Brabant dat ook?

GEMACHTIGDEN VAN DE MILIEUGROEPEN

In de Amercentrale in Geertruidenberg wordt sinds 1952 elektriciteit en warmte opgewekt. Volgens de milieugroepen verleende de provincie Noord-Brabant in 2019 onterecht een natuurvergunning aan het Duitse energiebedrijf dat eigenaar is van de centrale. Het ging om een herziening van een oude natuurvergunning uit 2011. Die vergunning moet worden vernietigd. Bij het verlenen van de natuurvergunning in 2019 is onvoldoende gekeken naar de stikstofdepositie van de Amercentrale. Die uitstoot zorgt voor schade in de omliggende Natura 2000-gebieden.

GEMACHTIGDEN COLLEGE PROVINCIE NOORD-BRABANT

Er is juist sprake van een afname van de stikstofuitstoot omdat eenheid 8 van de Amercentrale buiten werking is gesteld; alleen eenheid 9 draait nog. Intrekking van de oude vergunning is niet nodig omdat er andere maatregelen worden genomen om de natuur te herstellen. Met de intrekking van de vergunning kan niet worden bereikt dat de activiteit wordt beëindigd of niet alsnog wordt gerealiseerd. Hij is namelijk al beëindigd. Daarom hebben de milieuorganisaties geen procesbelang meer bij de beoordeling van de rechtmatigheid van de afwijzing om de natuurvergunning uit 2011 in te trekken.

DE RECHTBANK OOST-BRABANT

De Wet stikstofreductie en natuurverbetering voorziet weliswaar in een pakket maatregelen om de staat van instandhouding van Natura 2000-gebieden te verbeteren, maar zolang ongelimiteerd gebruik kan worden gemaakt van bestaande rechten uit het verleden is dit dweilen met de kraan open. De provincie moet daarom een nieuw besluit nemen over de natuurvergunning die zij in 2019 verleende aan de centrale in Geertruidenberg. De provincie had moeten nagaan of er aanleiding was om de oude vergunning uit 2011 gedeeltelijk in te trekken. De verlening van de natuurvergunning in 2019 was in strijd is met het provinciale natuurbeleid van datzelfde jaar en wordt vernietigd. De centrale hoeft niet dicht. De provincie heeft 6 maanden om een nieuw besluit te nemen. Bij de kolencentrale is sprake van een bijzondere situatie. Eenheid 8 van de centrale stond namelijk al een aantal jaar stil en is in 2017 niet meegenomen in de omgevingsvergunning voor de Amercentrale. Dit had aanleiding kunnen zijn voor de provincie om ook de natuurvergunning uit 2011 voor wat betreft eenheid 8 in te trekken. Dat heeft de provincie ten onrechte niet gedaan. De provincie heeft bij het verlenen van de natuurvergunning in 2019 vervolgens wél rekening gehouden met eenheid 8. Dit had ze niet mogen doen en dus een verkeerd uitgangspunt gekozen bij het verlenen van de vergunning.

Lees ook de volledige uitspraak: [ECLI:NL:RBOBR:2021:6389](#)

2.3 MAATSCHAPPELIJK EFFECTIEVE RECHTSPRAAK EN INNOVATIE

Innovatie binnen de Rechtspraak draait om het aansluiten bij de behoeften en problemen in de samenleving. Een belangrijke pijler is maatschappelijke effectieve rechtspraak (MER). In pilots onder de vlag van MER laat de rechter zich niet uitsluitend leiden door juridische overwegingen, maar probeert hij waar mogelijk en gepast een échte oplossing te vinden voor problemen die partijen verdeeld houden.

De lopende pilots zijn onder te verdelen 4 stromingen:

- De eenvoudige civiele procedure, waarbij de focus ligt op snelle, toegankelijke en betaalbare rechtspraak voor civiele geschillen.
- Multiproblematiek/wijkrechtspraak, een stroming die tot doel heeft om effectief bij te dragen aan het oplossen van uiteenlopende, meervoudige problemen van mensen in de wijk.
- Schulden, een aanpak om schuldenproblematiek terug te dringen.
- Complexe scheidingen, gericht op het verminderen van conflicten als mensen uit elkaar gaan.

Welke pilots er zijn, is terug te vinden in de flyer⁹ over innovatie binnen de Rechtspraak.

Effect corona op MER-pilots

Ook in 2021 hebben pilots nadelige effecten ondervonden van de coronacrisis. Daar waar intensief en 'live' contact tussen de rechtzoekende(n) en de rechter tijdelijk niet mogelijk was, zijn zittingen zoveel mogelijk digitaal door gegaan. Veel pilots hebben gemerkt dat er minder zaken werden aangebracht.

Integrale aanpak multiproblematiek/wijkrechtspraak

Ondanks de coronacrisis konden 2 pilots de pilotfase afsluiten met een evaluatie. Bij de Aanpak huiselijk geweld van de rechtbank Rotterdam is de afgelopen jaren geëxperimenteerd met een integrale aanpak in huiselijk geweldzaken. In deze zaken speelt op de achtergrond vaak meer, denk bijvoorbeeld aan een echtscheiding of schulden. Daarmee kan de rechter meer dan normaal rekening houden. De geleerde lessen kunnen een impuls geven aan de manier waarop gerechten omgaan met strafzaken waarin sprake is van huiselijk geweld met het oog op het oplossen van het échte probleem.

De andere pilot is wijkrechtbank Eindhoven van de rechtbank Oost-Brabant. Door intensief samen te werken met ketenpartners, wordt geprobeerd een oplossing op maat te vinden voor mensen met problemen op meerdere leefgebieden. Het idee is dat dit zorgt voor een veiligere wijk, met minder recidive en minder overlast. Uit de evaluatie blijkt dat onder andere de persoonsgerichte aanpak erg wordt gewaardeerd. Het wijkaspect is door de coronacrisis nog niet goed uit de verf gekomen. De regiegroep Innovatie zal het Presidenten Raad Overleg (PRO) in de eerste helft van 2022 adviseren over vervolg op deze pilot. In 2021 is ook de rechtbank Amsterdam gestart met een pilot buurtrechtspraak in de wijk Venserpolder. Deze pilot zit nu in de fase waarin de buurtrechter daadwerkelijk zaken van bewoners behandelt op locatie in de wijk.

⁹ <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/innovatie-binnen-de-rechtspraak.pdf>

Schulden

Het evaluatieonderzoek naar de inzet van schuldenfunctionarissen binnen de rechtspraak is in 2021 afgerond. In dit onderzoek zijn de pilots Schuldenrechter van de rechtbank Rotterdam, Schuldenrechter van de rechtbank Den Haag en Schuldenloket van de rechtbank Limburg geëvalueerd. Het rapport maakt inzichtelijk dat met de inzet van schuldenfunctionarissen meer zicht is op mensen met schulden. De schuldenfunctionaris lijkt een waardevol nieuw instrument te zijn in de gereedschapskist van de Rechtspraak, gericht op het bijdragen aan het vinden van oplossingen voor mensen met probleemschulden. De regiegroep Innovatie zal het PRO in de eerste helft van 2022 adviseren over een vervolg op deze pilots.

2.4 VERSTERKING PERSONEELSBELEID

2.4.1 Versterken arbeidsmarktpositie en gerechts-overstijgende strategische personeelsplanning

De Rechtspraak heeft te maken met een aantal personele uitdagingen op korte, middellange en lange termijn. Een groot aantal medewerkers zal de Rechtspraak door pensionering verlaten. Daarnaast is er behoefte aan extra capaciteit vanwege de ambitie om in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen, de achterstanden weg te werken, de doorlooptijden te verkorten, door nieuwe wetgeving, om te kunnen werken met de professionele standaarden en om werkdruk beheersbaarder te maken.

Op basis van de uitkomsten en bevindingen van onderzoek en advisering in 2021 door externe bureaus zijn aanbevelingen gedaan die zijn gericht op versterking van arbeidsmarktbeleid en -communicatie voor de gehele Rechtspraak. Hierdoor is de Rechtspraak in staat een arbeidsmarktstrategie te ontwikkelen op basis van nieuwe manieren om medewerkers aan te trekken en de huidige medewerkers te blijven ontwikkelen en te behouden.

Daarnaast zijn er op basis van een uitgebreide cijfermatige analyse zijn in 2021 stappen gezet om de meerjarige vraag aan rechterlijk personeel op te vangen. Met de tijdige instroom van rechtelijk personeel worden capaciteit en deskundigheid structureel gewaarborgd. Voor de komende jaren blijft dit eveneens een belangrijk onderwerp. Er is breed ingezet op het realiseren van extra opleidingsplaatsen om zo het aantal rechters de komende jaren snel te vergoten. De aanpak van het kwalitatieve meerjarige capaciteitsvraagstuk is uitgewerkt en cijfermatige analyses van andere functiegroepen zijn verwerkt tot instrumenten. Besluitvorming hierover zal in 2022 plaatsvinden.

2.4.2 Loopbaanontwikkeling medewerkers

Naast inhoudelijk deskundige medewerkers is het voor de Rechtspraak belangrijk om te beschikken over gemotiveerde, betrokken, vitale en duurzaam inzetbare medewerkers. In 2021 heeft de projectgroep Loopbaanontwikkeling medewerkers Rechtspraak een visie op de rol en positie van de gerechtsjuristen opgesteld en loopbaanbeleid voor hen ontwikkeld. Ook zijn de interne en externe loopbaanmogelijkheden voor deze medewerkers in kaart gebracht. Voor alle medewerkers is een landelijke pagina ingericht met informatie over loopbaanontwikkeling.

2.4.3 Visie op thuiswerken

Door de coronacrisis zijn veel medewerkers van de Rechtspraak, als het werk en de zaken dat toelieten, grotendeels of geheel thuis gaan werken. Dat was voor de Rechtspraak een grote verandering die waardevolle lessen heeft opgeleverd. Medewerkers waren vaak positief over de efficiëntie en de productiviteit van het werken op afstand. Hierdoor ontstond soms ruimte om klussen op te pakken die eerder waren blijven liggen. Er was in veel gevallen een betere balans tussen werk en privé en er was meer ruimte om het werk naar eigen inzicht in te delen. Medewerkers hoefden minder te reizen en online vergaderen biedt betere mogelijkheden om met een grote groep te overleggen. Keerzijde van het thuiswerken was het verminderde persoonlijke contact met collega's, waardoor soms minder betrokkenheid bij de organisatie werd ervaren, er minder spontane kennisdeling plaatsvond en het inwerken van nieuwe medewerkers werd bemoeilijkt. De Rechtspraak gelooft dat met een combinatie van thuis én op locatie werken de positieve kanten van meer thuiswerken worden behouden en de negatieve kanten worden beperkt.

De gerechten en landelijke diensten hebben daarom besloten dat thuiswerken onderdeel blijft van de manier van werken binnen de Rechtspraak. Thuiswerken draagt bij aan de slagkracht en effectiviteit ten behoeve van de rechtzoekenden en past bij aantrekkelijk en goed werkgeverschap. Het draagt ook bij aan vermindering van reisbewegingen en daarmee aan de duurzaamheidsdoelstelling van de Rechtspraak.

2.4.4 Werving en selectie rechters en raadsheren

Om het tekort aan rechters terug te dringen is het nodig om de komende jaren ieder jaar 120 tot 130 rechters en raadsheren in te laten instromen in de opleiding tot rechter of raadsheer. De gerechten hebben daarom hun opleidingscapaciteit uitgebreid. In 2021 heeft de landelijke selectiecommissie 130 kandidaten geselecteerd voor de opleiding tot rechter of raadsheer. In voorgaande jaren lag dit aantal rond de 80 kandidaten per jaar. In 2021 hebben in totaal 503 kandidaten gereageerd op een vacature voor rechter of raadsheer. Om de selectie administratief zo goed mogelijk te laten verlopen, is de Landelijke Selectiecommissie (LSR) in 2021 stapsgewijs overgaan op het gebruik van een recruitmentsysteem. Bij de werving is gebruikgemaakt van doelgroepgerichte mediakanalen met een nadruk op social media. Ook worden de campagnes geanalyseerd en verder geoptimaliseerd.

RECHTSZAAK VIII: DOET SHELL GENOEG TEGEN KLIMAATVERANDERING?

Royal Dutch Shell (RDS) zorgt er volgens milieugroepen onvoldoende voor dat de internationale Shell-groep minder koolstofdioxide (CO₂) uitstoot. RDS vindt dat het al genoeg doet. Wat vindt de rechtbank Den Haag?

DE ADVOCaat VAN DE MILIEUGROEPEN

De klimaatverandering is een wereldprobleem dat Royal Dutch Shell (RDS) niet alleen kan oplossen. Maar RDS heeft wèl de plicht om via het concernbeleid, dat zij bepaalt voor de Shell-groep, bij te dragen aan het voorkomen van gevaarlijke klimaatverandering. RDS is verplicht om via het concernbeleid van de Shell-groep ervoor te zorgen dat de aan de Shell-groep toe te rekenen CO₂-uitstoot eind 2030 ten opzichte van 2019 met 45 procent afneemt. RDS schendt deze verplichting of dreigt deze te schenden met een gevaarlijk en desastreus concernbeleid voor de Shell-groep. Dit beleid verhoudt zich op geen enkele manier met de mondiale klimaatdoelstelling om, ter bescherming van de mensheid, de menselijke leefomgeving en de natuur, een gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen.

DE ADVOCaat VAN ROYAL DUTCH SHELL

Royal Dutch Shell onderschrijft de noodzaak om klimaatverandering aan te pakken door de doelstellingen van het Akkoord van Parijs te halen en wereldwijd de CO₂-uitstoot terug te brengen. De energietransitie die daarvoor nodig is, vereist gezamenlijk optreden van de samenleving als geheel. Er is geen rechtsgrond om de eis van de milieugroep toe te wijzen. De oplossing behoort niet van de rechter te komen, maar van de wetgever en de politiek. De aard en ernst van de gevaren van klimaatverandering zijn niet statisch maar dynamisch en zullen worden beïnvloed door de maatregelen tegen gevaarlijke klimaatverandering. Milieudefensie en andere milieugroepen besteden bij het schetsen van de gevolgen van klimaatverandering onvoldoende aandacht aan aanpassingen die de risico's van hitteperiodes en stijging van de zeespiegel kunnen verminderen.

DE RECHTBANK DEN HAAG

De aanpak van gevaarlijke klimaatverandering is urgent. Er kan daarbij veel van RDS worden verwacht. Zij vervult een beleidsbepalende positie binnen de Shell-groep, die verantwoordelijk is voor een substantiële CO₂-uitstoot. Deze uitstoot draagt bij aan de opwarming van de aarde, die tot gevaarlijke klimaatverandering leidt en ernstige risico's meebrengt voor mensenrechten. Het is algemeen aanvaard dat bedrijven mensenrechten moeten respecteren. RDS is verplicht om via het concernbeleid te zorgen voor CO₂-reductie van de Shell-groep, haar toeleveranciers en afnemers. Dat volgt uit de voor RDS geldende ongeschreven zorgvuldigheidsnorm, die de rechtbank heeft ingevuld aan de hand van de feiten, breed gedragen inzichten en internationaal aanvaarde standaarden. RDS schendt deze reductieverplichting nog niet, maar schending ligt wel op de loer. RDS moet daarom via het concernbeleid de CO₂-uitstoot van de Shell-groep en zijn toeleveranciers en afnemers eind 2030 terugbrengen met 45 procent ten opzichte van het niveau van 2019.

Lees ook de volledige uitspraak: [ECLI:NL:RBDHA:2021:5337](https://www.rechtspraak.nl/ECLI/CLI/2021/5337)

2.5 ORGANISATIE, CULTUUR EN PROCESSEN

2.5.1 Diversiteit en inclusie

De Rechtspraak hecht eraan een inclusieve en diverse organisatie te zijn waarin rechtzoekenden en potentiële werknemers zich herkennen en waarin medewerkers zich thuis voelen en zichzelf kunnen zijn. Door het zijn van een inclusieve en diverse organisatie, worden de herkenning en het draagvlak van de Rechtspraak als staatsmacht onder alle groepen in de samenleving groter. Bovendien zal de Rechtspraak als werkgever aantrekkelijker worden en zal de positie op de (juridische) arbeidsmarkt worden versterkt. De gerechten, het bureau van de Raad en de landelijke diensten werken aan het zijn van inclusieve diverse organisaties.

Een landelijke projectgroep van rechters en gerechtsambtenaren heeft in overleg met de gerechten en diensten een aantal maatregelen voorgesteld, die door de gerechten en diensten zijn uitgevoerd:

- Om de effectiviteit van het huidige diversiteitsbeleid in kaart te brengen, heeft het merendeel van de Rechtspraakorganisaties de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (NIM) laten uitvoeren. Een aantal gerechten en diensten voltooien dit onderzoek in 2022.
- Op initiatief van de landelijke projectgroep, hebben alle Rechtspraakorganisaties besloten het Charter Diversiteit te ondertekenen. Dit is een initiatief van SER Diversiteit in Bedrijf. In dit charter wordt een concrete uitdaging omschreven op het gebied van inclusie en diversiteit op de werkvloer. Bij het bepalen van de concrete uitdaging, worden de onderzoeksresultaten van de NIM betrokken.

Voorbeelden van andere concrete activiteiten die de landelijke projectgroep heeft ontwikkeld in 2021 zijn:

- Een podcastserie, waarin rechters en juridisch medewerkers met een biculturele achtergrond vertellen over hun werk bij de Rechtspraak (Week van de Rechtspraak | Rechtspraak)¹⁰;
- Verschillende landelijke activiteiten tijdens Diversity Day (6 oktober), waaronder verhalen van medewerkers over hun gepersonaliseerde toga en een speciaal voor de Rechtspraak geschreven gedicht door de Amsterdamse stadsdichter Gershwin Bonevacía en het stimuleren van lokale gerechten en diensten om activiteiten te ontwikkelen;
- Het starten van een Community of Practice op het gebied van inclusief werven en selecteren (een nudge project van het ministerie van SZW);
- Het starten van verschillende bewustwordingsactiviteiten, zoals prikkelende blogs, online gesprekken en workshops om posters te maken over diversiteit en inclusie.

In afwachting van de vernieuwde culturele barometer van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft de projectgroep besloten om het in kaart brengen van cijfers over de culturele diversiteit van het personeelsbestand te verschuiven naar 2022.

2.5.2 Verbeteren besturing

In 2021 heeft de Rechtspraak een groot aantal vacatures voor bestuurdersfuncties vervuld. Die vacatures ontstonden doordat tegelijkertijd 15 (her)benoemings-termijnen afliepen. Deze vacatures hebben tot nieuwe vacatures geleid waardoor het totale aantal benoemingsprocedures in 2021 uitkwam op 25, 22 daarvan hebben in 2021 tot een benoeming geleid.

¹⁰ <https://www.rechtspraak.nl/Onderwerpen/Paginas/rechtspraakpodcasts.aspx>

Binnen de Rechtspraak is een breed gesprek gevoerd over de benoemingsprocedures. Die gesprekken hebben na een intensieve en constructieve dialoog geleid tot de 'tijdelijke procedure aanbeveling tot benoeming leden gerechtshof 2021-2022'. Rechters en gerechtsambtenaren hebben bij de benoemingen een grotere rol gekregen. Ze hebben eerder in het selectieproces invloed gekregen, zowel bij het bepalen van het vacatureprofiel als bij de selectie van kandidaten. Daarnaast is de stem van rechters en raadsheren zwaarder geworden. Dat is voor velen winst uit rechtsstatelijk oogpunt en goed voor het draagvlak voor gerechtshofbestuurders. In 2022 wordt deze tijdelijke benoemingsprocedure geëvalueerd.

2.5.3 Integriteit

Integriteit is 1 van de fundamenten onder een onafhankelijke Rechtspraak. Ter bevordering van de integriteit en de bewustwording daaromtrent heeft de Rechtspraak in 2021 met diverse activiteiten deelgenomen aan de landelijke Week van de Integriteit. Er zijn voorbereidingen getroffen om te komen tot aanvullende gedragscodes en leidraden op het gebied van integriteit, inclusief gedragsregels met betrekking tot ongewenste omgangsvormen. Voor de gerechtsambtenaren is de wettelijk verplichte regeling voor klokkenluiders verankerd in de CAO Rijk. Voor de rechterlijk ambtenaren is in 2021 een modelregeling opgesteld waarover in 2022 wordt beslist. Ook is de registratie van nevenfuncties van rechters in 2021 geëvalueerd. Dit krijgt in 2022 een vervolg.

De Code zaaktoedeling heeft tot doel te waarborgen dat rechtszaken op basis van objectieve maatstaven aan rechters en raadsheren worden toegedeeld. De wijze van toedeling van zaken aan rechters en raadsheren wordt daardoor transparanter. De Code zaaktoedeling is al in 2020 door de Rechtspraak vastgesteld. Op basis hiervan hebben alle gerechten regelingen gemaakt voor de zaaktoedeling binnen hun eigen organisatie. Deze regelingen traden op 1 april 2021 in werking. Naast de Code zaaktoedeling zijn er nog meer regels die de Rechtspraak volgt om te zorgen voor onafhankelijke, onpartijdige en

integere rechtspraak. Voorbeeld is de zogeheten Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties, met aanbevelingen om de onpartijdigheid van rechters te bevorderen.

2.6 EEN VEILIGE WERKOMGEVING

Ook dit jaar stond in het teken van de digitale en fysieke uitdagingen vanwege de coronacrisis. Door een goede samenwerking tussen alle ketenpartners, zoals de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV), het OM, de politie en vertegenwoordigers van journalisten en de advocatuur, was het mogelijk om het rechtspreken op een veilige manier te laten doorgaan. Er zijn veel zittingen online gehouden. Ook zijn er zittingen op locatie geweest met in achtname van de regels van de anderhalvemetersamenleving. Iedere wijziging van de maatregelen bracht nieuwe uitdagingen met zich mee, waarvoor telkens nieuwe oplossingen zijn gefaciliteerd door onder meer de beveiligingsorganisatie binnen de Rechtspraak.

In 2021 is verder geïnvesteerd om het beveiligingsniveau te verhogen. Hierdoor groeit het weerbaarheidsniveau van de Rechtspraak mee met het toegenomen dreigingsniveau, waarbij het goede gastheerschap niet uit het oog wordt verloren. Naast fysieke maatregelen in gebouwen, is er ook toenemende aandacht voor de weerbaarheid van de Rechtspraakmedewerkers. Hierbij wordt uitgegaan van verschillende maatregelpakketten per risicocategorie. Maatregelen kunnen variëren van weerbaarheidsopleidingen tot psychologische ondersteuning voor medewerkers die langdurig in beveiliging zitten.

Daarnaast wordt de nodige aandacht besteed aan de digitale weerbaarheid en verkleining van de digitale voetafdruk van bepaalde groepen Rechtspraakmedewerkers, ook in verband met de algemene toename van gevallen waarin persoonsgegevens worden gepubliceerd op het internet (Doxing).

Het aantal zittingen dat op de bestaande hoogbeveiligde zittingslocaties (HBZ) – de Bunker in Amsterdam en Justitieel Complex Schiphol – werd gehouden, liep in 2021 verder op. Dit houdt onder andere verband met een aantal complexe liquidatie- en ondermijningszaken en de duur en omvang van het MH17-proces. Er is dan ook veel geïnvesteerd in de voorbereiding op de beoogde bouw van 2 nieuwe hoogbeveiligde zittingslocaties. Vlissingen was al bekend. Voor de tweede locatie heeft een adviescommissie, bestaande uit gerenommeerde experts met veel ervaring binnen de Rechtspraak, het ministerie van JenV, het OM, de minister en de Raad in 2021 geadviseerd Lelystad nader te onderzoeken. In 2022 zal het besluitvormingstraject voor de vaststelling van de locatie worden afgerond. Voor de tussenliggende periode is eind 2021 vanuit de Rechtspraak een project opgestart om de huidige HBZ-capaciteit optimaal te benutten.

2.7 EXTERN WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Bij de Raad komen jaarlijks aanvragen binnen voor medewerking aan wetenschappelijk onderzoek.

De medewerking van de Rechtspraak aan wetenschappelijk onderzoek heeft vaak betrekking op het verkrijgen van informatie in de vorm van gegevens, zoals uitspraken of kwantitatieve data. Soms wordt ook gevraagd om rechters of andere medewerkers van de Rechtspraak te mogen interviewen.

De meeste aanvragen betreffen het rechtsgebied strafrecht. In veel gevallen is de Rechtspraak in staat om medewerking aan wetenschappelijk onderzoek te verlenen. Vanwege beperkingen in capaciteit lukt dat niet altijd. In overleg met de onderzoeker wordt dan gezocht naar een minder arbeidsintensieve manier om de benodigde informatie aan te leveren.

In 2021 heeft de Raad 30 aanvragen ontvangen. Daarvan zijn 21 aanvragen toegewezen en 4 nog in behandeling. De resterende 5 aanvragen zijn afgewezen of om een andere reden niet doorgegaan.

Een onderzoek waar de Rechtspraak in 2021 medewerking heeft verleend, is een promotieonderzoek naar de terugkoppeling van de rechter naar de wetgever in het Nederlandse constitutionele bestel van de Universiteit Utrecht. In dit onderzoek wordt de huidige verhouding tussen rechter en wetgever nader bestudeerd.

RECHTSZAAK IX: ZIJN DE ZORGTARIEVEN REDELIJK?

Zorgaanbieders vinden de maximumtarieven die de Nederlandse Zorgautoriteit heeft vastgesteld voor de geestelijke gezondheidszorg en de ggz- en forensische zorg te laag. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB) hakt de knoop door.

DE GEMACHTIGDE VAN DE ZORGAANBIEDERS

De manier waarop de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) de kostprijzen in de geestelijke gezondheidszorg heeft berekend, is onbetrouwbaar. De door de NZa vastgestelde tarieven zijn te laag om de kosten te dekken. Bij haar kostprijsonderzoek had de NZa niet 2017 als peiljaar mogen nemen voor de kosten van de geestelijke gezondheidszorg en de ggz- en forensische zorg. 2017 was namelijk geen representatief jaar wat betreft de gemaakte kosten voor deze zorg. Investeringskosten waren uitgesteld, waardoor te lage kosten zijn gemeten. Zorgaanbieders hebben extra taken gekregen op het gebied van scholing en veiligheid. Hierbij moet worden gedacht aan aangescherpte eisen aan de beoordeling van verlofaanvragen en verzwaring van de patiëntencategorieën. Zorgaanbieders maken nu dus hogere kosten, die zij in 2017 nog niet maakten.

DE GEMACHTIGDEN VAN DE NEDERLANDSE ZORGAUTORITEIT

De Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) heeft in 2018-2019 een kostprijsonderzoek laten uitvoeren onder zorgaanbieders in de ggz- en forensische zorg om nieuwe tarieven voor 2020 te kunnen vaststellen. Het onderzoek richtte zich op de kosten van zorgaanbieders in het jaar 2017. Bij de vaststelling van de uitgangspunten van het kostprijsonderzoek en de totstandkoming van beleid om te komen tot tarieven, was een expertgroep betrokken. De tariefbeschikkingen kunnen voor zowel de wijze van totstandkoming als de uitkomst de rechtmatigheidstoets doorstaan. 2017 geeft een goed beeld van de kosten aangezien er relatief weinig beleidswijzigingen zijn doorgevoerd in 2016, 2017 en 2018. Tijdens de bijeenkomsten van de expertgroep is ook ingestemd met het gebruik van 2017 als peiljaar.

HET COLLEGE VAN BEROEP VOOR HET BEDRIJFSLEVEN (CBB)

Het College van Beroep voor het bedrijfsleven ziet niet in waarom het kostprijsonderzoek niet deugdelijk zou zijn geweest en waarom 2017 niet als peiljaar gehanteerd had mogen worden. De Nederlandse Zorgautoriteit mocht de tarieven voor 2020 erop baseren. De tarieven geven dekking aan redelijke kosten in het kader van de Wet marktordening gezondheidszorg (Wmg). De Zorgautoriteit heeft haar beleidsregel tariefopbouw correct gevolgd. Ook al zou het jaar 2017 wat betreft 1 of meer onderdelen van de kosten niet representatief zijn, dan nog kan 2017 als uitgangspunt worden genomen. Het beroep van de zorgaanbieders is ongegrond.

Lees ook de volledige uitspraak: [ECLI:NL:CBB:2021:1083](#)

2.8 KWALITEIT EN KENNIS

Kwaliteit

De ontwikkeling van kwaliteit binnen de Rechtspraak, opgehangen aan de kapstok van het zorgvuldig uitgebouwde systeem voor kwaliteitszorg, heeft ook in 2021 niet stilgestaan. Het belang van kwalitatief goede rechtspraak, zowel binnen als buiten de Rechtspraak, is evident. Alle medewerkers van de Rechtspraak zijn continu bezig om kwaliteit van het werk en de organisatie te waarborgen en te verbeteren. Goede rechtspraak maken we immers samen.

In 2021 lag het accent op de uitwerking van de evaluatie van 2 landelijke meetinstrumenten: het klantwaarderingsonderzoek en het medewerkerswaarderingsonderzoek. We blijven structureel onderzoek doen onder medewerkers en 'klanten' (rechtzoekenden en professionele partijen). We onderzoeken of we de manier waarop we dit onderzoek doen kunnen verbeteren. In 2022 krijgt verbetering van de onderzoeksopzet meer gestalte. Ook de visitatie is als meetinstrument geëvalueerd. De aanbevelingen voor aanscherping zijn meegenomen in de vormgeving van de aanstaande visitatie.

Professionele standaarden

Een belangrijk kwaliteitsinstrument is de ontwikkeling van en het werken met professionele standaarden. Professionele standaarden zijn kwaliteitsnormen die rechters en raadsheren zelf formuleren om de inhoudelijke kwaliteit van hun werk te verankeren en te bevorderen. Hiermee laten zij zien wat goede rechtspraak is en maken zij duidelijk welke kwaliteitseisen zij stellen aan hun werk en wat de samenleving van hen mag verwachten. De Rechtspraak is nu een aantal jaar op weg met de ontwikkeling en invoering van de professionele standaarden. En met resultaat: er is een gezamenlijk beeld van kwalitatief goede rechtspraak.

De Rechtspraak werkt aan continue kwaliteitsverbetering en onderzoek kan daarbij helpen: willen weten wat goed gaat en wat beter kan. Daarom is werken met professionele standaarden in 2021 benoemd tot het onderwerp van de aanstaande visitatie van de Rechtspraak. Mede vanuit de gedachte dat een extern perspectief de Rechtspraak kan helpen om verdere stappen te zetten. De visitatie gaat in juni 2022 van start.

Professionele standaarden zijn nooit klaar en indien nodig worden ze uitgebreid of aangepast aan vakinhoudelijke en maatschappelijke ontwikkelingen. Zo is in 2021 gekeken naar het samenwerkingsproces tussen rechters en juridisch medewerkers. Of en hoe deze samenwerking kan worden neergelegd in een professionele standaard, wordt de komende periode in de verschillende rechtsgebieden verder verkend. Eind 2021 is dit proces gemarkeerd met een landelijke werkconferentie. In de doorontwikkeling van de professionele standaarden is vanzelfsprekend ook aandacht voor de reflectie naar aanleiding van de toeslagenaffaire.

Kennismanagement

Het afgelopen jaar hebben de Rechtspraakmedewerkers nog eens ervaren hoe belangrijk het is om ook digitaal de weg naar elkaar te vinden en met elkaar kennis en ervaringen te kunnen uitwisselen. In 2021 is nadrukkelijk aandacht besteed aan het gebruik van de kennissystemen als Mijn Kennis Omgeving (MKO). Na herhaalonderzoek naar het gebruik en de toegankelijkheid van de kennisportalen kan geconcludeerd worden dat MKO in toenemende mate een belangrijke bron voor juridische kennis is geworden. Het bewijst zich steeds meer als hotspot voor het ontwikkelen en delen van kennis en draagt daarmee

bij aan deskundigheidsbevordering. Het gebruik, en het onder de aandacht brengen van de meerwaarde, van MKO was ook het thema van de netwerkbijeenkomst van kwaliteitscoördinatoren in juni 2021. Tijdens deze netwerkbijeenkomsten is samen met de informatiespecialisten gesproken over een nog beter gebruik van MKO. De netwerkbijeenkomsten van de kwaliteitscoördinatoren in november 2021 stonden in het teken van het thema feedback, reflectie en intervisie.

Er is samen met het Landelijk Dienstencentrum voor de Rechtspraak (LDCR) en de Hoge Raad gewerkt aan vernieuwing van de samenwerkingsafspraken om de e-Library toekomstbestendig te maken. Daarmee is de digitale toegankelijkheid en beschikbaarheid van vakliteratuur ook voor de toekomst gewaarborgd.

Een traditie is inmiddels het organiseren van kennisdagen in de vorm van een kennis 5-daagse. In 2021 zijn er door een landelijke werkgroep met vertegenwoordigers van de gerechten en diensten onder de slogan 'Iedereen heeft recht op kennis' activiteiten ontwikkeld die de gerechten konden gebruiken om lokaal de kennis 5-daagse in te vullen.

In 2022 zal breder worden onderzocht hoe de inspanningen die zijn gedaan om de organisatie van kennis te verankeren in de organisatie hebben uitpakkt. Doel hiervan is verdere professionalisering van de kennisomgeving.

RECHTSZAAK X: EEN AKKOORD VOOR ALLE SCHULDEISERS?

Door de coronamaatregelen is het afgelopen met de festivals. Het lichtshowbedrijf Jurlights verliest zijn inkomsten. Ze sluiten een overeenkomst met hun schuldeisers. Sommige schuldeisers weigeren. Dwingt de rechtbank Noord-Holland hen om mee te werken?

DE ADVOCATEN VAN HET LICHTSHOWBEDRIJF

Het Haarlemse bedrijf Jurlights verzorgt lichtshows bij grote evenementen, zoals muziekfestivals. Volgens de jaarrekening 2019 had de onderneming 25 werknemers in dienst, een omzet van bijna 5 miljoen euro en een positief bedrijfsresultaat. Als gevolg van de uitbraak van het coronavirus en de door de overheid genomen maatregelen, is het bedrijf vanaf 15 maart 2020 stilgevallen. Jurlights heeft een reorganisatie doorgevoerd, maar kan ondanks dat haar schuldeisers niet volledig terugbetalen. De bank is bereid het bedrijf een lening van 350.000 euro te geven waarmee een klein deel van de schulden kan worden afgelost. Jurlights staat bij 121 schuldeisers voor bijna 1,6 miljoen euro in het krijt. Ze hebben hun schuldeisers in een akkoord gevraagd de schulden weg te strepen, tegen betaling van een deel van de schuld. De meeste schuldeisers willen daaraan meewerken, maar niet iedereen. Het bedrijf vraagt de rechter het akkoord goed te keuren en de weigerende schuldeisers daarmee te dwingen tot medewerking.

DE RECHTBANK NOORD-HOLLAND

Jurlights heeft aan alle voorwaarden voldaan die worden gesteld in de nieuwe Wet homologatie onderhands akkoord (Whoa). Dit onderdeel van de Faillissementswet geldt sinds 1 januari 2021 en moet voorkomen dat bedrijven failliet worden verklaard terwijl ze nog wel (deels) levensvatbaar zijn. De rechtbank vindt het aannemelijk dat het bedrijf haar schulden niet meer kan betalen en dat zij zonder een akkoord failliet gaat. Jurlights heeft voldoende informatie aangeleverd over haar financiële situatie. Alle schuldeisers zijn op de hoogte gesteld van het akkoord en konden daarover hun mening geven. Er is al met al een zuiver besluitvormingsproces geweest. De verwachting is dat schuldeisers bij een akkoord meer geld zullen ontvangen en dus beter af zijn dan bij een faillissement. De rechtbank keurt het akkoord met de schuldeisers daarom goed. Het is voor het eerst dat de rechter zijn zegen geeft aan zo'n Whoa-akkoord.

Het akkoord geldt voor alle schuldeisers. Dat betekent dat schuldeisers die oorspronkelijk niet met het akkoord hadden ingestemd, genoeg moeten nemen met betaling van een deel van hun vordering. De Belastingdienst krijgt 21 procent van haar vorderingen betaald, de andere schuldeisers krijgen 16 procent.

Lees ook de volledige uitspraak: [ECLI:NL:RBNHO:2021:1398](#)

3

DE RECHTSPRAAK IN CIJFERS

Hieronder volgt in paragraaf 3.1 een cijfermatig overzicht van 2021 over de inkomende en afgehandelde zaken, mediation, productiviteit en kosten, werkvoorraden, kwaliteitsnormen, publicatiegraad van de uitspraken, appelpercentages en wrakingsverzoeken.

In paragraaf 3.2 worden personele cijfers weergegeven en in paragraaf 3.3 wordt ingegaan op bedrijfsvoeringsaspecten zoals financiën, duurzaamheid, social responsibility, datalekken, klachten en verschillende risico's. Daarna volgen in paragraaf 3.3 meer cijfermatige aspecten, zoals de kostenspecificatie, productgroepprijs en minutentarieven.

3.1 HET RECHTSPREKEN

3.1.1 Inkomende en afgehandelde zaken

A. Inkomende zaken

Algemeen beeld van¹¹ ontwikkeling van inkomende zaken

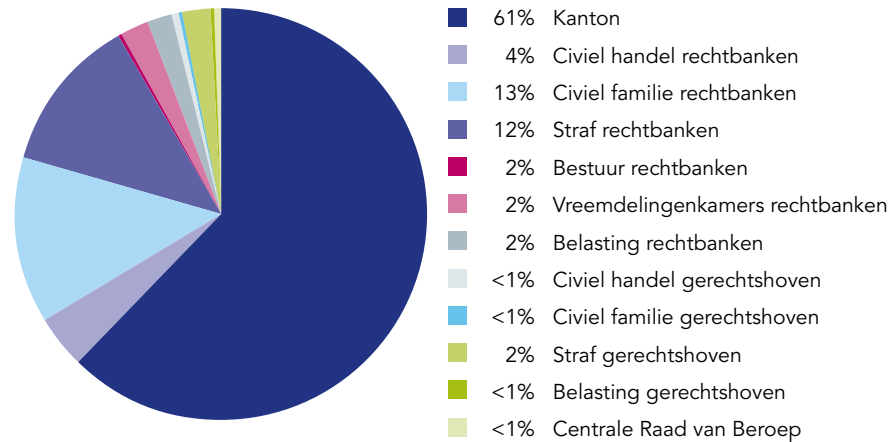
In totaal werden in 2021 ruim 1,38 miljoen zaken aangebracht bij de gerechten, waarmee het aantal nieuw aangebrachte zaken ongeveer op hetzelfde niveau lag als in 2020. In figuur 1 is te zien hoe de verdeling is van de ingekomen zaken over de rechtsgebieden en instanties. Voor meer dan de helft (61 procent; 850.000 zaken), betrof dit kantonzaken, daarnaast werden 485.000 rechtbankzaken aangebracht (35 procent), 45.000 zaken (3 procent) bij de gerechtshoven en een kleine 4.600 bij de CRvB (<1 procent).

De maatregelen om de verspreiding van het coronavirus in te dammen, lijken ook in 2021 een rol te hebben gespeeld in het lagere aantal nieuw aangebrachte zaken in vergelijking tot het aantal zaken dat in de jaren voor de coronacrisis werd aangebracht. In figuur 2 en tabel 2 is te zien dat in 2021 vooral het aantal ingekomen vreemdelingenzaken, civiele handelszaken, belastingzaken en reguliere bestuurszaken bij de rechtbanken vergeleken met 2020 daalde. Bij belastingzaken en civiele familiezaken aangebracht bij de gerechtshoven was er juist een sterke stijging te zien. De ontwikkelingen per rechtsgebied die het meest in het oog springen worden in deze paragraaf verder beschreven.

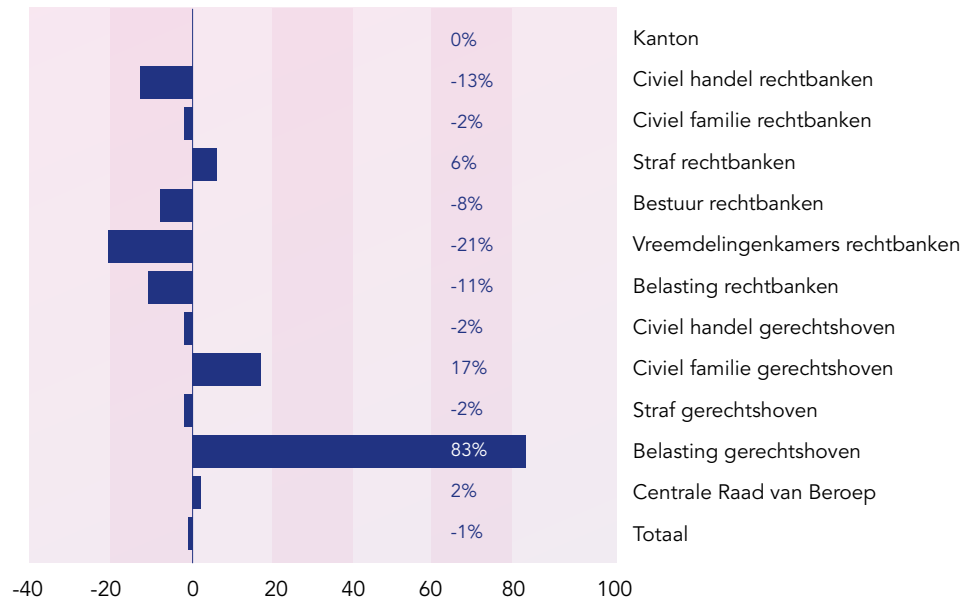
---

¹¹ Een klein deel van het aantal ingekomen en afgedane zaken valt buiten de gepresenteerde overzichten omdat we aansluiten op de zaken die tellen als output voor de bekostiging (Iamicie zaakcategorieën). Het betreft zaken bij het CBb, de bijzondere kamers, megazaken in het stafrecht en het werk van de rechter-commissaris strafzaken. Ook akten en verklaringen zijn buiten beschouwing gelaten.

Figuur 1 Ingekomen rechtszaken in 2021 naar rechtsgebied en instantie

Figuur 2 Procentuele ontwikkeling van inkomende zaken 2021 t.o.v. 2020

Kantonzaken

In 2021 werden er in totaal circa 850.000 kantonzaken aangebracht. Dit was ongeveer evenveel als in 2020. Hoewel het totaal aantal nieuw aangebrachte kantonzaken in 2021 ongeveer gelijk was met het aantal in 2020 aangebrachte kantonzaken, zagen we wel een forse afname van het aantal ingekomen Mulderzaken¹² (verkeersboetes) (17 procent) naar ongeveer 29.000 zaken en het aantal civiele handelszaken (13 procent) naar ongeveer 252.000 zaken. Het aantal nieuw aangebrachte kantonstrafzaken nam in 2021 vergeleken met 2020 fors toe met 93 procent naar een kleine 57.000 zaken. Dit komt vooral door het lage aantal nieuw aangebrachte kantonstrafzaken in 2020 door de tijdelijk gedeeltelijke sluiting van de gebouwen van de rechtbanken in de eerste coronagolf en de prioriteit die daarna aan de strafzaken bij de rechtbanken (misdrijfzaken) werd gegeven. Ondanks de heel forse stijging, lag het aantal ingekomen kantonstrafzaken in 2021 nog altijd iets lager dan het niveau in de jaren 2017-2019. Het aantal ingekomen familiezaken (bijna volledig bewindshandelingen) steeg licht met 4 procent naar ongeveer 523.000 zaken.

Handelszaken bij de rechtbanken

Het aantal ingekomen civiele handelszaken die niet onder kanton vallen, lag in 2021 met een kleine 53.000 zaken 13 procent lager dan in 2020. Vooral het aantal verzoekschriften insolventies (faillissementen, surseances van betaling en schuldsaneringsregelingen) nam sterk af met 27 procent. In het verlengde daarvan nam ook het aantal ingekomen zaken betreffende het toezicht op de afwikkeling van uitgesproken faillissementen sterk af, namelijk met 34 procent. Opvallend was dat het aantal ingekomen zaken betreffende het toezicht na een forse afname in 2020, verder afnam met 41 procent naar 2.300 zaken. In 2021 was er, net als in de jaren ervoor, ook weer sprake van een forse daling van schuldsaneringsregelingen in het kader van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) van 23 procent (circa 2.300 zaken).

¹² Mulderzaken gaan over lichte verkeersovertredingen en onverzekerd rijden. Procedures over verkeersboetes vallen niet allemaal onder Mulderzaken. Wanneer ze gefiscaliseerd zijn, zijn het belastingzaken.

Insolventie, bewind, curatele en mentorschap

Nadat een besluit is genomen of een uitspraak is gedaan door een rechter over bijvoorbeeld een faillissement, schuldsaneringsregeling of een onderbewindstelling, begint een andere taak van de Rechtspraak: toezicht op de afwikkeling van het faillissement en toezicht op de bewindvoerder in schuldsaneringszaken en in zaken betreffende curatele, bewind- en mentorschap. De toezichthoudende rechter kijkt de hele looptijd mee met de curator en bewindvoerder. Daarom wordt hier ook een overzicht gegeven van alle zaken waarin de rechter als toezichthouder werkt.

Tabel 1 Lopende dossiers insolventie, bewind, curatele en mentorschap

Lopende zaken bewinden	Eind 2017	Eind 2018	Eind 2019	Eind 2020	Eind 2021
Bewind meerderjarigen	255.000	264.000	270.000	273.000	273.000
Bewind minderjarigen	50.000	51.000	52.000	50.000	51.000
Curatele bewind	25.000	24.000	23.000	22.000	21.000
Mentoren bewind	70.000	75.000	80.000	84.000	89.000
Totalen	400.000	414.000	425.000	429.000	434.000

Lopende zaken insolventies	Eind 2017	Eind 2018	Eind 2019	Eind 2020	Eind 2021
Faillissement & surseance van betaling	17.000	14.000	13.000	12.000	9.000
Wsp	30.000	25.000	19.000	14.000	11.000
Totalen	47.000	39.000	32.000	26.000	20.000

In 2021 was sprake van een lichte stijging van 1 procent bij de lopende bewindzaken, waarbij het opvallend is dat het aantal mentorschappen sinds 2017 stijgt. De faillissementszaken zijn de afgelopen jaren daarentegen sterk afgenomen, in 2021 zelfs met 23 procent. Uitgebreid onderzoek naar de oorzaken van de toename in het aantal mentorschappen en de afname in het aantal faillissementszaken heeft niet plaatsgevonden. De verwachting is wel dat de steunmaatregelen aan ondernemers tijdens de coronacrisis eraan hebben bijgedragen dat de aantallen insolventiezaken zo is gedaald.

Familiezaken bij de rechtbanken

In totaal daalde het aantal nieuw aangebrachte familierechtelijke procedures licht met 2 procent tot ruim 177.000. Het aantal nieuw aangebrachte alimentatiezaken (15 procent) en scheidingen en ontbinding partnerschap (12 procent) daalde fors. Het aantal zaken betreffende de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) en onder toezicht stellingen daalde licht, met respectievelijk 3 en 2 procent. Het aantal nieuw aangebrachte zaken rond gezag en omgang nam juist toe met 8 procent.

Strafzaken bij de rechtbanken

Het totale aantal ingekomen strafzaken steeg in vergelijking met 2020 met 6 procent tot een kleine 169.000 zaken. Dit na een daling van het aantal strafzaken in 2020.

Dit aantal bevat niet alleen de behandeling op zitting van de hoofdzaak maar ook allerlei 'nevenzaken', zoals ontnemingsvorderingen en rekestten. Het aantal nieuw aangebrachte hoofdzaken (de ter zitting gebrachte zaken) steeg met 3 procent naar een kleine 84.000 zaken, maar ligt daarmee nog wel 16 procent onder het niveau van 2019. Het aantal ontnemingsvorderingen steeg met 24 procent en het aantal raadkamerzaken met 9 procent.

Bestuursrechtelijke zaken bij de rechtbanken

In 2021 kwamen bij de rechtbanken ongeveer 32.500 ‘reguliere’ bestuurszaken binnen. Dat is een daling van 8 procent in vergelijking met 2020. De afname was, net als in 2020, vooral groot bij de ambtenarenzaken, deze namen met 41 procent af. Dit heeft te maken met de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) die is ingegaan in 2020. Ook bijstandszaken en arbeidsongeschiktheid zaken namen sterk af, met respectievelijk 23 en 11 procent. Zaken rond werkloosheid namen fors toe met 22 procent, voornamelijk door circa 400 zaken rond de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW).

Vreemdelingenzaken bij de rechtbanken

Het aantal ingekomen vreemdelingenzaken nam in 2021 met 21 procent sterk af tot ruim 25.000. De instroom van deze zaken hangt sterk af van het aantal afdoeningen en de afdoeningswijze van asielprocedures door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). De afname was het grootst bij verlengde asielprocedures (46 procent). Naast het relatief lage aantal asielzoekers dat in 2020 en begin 2021 Nederland is binnengekomen, speelt ook de gewijzigde regelgeving met betrekking tot niet tijdig beslissen door de IND een rol in deze forse afname. Hierdoor is het aantal beroepen tegen het niet tijdig beslissen door de IND fors gedaald. Ook is het aantal nieuw ingekomen Dublinzaken, waarbij aanvragers via andere Europese landen binnenkomen, en het aantal reguliere zaken fors gedaald, met respectievelijk 30 en 21 procent. Het aantal algemene asielprocedures nam licht af met 3 procent en het aantal bewaringszaken nam toe met 4 procent.

Belastingzaken bij de rechtbanken

Bij belastingzaken was er in 2021 een daling van het aantal ingekomen zaken met 11 procent. Zowel het aantal nieuw aangebrachte belastingzaken lagere overheden als de rijksbelastingzaken zijn gedaald, met respectievelijk 13 en 9 procent. De afname van het aantal ingekomen belastingzaken lagere overheden kan verklaard worden door een afname van de zaken betreffende de waardering onroerende zaken (WOZ). In 2020 was het aantal nieuw ingekomen WOZ-zaken hoog, door de instroom van een cluster van ongeveer 3.600 zaken. Bij rijksbelasting zagen we een forse afname van zaken betreffende omzetbelasting en inkomstenbelasting, van respectievelijk 40 en 36 procent. Het aantal zaken betreffende belasting van personenauto's en motorrijwielen (BPM) nam wel sterk toe en verdubbelde in 2021 ten opzichte van 2020, nadat er in 2020 juist een forse afname was van deze zaken.

Handelszaken bij de gerechtshoven

Het aantal nieuw aangebrachte civiele handelszaken daalde heel licht met 2 procent. Het aantal verzoekschriften daalde wel sterk met 17 procent, terwijl het aantal dagvaardingen ongeveer gelijk bleef.

Familiezaken bij de gerechtshoven

Het aantal ingekomen civiele familiezaken steeg fors met 17 procent. Bijna alle categorieën familiezaken namen toe, hoewel het aantal zaken betreffende ondertoezichtstelling afnam met 10 procent.

Strafzaken bij de gerechtshoven

Het aantal ingekomen strafzaken daalde heel licht met 2 procent. Dit aantal bevat niet alleen de behandeling op zitting van de hoofdzaak maar ook allerlei 'nevenproducten', zoals ontnemingsvorderingen en rekesten. Het aantal nieuw aangebrachte hoofdzaken (de ter zitting gebrachte zaken) daalde ten opzichte van 2020 met 4 procent naar circa 14.500.

Belastingzaken bij de gerechtshoven

De toename van nieuw aangebrachte belastingzaken was ten opzichte van 2020 met 83 procent (circa 3.000 zaken) fors. Zowel het aantal belastingzaken lagere overheden groeide fors met 95 procent naar 1.800 zaken, als het aantal rijksbelastingzaken, dat groeide met 80 procent naar circa 4.800 zaken. Bij de belastingzaken lagere overheden stegen zowel het aantal WOZ-zaken, met 92 procent naar circa 1800 zaken, als de overige zaken, met 102 procent, fors. Bij de rijksbelastingzaken was er bijna een verviervoudiging van het aantal BPM-zaken, een groei van circa 1.600 zaken.

Centrale Raad van Beroep

De CRvB oordeelt in hoger beroep over geschillen op het terrein van de sociale verzekeringen, sociale voorzieningen en ambtenarenzaken. Daarnaast is de CRvB rechter in eerste en enige aanleg in geschillen over de uitvoering van wetten voor oorlogs- en vervolgingsgetroffenen, enkele bijzondere pensioenen en voor beroepen van rechterlijke ambtenaren. In 2021 werden er circa 4.600 zaken aangebracht. Na een forste daling in de afgelopen jaren, was dit een heel lichte stijging van 2 procent ten opzichte van 2020.

College van Beroep voor het bedrijfsleven

De zaken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) zijn niet opgenomen in de tabellen en figuren omdat deze zaken buiten de bekostiging van de Rechtspraak vallen, omdat er sprake is van een zogeheten lumpsum financiering. Het CBb oordeelt over geschillen op het terrein van het sociaal-economisch bestuursrecht. Daarnaast is het CBb hoger beroepsinstantie voor uitspraken op het gebied van een aantal specifieke wetten, zoals de Mededingingswet en de Telecommunicatiewet. In 2022 is het aantal inkomende zaken bij het CBb weer gestegen, na een daling in 2020, met 27 procent, van 1.240 zaken in 2020 tot 1.570 zaken in 2021.

Tabel 2 Aantal ingekomen zaken in 2017-2021 (afgerond op tientallen)¹³

	2017	2018	2019	2020	2021	Groei 2021
Rechtbanken						
Kanton	982.370	946.100	949.260	846.670	850.020	0%
Civiel handel	84.430	75.020	71.130	61.540	53.450	-13%
Civiel familie	183.660	180.870	187.610	181.120	177.220	-2%
Straf	169.170	162.740	168.140	159.480	168.900	6%
Bestuur	41.100	37.000	36.940	35.230	32.560	-8%
Vreemdelingenkamers	31.980	33.410	40.970	32.270	25.350	-21%
Belasting	24.550	26.220	25.850	30.980	27.560	-11%
Gerechtshoven						
Civiel handel	8.230	7.670	7.040	6.330	6.210	-2%
Civiel familie	5.210	5.130	5.340	4.860	5.700	17%
Straf	34.790	33.340	32.440	26.970	26.510	-2%
Belasting	3.870	3.960	5.140	3.610	6.620	83%
Bijzonder college						
Centrale Raad van Beroep	8.390	6.740	5.500	4.560	4.640	2%
Totaal	1.577.750	1.518.200	1.535.360	1.393.620	1.384.740	-1%

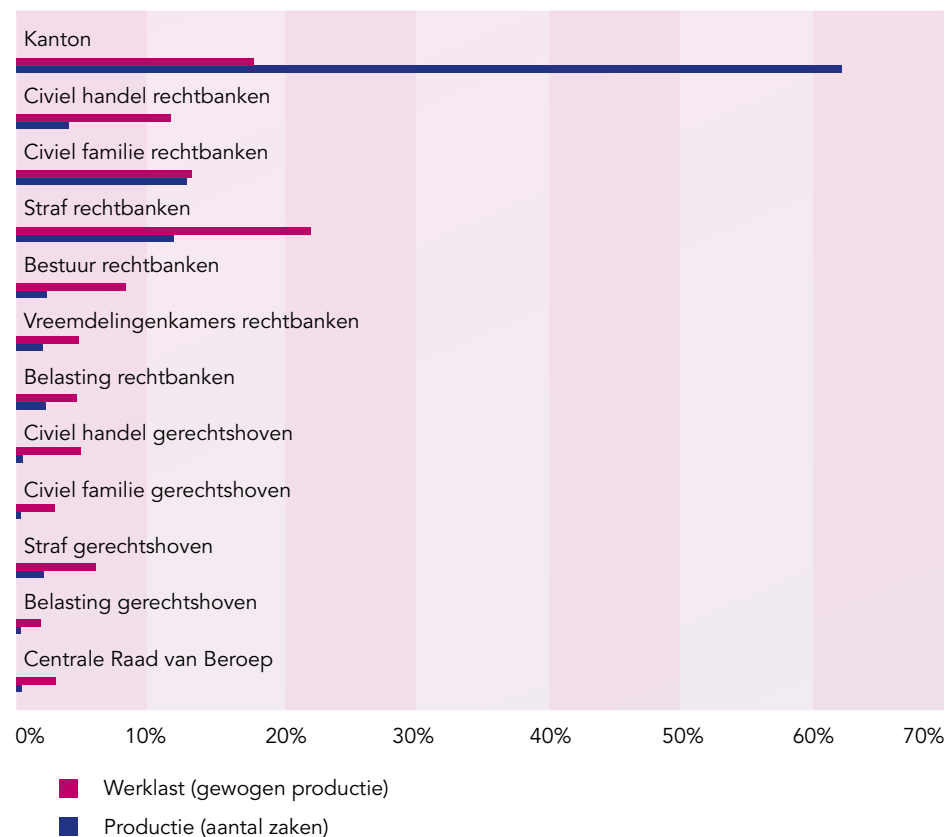
¹³ In tegenstelling tot het in het *Jaarverslag van de Rechtspraak 2020*, zijn zaken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven niet opgenomen in dit overzicht omdat deze zaken buiten de outputbesteding vallen. Het totaal aantal zaken wijkt daarom af van de tabel in het *Jaarverslag van de Rechtspraak 2020*.

B. Afgehandelde zaken

Inkomende zaken worden behandeld en afgedaan. Vrijwel alle zaken bij de Rechtspraak worden gefinancierd als ze worden afgedaan, hetgeen ook wordt aangeduid als output financiering. Het aantal zaken dat de Rechtspraak gefinancierd krijgt, wordt ook wel productie genoemd. Toezicht op de afwikkeling van uitgesproken insolventies wordt vanwege de lange doorlooptijden echter tegelijkertijd met de instroom van deze zaken gefinancierd. Er zit daarom een klein verschil tussen productie in het aantal ingestroomde zaken en het aantal afgehandelde zaken.

Figuur 3 toont de verdeling van de output gefinancierde productie in de verschillende rechtsgebieden. Naast de absolute aantallen zaken in de blauwe balken, is ook de verdeling van de werklast over de verschillende rechtsgebieden (in de oranje balken) weergegeven. Werklast is een gewogen maat, die rekening houdt met verschil in bewerkelijkheid (benodigde tijd) van verschillende zaken. Kantonzaken zijn relatief licht (minder bewerkelijk, dus lagere werklast), terwijl handelszaken (niet kantonzaken), bestuurszaken, waaronder vreemdelingenzaken en belastingzaken, en de zaken in hoger beroep, waaronder de zaken van de CRvB, vaak meer werk kosten (bewerkelijker zijn, dus hoge werklast).

Figuur 3 Aandeel productie en werklast per rechtsgebied 2021

Tabel 3 Aantal afgehandelde zaken 2017-2021 (afgerond op tientallen)¹⁴

	2017	2018	2019	2020	2021	Groei 2021
Rechtbanken						
Kanton	969.050	960.310	959.320	835.080	877.250	5%
Civiel handel	91.610	82.890	78.030	66.850	60.870	-9%
Civiel familie	184.010	180.700	185.450	180.200	181.100	0%
Straf	169.880	164.660	167.330	158.820	167.010	5%
Bestuur	44.530	37.880	35.210	30.690	32.900	7%
Vreemdelingenkamers	30.770	33.230	38.350	31.310	27.810	-11%
Belasting	27.970	21.860	23.690	21.740	31.400	44%
Gerechtshoven						
Civiel handel	8.630	7.950	7.740	6.570	6.610	1%
Civiel familie	5.470	5.450	5.140	4.970	5.270	6%
Straf	33.970	31.880	30.860	25.480	28.800	13%
Belasting	4.680	3.770	3.720	4.180	4.830	16%
Bijzonder college						
Centrale Raad van Beroep	7.460	7.820	6.910	5.510	5.600	2%
Totaal	1.578.030	1.538.400	1.541.750	1.371.400	1.429.450	4%

¹⁴ In tegenstelling tot in het *Jaarverslag van de Rechtspraak 2020*, zijn zaken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven niet opgenomen in dit overzicht, omdat deze zaken buiten de outputbesteding vallen. Ook wordt hier het aantal afgehandelde zaken getoond en niet de productie. Het aantal civiele handelszaken rechtbanken en het totaal aantal zaken wijkt daarom af van de tabel in het *Jaarverslag van de Rechtspraak 2020*.

In tabel 3 is het totaal aantal afgehandelde zaken weergegeven. Het aantal afgehandelde zaken is licht gegroeid met 4 procent vergeleken met 2020, maar ligt nog onder het niveau het aantal zaken dat voor de coronacrisis werd afgedaan. Net als in 2020 was vooral de eerder genoemde verminderde instroom van zaken de oorzaak. Daarnaast en was er bij het afhandelen van zaken op onderdelen nog een versturende werking van de coronamaatregelen. Het aantal afgehandelde zaken was in 2021 wel groter dan het aantal inkomende zaken, dit betekent dat er werkvoorraad is weggewerkt. Voor meer over de werkvoorraad zie paragraaf 3.1.4.

De grootste groei (44 procent) was te zien bij het aantal afgehandelde belastingzaken bij de rechtbanken. Maar ook het aantal afgehandelde belastingzaken bij de gerechtshoven en strafzaken bij de gerechtshoven steeg fors, met respectievelijk 16 en 13 procent. Er was alleen een daling van afgehandelde vreemdelingenzaken en civiele handelszaken bij de rechtbanken.

Productie ten opzichte van de afspraken met de minister van JenV

Over de productie van de Rechtspraak, dus het aantal zaken dat de Rechtspraak gefinancierd krijgt, worden afspraken gemaakt met de minister van JenV. Die afspraken zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op voorspellingen van het aantal zaken dat zal worden aangebracht. Deze voorspellingen worden samen met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) op basis van prognosemodellen berekend. Na afloop van het boekjaar, dat gelijk is aan het kalenderjaar, vindt verrekening plaats van de werkelijke productie ten opzichte van de afspraken. Als de Rechtspraak meer zaken behandelt dan afgesproken, dan krijgt de Rechtspraak een aanvullende financiering. Worden er minder zaken behandeld dan afgesproken, dan moet er worden terugbetaald. In tabel 4 is weergegeven hoe de productie van 2021 zich verhoudt tot de afspraken die hierover met de minister van JenV zijn gemaakt.

In 2021 lag de productie in aantallen zaken ongeveer 15 procent lager dan afgesproken met de minister van JenV. Bij civiel handel in eerste aanleg lag de productie zelfs 36 procent lager dan was afgesproken en bij de vreemdelingenzaken lag de productie 32 procent lager dan was afgesproken. Ook bij civiel handel bij de gerechtshoven, civiel kanton en bestuur bij de rechtbanken lag de productie ruim 10 procent onder de afgesproken aantallen. Voor al deze groepen zaken geldt dat de instroom is achtergebleven bij de verwachtingen. Er waren ook 2 groepen zaken waar de productie hoger lag dan de afspraken met de minister van JenV: bij de CRvB en bij de belastingzaken bij de rechtbanken.

Het achterblijven van de instroom en de productie ten opzichte van de verwachtingen in 2021 is een direct gevolg van de coronacrisis. Het ministerie van JenV en de Raad hebben daarom afgesproken dat in 2021, net als in 2020, voor die zaken die minder zijn afgehandeld vergeleken met de afspraken gebruik kan worden gemaakt van de hardheidsclausule. Dit betekent dat het minderwerk ten opzichte van de afspraken niet hoeft te worden terugbetaald en dat het budget van de Rechtspraak ongewijzigd blijft.

Tabel 4 Productie in aantal zaken in 2021 ten opzichte van de afspraken met de minister van JenV (afgerond op tientallen)

	Begroting afspraken in aantallen	Productie in aantallen	Productie t.o.v afspraken
Rechtbanken			
Kanton	1.062.270	877.250	83%
Civiel handel	86.020	55.380	64%
Civiel familie	193.450	181.100	94%
Straf	178.450	167.010	94%
Bestuur	36.800	32.900	89%
Vreemdelingenkamers	40.770	27.810	68%
Belasting	30.240	31.400	104%
Gerechtshoven			
Civiel handel	8.210	6.610	81%
Civiel familie	5.350	5.280	99%
Straf	30.820	28.800	93%
Belasting	4.890	4.830	99%
Bijzonder college			
Centrale Raad van Beroep	5.170	5.600	108%
Totaal	1.682.440	1.423.970	85%

**Afwikkeling insolventies worden gefinancierd op moment instroom.
Aantal wijkt daarom af van het aantal afgehandelde zaken civiel handel bij de rechtbanken.*

3.1.2 Mediation naast rechtspraak en mediation in strafzaken

De rol van de Rechtspraak in de samenleving blijft in ontwikkeling. De Rechtspraak zoekt steeds naar verbinding met de samenleving. Conflictdiagnose en regievoering door de rechter zijn daarbij instrumenten met als doel geschil en conflictoplossing op maat. Deze geschiloplossing kan vorm krijgen door mediation naast rechtspraak. In civiele en bestuursrechtelijke zaken is dat al langere

tijd het geval. De rechter beslist, schikt óf verwijst in die zaken naar mediation. Dit kan op elk moment in de procedure. De mediator die de mediation begeleidt, is een onafhankelijke professional die aan bepaalde kwaliteitsvoorwaarden moet voldoen. Partijen beslissen zelf over de afspraken die zij met elkaar willen maken. De mediation kan naast de juridische aspecten ook ingaan op andere aspecten van een conflict.

Naast de bestaande manieren van verwijzingen in lopende procedures, bestaat in sommige situaties ook de mogelijkheid van een combinatievorm; in dat geval starten partijen eerst met een mediationtraject en volgt daarna een rechterlijke beslissing. Als er bijvoorbeeld nog 1 juridisch geschilpunt overblijft, is het mogelijk dit punt aan de rechter voor te leggen en daarna de mediation voort te zetten.

Bij mediation in strafzaken gaat het om herstel. Dit is een reguliere voorziening die voor partijen kosteloos is. Het wordt gefinancierd door het ministerie van JenV. Het beleidskader herstelrechtvoorzieningen gedurende het strafrecht bepaalt dat in iedere lopende strafzaak waar een herstelbereidheid of een herstelbehoefte bij de betrokken partijen bestaat, eerst de mogelijkheid van mediation moet worden onderzocht. Mensen hebben soms meer nodig dan alleen een oordeel van de rechter. Verdachte en slachtoffer krijgen de kans om onder begeleiding van 2 speciaal opgeleide mediators met elkaar in gesprek te gaan en op die manier te werken aan emotioneel en financieel herstel. Een verdachte die spijt heeft, kan zijn verantwoordelijkheid nemen. Het slachtoffer bepaalt zelf of hij/zij de excuses van de verdachte ook kan/wil aanvaarden. Een slachtoffer dat kampt met de gevolgen van wat er is gebeurd, kan de verdachte bovendien daarmee confronteren en antwoorden krijgen op de vragen waarmee hij/zij zit. De uitkomst van de mediation wordt gedeeld met de officier van justitie of de rechter.

Bij elk gerecht is een mediationbureau ingericht dat zich bezighoudt met de verwijzingen naar mediation en daaraan gerelateerde vormen van conflictoplossing. De mediationbureaus zijn eenvoudig benaderbaar voor mensen van binnen en buiten de organisatie. De mediationfunctionarissen werken rechtsgebied overstijgend en communiceren in klare taal. De menselijke maat staat centraal.

Mediation in strafzaken is een samenwerkingsverband tussen het OM en de Rechtspraak, waarbij zowel de officier van justitie als de rechter verwijzer kunnen zijn. De mediationbureaus ontvangen een vergoeding voor de werkzaamheden die zij verrichten in het kader van de aanmelding.

In tabel 5 wordt het landelijke beeld gegeven van het aantal mediations.

Aantal verwijzingen naar mediation in alle rechtsgebieden gestegen

Na een forse daling van het aantal verwijzingen naar mediation (en ook het aantal gestarte en afgeronde mediations) in 2020 zijn die aantallen in 2021 weer wat gestegen. De afname in 2020 was logischerwijs te wijten aan de maatregelen die zijn getroffen in verband met de voorkoming van verspreiding van het coronavirus. Ook in 2021 zijn de effecten van de coronamaatregelen (zoals de nog altijd beperkte mogelijkheden om fysieke bijeenkomsten te houden) nog steeds zichtbaar in de cijfers, hoewel in wat mindere mate dan in 2020.

Tabel 5 Resultaten 2021: landelijk (totaal en per rechtsgebied)

Totaal gerechten	Aantal verwijzingen 2021	Aantal verwijzingen 2020 ¹⁵	Gestarte mediations 2021	Afgeronde mediations 2021	Percentage volledige overeenstemming 2021	Percentage overeenstemming met schadevergoeding (Straf) 2021	Percentage gedeeltelijke overeenstemming 2021	Percentage zonder overeenstemming 2021
Bestuur	35	32	21	21	42,9	0,0	0,0	57,1
Civiel - familie en jeugd	1.191	1.115	989	996	46,3	0,0	10,1	43,6
Civiel - handel	199	143	169	126	35,7	0,0	5,6	58,7
Kanton	66	53	49	44	34,1	0,0	6,8	59,1
Straf	1.346	1.151	787	749	59,9	20,2	3,2	16,7
Totaal	2.837	2.494	2.015	1.936	50,6	7,8	7,0	34,7

¹⁵ In het Jaarverslag van de Rechtspraak 2020 zijn de cijfers van maatschappelijk effectieve rechtspraak (MER) meegeteld bij het aantal verwijzingen naar mediation. Dit jaar is besloten om dat niet meer te doen. Het totale aantal verwijzingen in 2020 moet daarom niet 2.513, maar 2.494 zaken zijn.

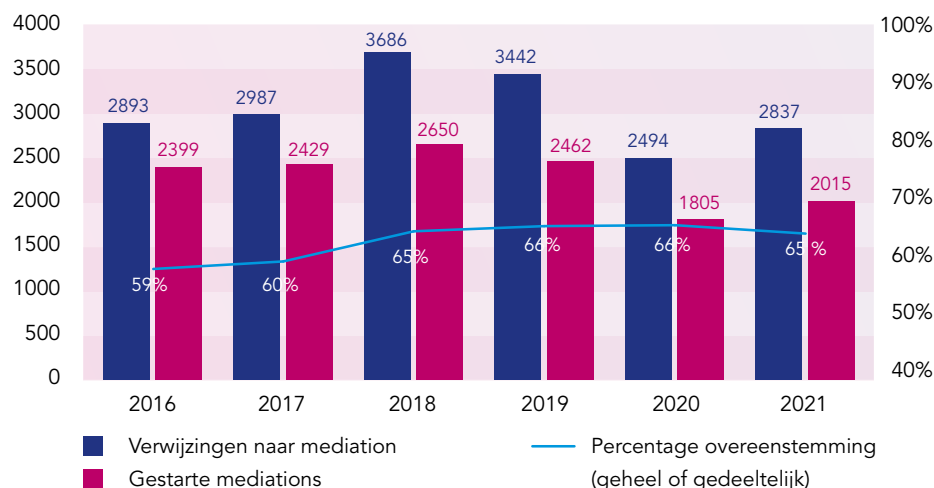

Totaal

Het totale aantal verwijzingen naar mediation in 2021 was 2.837, een toename van 11,1 procent ten opzichte van 2020. Hoewel er verschillen zijn per rechtsgebied, is het aantal verwijzingen in alle rechtsgebieden gestegen. Hetzelfde geldt voor het aantal gestarte en afgeronde mediations, met uitzondering van de sector bestuur, waar het aantal gestarte en afgeronde mediations wat achterbleef bij het aantal verwijzingen naar mediation in 2020.

Net als in 2020 is ook in 2021 het vaakst naar mediation verwezen in het rechtsgebied straf: 1.346 keer. Dat komt neer op ruim 47 procent van alle verwijzingen. Binnen het rechtsgebied familie en jeugd (civiel), dat van oudsher verantwoordelijk was voor de meeste verwijzingen, werd in 2021 1.191 keer (bijna 42 procent van het totaal) naar mediation verwezen.

Figuur 4 Mediations

Het percentage mediations dat met volledige of gedeeltelijke overeenstemming werd afgesloten, is nagenoeg gelijk gebleven: 65,4 procent. Voor alle rechtsgebieden samen lag het percentage volledige overeenstemming (al dan niet met afspraken over schadevergoeding) op 58,4 procent en het percentage gedeeltelijke overeenstemming op 7 procent.

Mediations in strafzaken kenmerken zich in het algemeen door een korte doorlooptijd en een hoog 'slagingspercentage': ruim 80 procent wordt afgesloten met volledige overeenstemming tussen de partijen (al dan niet met afspraken over schadevergoeding).

Een bijzondere stijging is te zien bij mediation in jeugdstrafzaken, waar in 2021 397 zaken werden verwezen, meer dan ooit daarvoor. Positief is ook dat in maar liefst 91,2 procent van de gestarte jeugdzaken vervolgens overeenstemming werd bereikt.

Waarom verwijzen naar mediation?

Het belangrijkste argument voor de rechter om de zaak naar een mediator te verwijzen is nog altijd het feit dat partijen met elkaar verder moeten (51 procent). Ook de gedachte dat een rechterlijke uitspraak geen echte oplossing biedt voor het conflict, wordt regelmatig als reden genoemd (41 procent). Voor de deelnemende partijen zijn het advies van de rechter (38 procent), de relatie met de wederpartij (23 procent) en de verwachting dat mediation een betere oplossing zal bieden dan een uitspraak van de rechter (17 procent) de vaakst genoemde redenen om voor mediation te kiezen.

Partijen zijn overwegend positief over het mediationproces en over de mediator. Van hen was ruim 64 procent in 2021 tevreden of zeer tevreden over het mediationproces en 82 procent tevreden of zeer tevreden over de mediator. Het is een bekend gegeven dat de tevredenheid over het proces in het algemeen wat lager ligt dan de tevredenheid over de mediator, omdat de uitkomst van de mediation bij de tevredenheid over het proces een grotere rol speelt.

Op de vraag wat het belangrijkste neveneffect van de mediation is geweest, ook al heeft deze niet tot overeenstemming tussen de partijen geleid, werden een verbeterde communicatie met de wederpartij (26 procent), meer begrip voor de wederpartij (15 procent) en een beter inzicht in het eigen aandeel (11 procent) het vaakst als belangrijkste neveneffect genoemd. Daarnaast werd in 24 procent van de zaken vastgelegd dat er sprake was van 'een ander neveneffect'. Slechts 24 procent van de partijen gaf aan dat er geen enkel (positief) neveneffect was bij deze afgeronde mediations (zonder overeenstemming).

3.1.3 Productiviteit en kosten

Tabel 6 laat zien hoe de gemiddelde personele bezetting en het aantal afgehandelde zaken zich in de afgelopen jaren hebben ontwikkeld. In de bezettingscijfers, zoals gepresenteerd in paragraaf 3.2, is zichtbaar dat de personeelsomvang eind 2021 hoger was dan eind 2020. De capaciteitsuitbreiding van de afgelopen jaren is nodig voor het verlagen van de werkdruk, het kunnen werken volgens de professionele standaarden en om rekening te houden met natuurlijk verloop (de vervangingsvraag). De gemiddelde bezetting is in 2021 ten opzichte van 2020 met 3,2 procent toegenomen. Het zaakvolume (werklast) nam met bijna hetzelfde toe (3 procent), waardoor de arbeidsproductiviteitsindicator als resultante stabiel blijft ten opzichte van 2020 (-0,3 procent).

Tabel 6 Index personele bezetting, gewogen zaakvolume en arbeidsproductiviteit 2017-2021

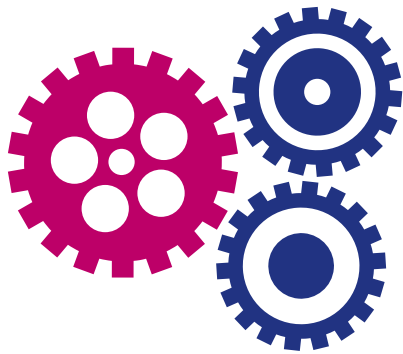
	2017	2018	2019	2020	2021	groei 2021 (%)
Gemiddelde bezetting rechters en raadsheren	100	103	103	105	107	2,3%
Gemiddelde bezetting ondersteuning	100	101	102	107	110	3,6%
Gemiddelde bezetting totaal	100	102	103	106	110	3,2%
Gewogen zaakvolume	100	94	92	78	81	3,0%
Zaakvolume per arbeidsjaar: arbeidsproductiviteit	100	92	89	74	74	-0,3%

Tabel 7 geeft een beeld van de kostenontwikkeling, gecorrigeerd voor inflatie van lonen en prijzen bij de overheid. De totale voor inflatie gecorrigeerde kosten die de Rechtspraak heeft gemaakt, zijn in 2021 toegenomen met 4,9 procent. Deze stijging komt overeen met de verwachte stijging zoals in de begroting van de Rechtspraak was weergegeven.

In vergelijking met 2020 is het zaakvolume in 2021 toegenomen, maar minder dan de kosten. Dit zorgt ervoor dat de kostenproductiviteit in 2021 is afgenomen met 1,9 procent.

Tabel 7 Index reële kosten en zaakvolume per ingezette euro (2017-2021)

	2017	2018	2019	2020	2021	groei 2021 (%)
Personele kosten	100	97	98	99	104	4,6%
Overige (materiële) kosten	100	96	101	103	109	6,0%
Totale kosten	100	97	99	100	105	4,9%
Gewogen zaakvolume	100	94	92	78	81	3,0%
Zaakvolume per ingezette euro: kostenproductiviteit	100	97	93	78	77	-1,9%

3.1.4 Werkvoorraden

Alle gerechten hebben een zogenoemde werkvoorraad. Dit zijn zaken die wachten op behandeling, of zijn binnengekomen maar nog niet zijn afgedaan.

De werkvoorraad bij de Rechtspraak is eind 2021 met 11 procent gedaald ten opzichte van de werkvoorraad eind 2020 en kwam uit op iets meer dan 346.000 zaken. Daarmee is de stijging van de werkvoorraad in 2020 volledig weggewerkt. De jaren 2020 en 2021 zijn door de gevolgen van de coronacrisis niet representatief voor de jaarlijkse in- en uitstroom van zaken bij de Rechtspraak. Het aantal zaken dat instroomde was lager dan in andere jaren en ook het aantal zaken dat uitstroomde lag lager. De totale werkvoorraad nam in 2021 af met ongeveer 45.000 zaken ten opzichte van de voorraad een jaar eerder.

Bij de rechtbanken is een duidelijke daling zichtbaar in de werkvoorraden van alle rechtsgebieden, met uitzondering van het strafrecht. Bij de CRvB is de voorraad gedaald met ongeveer 1.000 zaken. De daling was met name zichtbaar bij de sociale zekerheidszaken. De werkvoorraadontwikkeling bij de gerechtshoven laat een meer gevarieerd beeld zien en nam in totaliteit licht af. Straf- en handelszaken namen af terwijl familie- en belastingzaken toenamen. Met name belastingzaken kenden in 2021 een forse toename. Bij de rijksbelastingen was de toename het grootst bij zaken over de belasting van personenauto's en motorrijwielen. Bij de overige belastingzaken was de toename duidelijk zichtbaar bij zaken betreffende de WOZ-zaken.

Tabel 8 werkvoorraadontwikkeling 2021 en 2021 (afgerond op tientallen)

	Werkvoorraad eind 2020 *	Ontwikkeling werkvoorraad 2020		Werkvoorraad eind 2021	Ontwikkeling werkvoorraad 2020	
		Instroom zaken 2021	Uitstroom zaken 2021		gerelateerd aan instroom	vergeleken met voorraad 2020
Rechtbanken	344.750	1.335.060	1.378.340	301.470	-3%	-13%
- Kanton	152.980	850.020	877.250	125.750	-3%	-18%
- Civiel handel	42.640	53.450	60.870	35.220	-14%	-17%
- Civiel familie	33.700	177.220	181.100	29.820	-2%	-12%
- Straf	45.790	168.900	167.010	47.680	1%	4%
- Bestuur	24.790	32.560	32.900	24.450	-1%	-1%
- Vreemdelingenkamer	10.990	25.350	27.810	8.530	-10%	-22%
- Belasting	33.860	27.560	31.400	30.020	-14%	-11%
Gerechtshoven	38.550	45.040	45.510	38.080	-1%	-1%
- Civiel handel	7.180	6.210	6.610	6.780	-6%	-6%
- Civiel familie	2.970	5.700	5.270	3.400	8%	14%
- Straf	23.790	26.510	28.800	21.500	-9%	-10%
- Belasting	4.610	6.620	4.830	6.400	27%	39%
Bijzonder college	7.720	4.640	5.600	6.760	-21%	-12%
- Centrale Raad van Beroep	7.720	4.640	5.600	6.760	-21%	-12%
Totaal	391.020	1.384.740	1.429.450	346.310	-3%	-11%

* Onderdeel 'werkvoorraad eind 2020' is voor vergelijkingsdoeleinden aangepast.

3.1.5 Kwaliteitsnormen

Kwaliteitsnorm: doorlooptijden

De doorlooptijd is gedefinieerd als de totale tijd die verstrijkt tussen het instromen en het uitstromen van een zaak bij 1 gerechtelijke instantie. Eind 2019 heeft de Rechtspraak nieuwe standaarden voor doorlooptijden ontwikkeld. Dit jaar wordt in het jaarverslag voor het eerst gerapporteerd op basis van deze nieuwe normen.

Binnen het programma Tijdige rechtspraak 2020-2023 werken de gerechten samen om de nieuwe standaarden waar te maken. Hierover is meer te lezen in paragraaf 2.1 van dit jaarverslag. Om goed te kunnen sturen op de doorlooptijden, is gedegen managementinformatie nodig. Hierdoor is te zien hoe het staat met de rechtszaken en waar het eventueel (logistiek) spaak loopt in een procedure. Momenteel is de uitwerking van de managementinformatie voor vrijwel alle rechtsgebieden reeds een eind gevorderd. Voor de rechtsgebieden bestuur (zowel eerste als tweede aanleg) en handel/kanton (eerste aanleg) is de managementinformatie zo vergevorderd dat hierover in het jaarverslag 2021 kan worden gerapporteerd¹⁶. Naar verwachting zal in het jaarverslag 2022 ook over de andere rechtsgebieden gerapporteerd kunnen worden.

De standaarden gelden in beginsel voor alle zaken. Uiteraard kan niet iedere zaak de standaardprocedure doorlopen en komt het regelmatig voor dat er aanvullende processtappen nodig zijn, die ook extra tijd vragen. Dergelijke zijstappen zijn bijvoorbeeld een deskundigenonderzoek of een mediationtraject. Wanneer vanwege de aard van de zaak extra tijd nodig is, wordt de standaard hierop aangepast. Dit is gedaan door de meest voorkomende 'aanvullende processtappen' te definiëren en hiervoor een aparte doorlooptijdstandaard te stellen. Ook bij extra handelingen is het immers wenselijk om duidelijk voor ogen te hebben naar welke kwaliteit wordt gestreefd in termen van doorlooptijd. Op deze manier doen de standaarden recht aan wat een zaak inhoudelijk nodig heeft, en kan er ook goed uitgelegd worden waarom bepaalde zaken meer tijd nodig hebben. Voor de tabellen in deze paragraaf geldt dat alleen de hoofdstromen zijn opgenomen. Gerealiseerde doorlooptijden zijn wat betreft zijstappen nog niet beschikbaar.

In tabel 9 staan de percentages van de in 2021 uitgestroomde bestuurszaken die zijn afgehandeld binnen de voor die zaakstroom afgesproken doorlooptijdstandaard.

---

¹⁶ Er wordt nog gewerkt aan de optimalisatie van de managementinformatie doorlooptijden voor bestuur (zowel eerste als tweede aanleg) en handel/kanton (eerste aanleg). Hierdoor kunnen de huidige gerapporteerde percentages nog enigszins wijzigen.

Tabel 9 Percentage bestuurszaken dat is uitgestroomd binnen de doorlooptijdstandaard, landelijk. Gemeten van datum ontvangst beroep tot datum uitstroom.

Bestuur	Standaard	2021
Rechtbanken	-	
<i>Bestuur algemeen</i>		
Bestuur algemeen (1e aanleg) EK	140 dagen	8%
Bestuur algemeen (1e aanleg) MK	154 dagen	3%
Voorlopige voorzieningen (bestuur)	28 dagen	38%
<i>Vreemdelingenzaken</i>		
Vreemdelingenkamer regulier	140 dagen	19%
Verlengde asielprocedure lang	140 dagen	29%
Verlengde asielprocedure kort, algemene asielprocedure en asielprocedure Dublinzaak	28 dagen	23%
Bewaringzaak vervolg bewaringberoep zonder zitting	14 dagen	91%
Bewaringszaak eerste beroep bewaring of vervolgberoep bewaring met zitting	21 dagen	86%
<i>Belasting</i>		
Rijksbelasting (eerste aanleg)	294 dagen	14%
Lokale belasting (eerste aanleg)	294 dagen	32%
Voorlopige voorzieningen (belasting)	28 dagen	8%
Gerechtshoven		
Belasting (hoger beroep)	365 dagen	33%
Bijzondere colleges		
CRvB (hoger beroep)	252 dagen	3%
CRvB voorlopige voorzieningen (bestuur)	28 dagen	2%
CBb (eerste en enige aanleg en hoger beroep)	273 dagen	8%
CBb voorlopige voorzieningen (bestuur)	28 dagen	40%

In tabel 10 staan de percentages van de in 2021 uitgestroomde handel en kantonzaken (eerste aanleg), die zijn afgedaan binnen de voor die zaakstroom afgesproken doorlooptijdstandaard.

Tabel 10 Percentage handel/kantonzaken (eerste aanleg) dat is uitgestroomd binnen de doorlooptijdstandaard, landelijk.

Voor de verzoekschriftprocedures gemeten van de datum van ontvangst van het verzoek tot datum uitstroom. Voor de dagvaardingen gemeten van datum eerste rolzitting tot datum uitstroom.

Handel/kanton	Standaard	2021
Rechtbanken		
Verzoekschriften (rechtbank kanton)	112 dagen	78%
Verzoekschriften (kanton) WWZ-zaken	112 dagen	80%
Verzoekschriften (rechtbank handel)	126 dagen	72%
Kort geding (handel eerste aanleg)	35 dagen	48%
Kort geding (kanton)	35 dagen	44%
Dagvaarding zonder verweer (kanton eerste aanleg)	14 dagen	75%
Dagvaarding zonder verweer (handel eerste aanleg)	42 dagen	75%
Dagvaarding met verweer (kanton eerste aanleg)	140 dagen	43%
Dagvaarding met verweer (handel eerste aanleg) EK	252 dagen	38%
Dagvaarding met verweer (handel eerste aanleg) MK	280 dagen	11%

Zoals te zien in de tabellen loopt het aandeel zaken waarin de standaard wordt behaald zeer uiteen per zaakstroom. Bij het beoordelen van de doorlooptijden is het van belang om rekening te houden met:

- Het wegwerken van achterstanden. Het inzetten op het wegwerken van achterstanden zorgt ervoor dat in 2021 ook veel oudere zaken zijn opgepakt en afgedaan. Dit heeft een negatief effect op de geregistreerde doorlooptijden;
- De coronamaatregelen. De invloed van de coronamaatregelen is per zaakstroom verschillend. In verschillende rechtsgebieden was er een geringere instroom dan voor de coronacrisis. In andere rechtsgebieden zorgden de coronamaatregelen ervoor dat er minder zittingen konden plaatsvinden, waardoor de afdoening langer duurde.

Op dit moment wordt door de Rechtspraak middels het programma Tijdige rechtspraak gewerkt aan het doorvoeren van duurzame organisatieverbeteringen gericht op het stapsgewijs verkorten van de doorlooptijden en het vergroten van de voorspelbaarheid richting rechtzoekenden. Dit ziet onder andere op het aanpassen van processen en werkwijzen, het verbeteren van het rooster- en planproces en het ontwikkelen van sturingsinformatie. Deze verbeteringen hebben op langere termijn effect.

Daarnaast is de aanwezigheid van voldoende rechterlijke capaciteit een belangrijke randvoorwaarde. In 2021 was er nog steeds een tekort aan rechterlijke capaciteit. Dit zal de komende jaren een belangrijk aandachtspunt blijven.

Kwaliteitsnorm: meervoudige afdoening (MK-afdoening)

In eerste aanleg moeten rechters de ruimte hebben om een zaak meervoudig (met 3 personen) af te doen. De rechter bepaalt of een zaak enkelvoudig of meervoudig wordt afgedaan. Zaken die voor een meervoudige afhandeling in aanmerking komen, zijn complexe zaken, zaken over principiële rechtsvragen of zaken die grote maatschappelijke onrust met zich meebrengen. Meervoudigheid bevordert de (juridische) kwaliteit van een uitspraak.

Voor de meeste rechtsgebieden is het percentage zaken dat wordt afgedaan door een meervoudige kamer (MK) door de tijd redelijk stabiel. Voor de rechtsgebieden straf en belasting zijn wel verschuivingen zichtbaar in 2021, die worden hieronder verder geduid.

In 2020 zijn tussen de Rechtspraak en het OM tijdelijke afspraken gemaakt om de door de coronacrisis ontstane achterstanden in strafzaken zo snel mogelijk weg te werken. 1 van de afspraken is dat zowel in de eerste als in de tweede aanleg sommige zaken die voorheen meervoudig zouden worden afgedaan, nu enkelvoudig kunnen worden afgedaan. Een andere afspraak is dat sommige zaken die voorheen enkelvoudig bij de rechtbanken werden afgedaan, nu door het OM met een strafbeschikking kunnen worden afgedaan.

Deze tijdelijke afspraken, die ook golden in 2021, kunnen invloed hebben op het percentage meervoudige afdoeningen bij strafzaken. Bij de rechtbanken was in 2021 het aandeel strafzaken dat werd behandeld op een politierechterzitting waar zwaardere zaken dan normaal aan bod kwamen (de PR+zitting) in plaats van op een MK-zitting, vrij beperkt ten opzichte van het totale aantal strafzaken. Het effect van de tijdelijke afspraken op het percentage MK-afdoening was daardoor beperkt bij de rechtbanken. Bij de gerechtshoven is veel vaker dan bij de rechtbanken gebruikgemaakt van de tijdelijke afspraken. Hierdoor is bij gerechtshoven het aandeel strafzaken dat door een enkelvoudig kamer is behandeld toegenomen en het aandeel dat door een meervoudige kamer is behandeld gedaald.

Relatief meer belastingzaken bij de rechtbanken zijn in 2021 meervoudig afgedaan. Dit heeft te maken met een groot cluster dividendzaken dat in 2021 meervoudig is afgedaan bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant. Bij belastingzaken bij gerechtshoven is juist te zien dat er relatief minder zaken meervoudig zijn afgedaan in 2021. Dit is met name zichtbaar bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden en hangt samen met een specifiek project waarbij bepaalde BPM-zaken enkelvoudig werden afgedaan.

Tabel 11 Percentage zaken afgedaan door de meervoudige kamer (MK)

	2017	2018	2019	2020	2021
Rechtbanken					
Civiel handel	7%	7%	6%	7%	7%
Civiel familie	2%	2%	2%	1%	1%
Bestuur	12%	12%	13%	11%	10%
Vreemdelingenkamers	2%	2%	1%	1%	2%
Belasting	27%	20%	28%	23%	36%
Strafrecht	16%	17%	16%	17%	17%
Gerechtshoven					
Belasting	92%	94%	95%	92%	84%
Strafrecht	96%	95%	91%	86%	74%

3.1.6 Publicatiegraad uitspraken

De stijgende lijn wat betreft het aantal gepubliceerde uitspraken in het uitsprakenregister op rechtspraak.nl, zet zich door. Om ervoor te zorgen dat ondanks de in 2021 geldende coronamaatregelen partijen en andere belangstellenden (snel) kennis konden nemen van een uitspraak, hebben gerechten zich ervoor ingezet om zoveel mogelijk uitspraken te publiceren. Het resultaat daarvan is terug te zien in de publicatiecijfers.

Tabel 12 Totaal van gepubliceerde uitspraken (inclusief VK)

	2007	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal gepubliceerde uitspraken	17.100	27.900	29.900	31.100	38.000	45.100
Per 1.000 relevante uitspraken*	19	41	46	47	72	78

* Bij de bepaling van het totale aantal relevante afdoeningen worden zaken zonder uitspraak en uitspraken die vrijwel nooit het publiceren waard zijn (bijvoorbeeld verstekvonnissen) niet meegeteld.

Tabel 13 Rechtbanken, gepubliceerde uitspraken (exclusief VK)

	2007	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal gepubliceerde uitspraken	8.300	14.100	15.300	15.500	22.500	27.000
Per 1.000 relevante uitspraken*	8	24	27	27	50	54

* Bij de bepaling van het totale aantal relevante afdoeningen worden zaken zonder uitspraak en uitspraken die vrijwel nooit het publiceren waard zijn (bijvoorbeeld verstekvonnissen) niet meegeteld. Voor de vergelijkbaarheid tussen rechtbanken zijn de gepubliceerde VK-uitspraken niet meegenomen: die staan immers vrijwel allen op naam van rechtbank Den Haag.

Tabel 14 Gerechtshoven, gepubliceerde uitspraken

	2007	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal gepubliceerde uitspraken	3.200	8.200	8.600	9.500	9.000	10.400
Per 1.000 relevante uitspraken*	57	180	203	233	256	267

* Bij de bepaling van het totale aantal relevante afdoeningen worden zaken zonder uitspraak en uitspraken die vrijwel nooit het publiceren waard zijn (bijvoorbeeld verstekvonnissen) niet meegeteld.

3.1.7 Appelpercentages

Partijen in een rechtszaak kunnen tegen de uitspraak in hoger beroep gaan om de zaak opnieuw te laten beoordelen. Het kan gaan om een herbeoordeling en aanvulling van feiten, van rechtsvragen en van motiveringen. Het hoger beroep heeft, in het verlengde van deze controlefunctie en herkansingsfunctie, ook een belangrijke functie bij de rechtsontwikkeling en het bewaken en bevorderen van de rechtseenheid.

Het is niet mogelijk informatie over de uitkomst van het hoger beroep in de analyses mee te nemen. Zo betekent vernietiging in hoger beroep van een vonnis niet automatisch dat door de rechter in eerste aanleg een onjuist oordeel is gegeven. Het oordeel van de hoger beroepsrechter kan bijvoorbeeld inhouden dat deze tot een andere beantwoording van een rechtsvraag is gekomen, waarover voordien nog geen duidelijkheid in de jurisprudentie bestond.

Dit laatste is inherent aan de rechtsontwikkeling en rechtseenheidfunctie van het hoger beroep (en cassatie). Verder kan aanvulling van feiten (in vergelijking met behandeling in eerste aanleg) een rol hebben gespeeld bij afwijking van de rechterlijke beslissing in appel ten opzichte van het vonnis in eerste aanleg.

Het overgrote deel van de uitspraken in hoger beroep houdt stand en wordt door het hogere rechtscollege bevestigd. Daartoe kunnen ook de uitspraken worden gerekend die weliswaar op formele gronden worden vernietigd, maar waarbij het oordeel van de rechter in eerste aanleg materieel wel overeen is gebleven.

Bij de presentatie van de cijfers is gewerkt met 3-jaarsgemiddelden om een voldoende aantal appelzaken per zaakgroep over te houden en om zoveel mogelijk toevallige uitkomsten of fluctuaties te vermijden. Een andere reden om meerjaarsgemiddelden te nemen, is dat daarmee het tijdverschil tussen een afgedane zaak en de instroom in hoger beroep minder verstorend werkt. De meest rudimentaire vorm van een appelpercentage zou zijn door simpelweg de totale instroom bij de hoven te delen door de totale uitstroom bij de gerechten in eerste aanleg. Dat zou echter een ondeugdelijke indicator opleveren, omdat niet alle uitspraken in eerste aanleg appellabel zijn. Daarom is gekeken wat uit de noemer gehaald moest worden om een meer realistisch appelpercentage te verkrijgen.

In de tabellen is opgenomen wat het appelpercentage (periode 2019-2021) is, of het is toegenomen vergeleken met de periode 2012-2014 en of verschillen tussen rechtbanken in appelpercentage (zeer) groot of juist beperkt zijn. Tevens is de mate van intrekking van zaken vermeld en de ontwikkeling daarin. De oorzaken van de dalingen en stijgingen van de verschillende percentages zijn niet onderzocht. Een relatie met meer of minder actuele thema's is dan ook speculatief.

Civiel recht, mate van appel

Tab 15 Appelpercentages civiele zaken in de periode 2019 t/m 2021 en ontwikkelingen sinds 2012

	Appelpercentage		Verschillen tussen rechtbanken	Intrekkingspercentage	
	2019 t/m 2021	jaargroei* sinds 2012		2019 t/m 2021	toe- afname sinds 2012
Handel kantonrechter	13%	+	groot	35%	=
Handel civiele rechter	28%	-	groot	26%	↗
Kort gedingen	19%	=	groot	28%	=
Familiezaken, niet kanton	7%	+	beperkt	11%	=

* Jaargroei sinds 2012-2014: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk >10% per jaar.

In de berekeningen en tabellen zijn de verstekvonnissen buiten beschouwing gelaten, omdat men daartegen vrijwel nooit in hoger beroep gaat. Ook los van de verstekvonnissen gaat men tegen de door de kantonrechter behandelde handelszaken relatief weinig in hoger beroep. Het appelpercentage in deze zaken is wel gestegen vergeleken met de periode 2012-2014 (van 8 procent naar 13 procent).

Tegen 28 procent van de vonnissen in handelszaken (bodenzaken), die niet door de kantonrechter maar door de civiele rechter in eerste aanleg zijn behandeld, werd in 2019-2021 in hoger beroep gegaan. Het appelpercentage is veel hoger dan bij kantonzaken door het grotere financiële belang van de zaken. Men is minder geneigd om het erbij te laten zitten; er staat meer op het spel. Vanaf de periode 2013-2015 daalt dit appelpercentage jaarlijks licht.

Tegen vonnissen in kort gedingen gaat men gemiddeld in 19 procent van de gevallen in hoger beroep. Dit is 1 procentpunt hoger in vergelijking met vorig jaar. Bij familiezaken wordt zeer weinig in hoger beroep gegaan. In 2019-2021 ligt dat rond de 7 procent. De afgelopen 2 jaren is dit percentage met steeds 1 procentpunt gestegen.

Strafrecht, mate van appel

Tabel 16 Appelpercentages strafzaken in de periode 2019 t/m 2021 en ontwikkelingen sinds 2012

	Appelpercentage		Verschillen tussen rechtbanken	Intrekkingspercentage	
	2019 t/m 2021	jaargroei* sinds 2012		2019 t/m 2021	toe- afname sinds 2012
Kantonrechter overtredingszaken	3%	=	beperkt	11%	↗
Politierechter (EK)	15%	=	beperkt	16%	↗
Strafzaken EK kinderrechter	8%	=	beperkt	23%	=
Strafzaken meervoudige kamer (MK)	39%	=	beperkt	22%	=

* Jaargroei sinds 2012-2014: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk >10% per jaar.

De appelpercentages en intrekkingspercentages voor strafrechtzaken laten een stabiel beeld zien. Een kleine afname van 2 procent ten opzichte van vorig jaar is zichtbaar bij de MK-zaken. Het intrekkingspercentage van deze MK-zaken is ook met 2 procentpunten afgenomen ten opzichte van 2020.

Bestuursrechtelijke procedures, mate van appel

Uit de tabellen 17 en 18 blijkt dat de mate van appel in het bestuursrecht vergeleken met strafzaken en civiele zaken over het algemeen hoog is. De hoogste appelpercentages, rond de 50 procent of hoger, zien we bij ambtenarenzaken en rijksbelastingzaken. Een verklaring voor de hoge mate waarin men in het bestuursrecht in hoger beroep gaat, is dat er vrijwel altijd een bezwaarfase aan het proces is voorafgegaan. Dus er blijven vooral zaken over waar bestuur en burger in een eerder stadium niet nader tot elkaar konden komen. In gevallen dat de uitspraak in eerste aanleg ongunstig uitviel voor de burger, speelt daarnaast een rol dat de burger die in hoger beroep gaat over het algemeen geen risico loopt op een voor hem ongunstiger uitspraak dan in eerste aanleg.

Bestuursrecht, mate van appel

Tabel 17 Appelpercentages rechtszaken bestuursrecht in de periode 2019 t/m 2021 en ontwikkelingen sinds 2012

	Appelpercentage		Verschillen tussen rechtbanken	Intrekkingspercentage	
	2019 t/m 2021	jaargroei* sinds 2012		2019 t/m 2021	toe- afname sinds 2012
Sociale verzekeringszaken	41%	+	groot	21%	=
Bijstands- en studie-financieringszaken	47%	++	groot	30%	↗
Ambtenarenzaken	53%	+	zeer groot	19%	↘

* Jaargroei sinds 2012-2014: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk >10% per jaar.

Onder regulier of algemeen bestuursrecht verstaan we alle rechtszaken op het terrein van het bestuursrecht, die niet het belastingrecht of het vreemdelingenrecht¹⁷ betreffen.

De CRvB behandelt de appellaten van sociale verzekeringszaken, ambtenarenzaken, bijstandszaken en studiefinancieringszaken. De Afdeling bestuursrecht-spraak van de Raad van State (RvS) behandelt de overige hoger beroepen. De appelinstreamgegevens van de RvS waren nog niet bekend op het moment van schrijven van dit jaarverslag. Om die reden is het niet mogelijk om het appelpercentage van deze groep te bepalen.

¹⁷ Appelpercentages over vreemdelingenzaken zijn niet meer samen te stellen. Dit heeft 3 oorzaken. Ten eerste zijn de appel-instreamgegevens van de Raad van State (RvS) nog niet bekend op het moment van schrijven van dit jaarverslag. Ten tweede wordt in de registratie van deze zaken gebruik gemaakt van 2 verschillende systemen. Ten derde zijn er verschillende wijzen van registreren door de rechtbanken. Deze 2 laatste oorzaken zorgen ervoor dat de benodigde gegevens voor de berekening van de appelpercentages niet op een doelmatige en consistente wijze uit de Rechtspraaksystemen gehaald kunnen worden waarbij de gegevens vergelijkbaar zijn.

Tegen de uitspraken in ambtenarenzaken gaat men zeer vaak in hoger beroep. Het percentage ingetrokken ambtenarenzaken is afgenomen van 34 procent naar 19 procent. Het aantal ambtenarenzaken neemt de afgelopen jaren steeds verder af.

Het percentage ingetrokken sociale zekerheidszaken daalt de afgelopen jaren ook. Vorig jaar was een afname zichtbaar van 4 procent en in dit verslagjaar is een afname zichtbaar van 2 procent. Het appelpercentage voor sociale verzekeringszaken laat over de afgelopen jaren een redelijk constant beeld zien. Het appelpercentage bij bijstands- en studiefinancieringszaken is heel licht gedaald ten opzichte van 2020. Het intrekkingpercentage is daarentegen sterk gestegen, van 24 procent in de periode 2018-2020 naar 30 procent in de periode 2019-2021.

Belastingrecht, mate van appel

Tabel 18 Appelpercentages rechtszaken belastingrecht in de periode 2019 t/m 2021 en ontwikkelingen sinds 2012

	Appelpercentage		Verschillen tussen rechtbanken	Intrekkingpercentage	
	2019 t/m 2021	jaargroei* sinds 2012		2019 t/m 2021	toe- afname sinds 2012
Rijksbelastingzaken	53%	-	zeer groot	14%	↘
Lokale belastingzaken - WOZ	24%	++	zeer groot	11%	↘
Lokale belastingzaken - overig	23%	+	zeer groot	16%	↗

* Jaargroei sinds 2012-2014: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk >10% per jaar.

Rijksbelastingzaken

Rijksbelastingzaken worden bij slechts 5 rechtbanken behandeld en tegen deze vonnissen wordt vaak in hoger beroep gegaan. Na de stijging in de periode 2018-2020 is het appelpercentage in 2021 weer gedaald naar een niveau van rond de 50 procent. Dat was ook in de eerdere perioden zichtbaar. Het percentage intrekkingen blijft dalen sinds de periode 2014-2016. Afgelopen periode is het gedaald van 18 procent naar 14 procent.

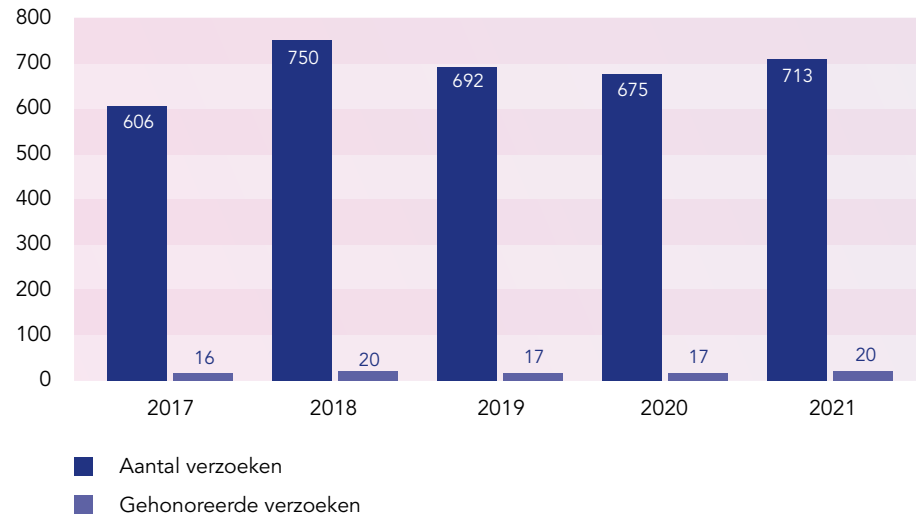
Lokale belastingzaken

Ten opzichte van 2020 is het appelpercentage van de WOZ-zaken licht afgenomen, terwijl het percentage voor de overige lokale belastingzaken licht is toegenomen. Het intrekkingpercentage van de WOZ-zaken is sterk gedaald, van 17 procent in de periode 2018-2020 naar 11 procent in de periode 2019-2021. Ten opzichte van 2020 is het intrekkingpercentage van de overige lokale belastingzaken afgenomen met 2 procent naar 16 procent.

3.1.8 Wrakingsverzoeken en gehonoreerde wrakingen

In Nederland heeft iedere burger recht op een onpartijdige rechter. Wie betrokken is in een rechtszaak en goede redenen heeft om te denken dat de rechter een zaak niet onpartijdig kan beoordelen, kan vragen deze rechter te laten vervangen door een andere. We noemen dat een verzoek tot wraking. De afgelopen jaren varieert het aantal wrakingsverzoeken tussen de 600 en 750 verzoeken per jaar (zie figuur 5). In 2021 werden er 713 wrakingsverzoeken ingediend, waarvan 587 bij de rechtbanken, 103 bij de gerechtshoven, 21 bij de CRvB en 2 bij het CBb. Voor een uitsplitsing naar rechtsgebied en afdoeningswijze voor verzoeken uit 2021 zie tabel 19. We hebben de cijfers betreffende wrakingsverzoeken niet in het licht gezet van het aantal behandelde zaken.

Figuur 5 Aantal wrakingsverzoeken en aantal gehonoreerde wrakingsverzoeken

De wrakingskamer beoordeelt of een rechter terecht wordt gewraakt. Deze kamer honoreert een wraking als de rechter in de betreffende zaak partijdig is of als er sprake is van schijn van partijdigheid. De wraking is dan gegrond. Dat zegt overigens niets over het functioneren van de betreffende rechter in andere zaken. Hij of zijn kan gewoon andere zaken blijven behandelen.

Slechts een gering deel van de wrakingsverzoeken wordt daadwerkelijk gehonoreerd, gemiddeld over de laatste 5 jaar rond de 3 procent per jaar. In 2021 waren er 20 wrakingsverzoeken gegrond, zoals in figuur 5 en tabel 19 is te zien.

Tabel 19 Aantal wrakingsverzoeken 2021 met afdoeningswijze per rechtsgebied

	Strafrecht	Bestuursrecht	Civiel recht	Totaal
Kennelijk niet ontvankelijk	16	20	52	88
Kennelijk ongegrond	15	22	36	73
Ongegrond	70	94	158	322
Niet ontvankelijk	25	38	87	150
Ingetrokken	6	11	23	40
Berusting	3	1	16	20
Gegrond	5	3	12	20
Totaal ingediend	140	189	384	713

3.2 WERKEN BIJ DE RECHTSPRAAK

3.2.1 Samenstelling personeelsbestand

In de onderstaande tabellen is de samenstelling van het personeelsbestand weergegeven. Daaruit blijkt dat de koers die is ingezet om het personeelsbestand van de Rechtspraak te versterken zijn vruchten heeft afgeworpen. In de afgelopen 5 jaar is het aantal rechterlijke ambtenaren en gerechtsambtenaren toegenomen, met respectievelijk circa 100 fte's en 600 fte's. Deze uitbreiding van de capaciteit is nodig om te werken conform de professionele standaarden, om de werkdruk te verlagen en om de vervangingsvraag te beantwoorden die ontstaat vanwege natuurlijk verloop. Overigens wordt de groei van het aantal gerechtsambtenaren voor een deel veroorzaakt doordat de voormalige, op oproepbasis beschikbare, buitengriffiers vanwege de Wnra met ingang van 1 januari 2020 een dienstverband bij de Rechtspraak hebben gekregen (255 in aantallen; 54,4 fte).

Het aantal medewerkers dat werkt bij landelijke diensten is de afgelopen 5 jaar met circa 200 fte's gegroeid. De verhouding tussen het aantal rechterlijk ambtenaren, gerechtsambtenaren en medewerkers bij landelijke diensten is de afgelopen 5 jaar stabiel gebleven.

In de afgelopen 10 jaar is de inzetbaarheid van rechters en raadsheren in het primaire proces met ruim 10 procent afgenomen, hoewel de bezetting is toegenomen. De afname wordt veroorzaakt door de toename van het gebruik van de partiële arbeidsparticipatie senioren (PAS), de tijd die het begeleiden van rechters en raadsheren in opleiding kost en door de toegenomen inzet van rechters en raadsheren in andersoortige functies (zoals leidinggevende of in IT-projecten).

De verwachting is dat het personeelsbestand van de Rechtspraak de komende jaren qua omvang en samenstelling verder zal veranderen omdat de leeftijdsgebonden uitstroom moet worden opgevangen, de noodzaak tot het verkorten van doorlooptijden, het wegwerken van achterstanden, de ontwikkelingen in zaakinstroom, de verdere invoering van professionele standaarden, de digitalisering en vermindering van de werkdruk.

In 2021 waren 32 gepensioneerde 70-plussers heringetreden als rechter-plaatsvervanger met een aanwijzing (circa 16 fte's). Zij staan geregistreerd in personeelsstelsel P-Direkt, in tegenstelling tot honorair rechter-plaatsvervangers, die op oproepbasis worden ingezet. In 2021 werkten circa 117 honorair rechter- en raadsheren-plaatsvervangers (circa 8 fte's¹⁸) die ouder zijn dan 70 jaar bij de Rechtspraak.

---

¹⁸ Het effect van de inzet van honorair rechter- en raadsheren-plaatsvervangers lijkt op basis van historische gegevens beperkt (bron P&V). Er zijn ongeveer 15 honorair rechter- en raadsheren-plaatsvervangers nodig om 1 fte te vullen. Gemiddeld werkt een honorair rechter-plaatsvervanger 1 zitting per maand. Het (relatieve) aantal zittingen dat de honorair rechter- en raadsheren-plaatsvervangers afdoen is de afgelopen jaren gedaald.

Tabel 20 Aantal medewerkers en fte's Rechtspraak 2017-2021

	2017		2018		2019		2020		2021	
	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte
Rechterlijke ambtenaren	2.497	2.315	2.489	2.303	2.488	2.305	2.562	2.372	2.609	2.416
% totaal	23%	23%	23%	23%	23%	23%	22%	23%	22%	22%
Gerechtsambtenaren direct	5.741	5.096	5.738	5.099	5.831	5.188	6.268	5.485	6.496	5.711
% totaal	52%	51%	52%	51%	53%	52%	54%	52%	54%	53%
Gerechtsambtenaren indirect	1.895	1.738	1.867	1.711	1.853	1.701	1.899	1.743	1.835	1.684
% totaal	17%	17%	17%	17%	17%	17%	16%	17%	15%	16%
Landelijke diensten	852	803	855	801	870	816	934	876	1.107	1.045
% totaal	8%	8%	8%	8%	8%	8%	8%	8%	9%	10%
Totaal aantal medewerkers	10.985	9.952	10.949	9.914	11.042	10.010	11.663	10.476	12.047	10.856

De landelijke diensten zijn: de Raad voor de rechtspraak (Rvdr), het Studiecentrum rechtspleging (SSR), Informatievoorzieningsorganisatie rechtspraak (IVO) en het Landelijk dienstencentrum rechtspraak (LDCR)

In de onderstaande tabel worden de in- en uitstroomontwikkelingen weergegeven:

Tabel 21 In- en uitstroom RA en GA in aantallen 2017-2021

	2017		2018		2019		2020		2021	
	Instroom	Uitstroom	Instroom	Uitstroom	Instroom	Uitstroom	Instroom	Uitstroom	Instroom	Uitstroom
Rechterlijke ambtenaren	208	66	72	86	93	99	154	92	159	117
Gerechtsambtenaren	1.194	864	1.067	1.063	1.147	1.038	1.533	895	1.371	1.020

Inclusief landelijke diensten Rvdr, SSR, IVO en LDCR

Van werk naar werk

Als gevolg van lokale reorganisaties, zoals de herinrichting van een stafdienst of de bedrijfsvoering, heeft in 2021 3 medewerkers te horen hebben gekregen dat hun werkzaamheden komen te vervallen. De Rechtspraak begeleidt hen zo zorgvuldig en zo goed mogelijk en conform het Van Werk Naar Werk (VWNW)-beleid naar nieuw werk binnen of buiten de Rechtspraak. Eind 2020 werd de landelijke reorganisatie digitalisering beëindigd en zijn de 58 overgebleven kandidaten uit dit traject teruggeplaatst, vertrokken of hebben een andere functie gekregen.

Tabel 22 Van Werk Naar Werk-kandidaten 2019-2021

Voortgang VWNW kandidaten	2019	2020	2021
Aantal op 1 januari	298	72	9
Instroom	-	4	3
Uitstroom	226	67	7
VWNW kandidaten einde jaar	72	9	5

Rechters en raadsheren in opleiding (rio's)

Zoals eerder vermeld, zet de Rechtspraak in op het versterken van de capaciteit. Een nieuwe rechter is echter niet direct volledig inzetbaar; hij of zij zal eerst de opleiding tot rechter of raadsheer moeten doorlopen. Onderstaande tabel geeft weer hoeveel rechters en raadsheren momenteel in opleiding zijn. Deze rio's zullen naar verwachting de komende jaren instromen.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen rio's met beperkte werkervaring (tussen minimaal 2 en maximaal 6 jaar werkervaring) en rio's met 6 of meer jaar werkervaring. De eerste categorie volgt een opleiding van 4 jaar, de laatste categorie volgt een op maat gemaakte opleiding afhankelijk van de voorervaring, variërend van minder dan 1 jaar tot en met 3 jaar.

Tabel 23 Rechters en raadsheren in opleiding in dienst eind jaar 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Rio's met een opleiding t/m 3 jaar	111	124	119	146	181
Rio's met een opleiding van 4 jaar	76	74	73	69	65
Aantal r(h)io's in dienst eind 2019	187	198	192	215	246

3.2.2 Diversiteit

In onderstaande figuren volgen een aantal overzichten van de leeftijdsopbouw, man-vrouwverhouding en de invulling van de Participatiewet binnen de Rechtspraak. Het aandeel medewerkers met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond is dit jaar niet meegenomen in het jaarverslag met het oog op de nieuwe definities die door het CBS worden geformuleerd in reactie op het advies van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). De volgende zaken vallen op als het gaat om leeftijdsopbouw, de man-vrouwverhouding en de invulling van de Participatiewet.

Leeftijdsopbouw en man-vrouwverhouding:

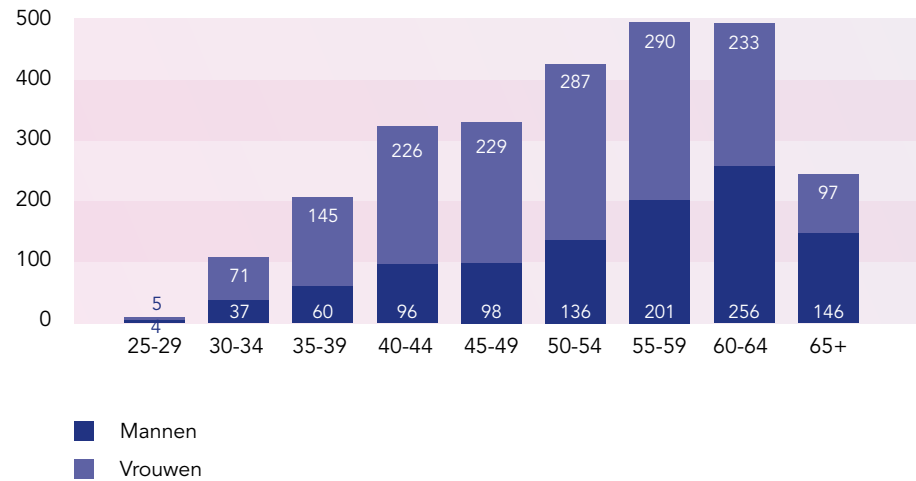
- Net als de afgelopen jaren zijn er meer vrouwelijke (60 procent) dan mannelijke rechters (40 procent). Vanaf 60 jaar zijn mannen iets in de meerderheid;
- Sinds 2019 zijn er ook meer vrouwelijke raadsheren dan mannelijke;
- Gerechtsambtenaren zijn over het algemeen jonger dan rechterlijke ambtenaren. Ook onder gerechtsambtenaren zijn vrouwen in de meerderheid (70 procent);
- Bij de rechtbanken waren er in 2021 5 vrouwelijke en 5 mannelijke presidenten. Bij de gerechtshoven en bijzondere colleges zien we dat er meer mannelijke dan vrouwelijke presidenten zijn (4 om 2).

Tabel 24 Man-vrouw verhouding in functies als rechterlijk ambtenaar 2017-2021

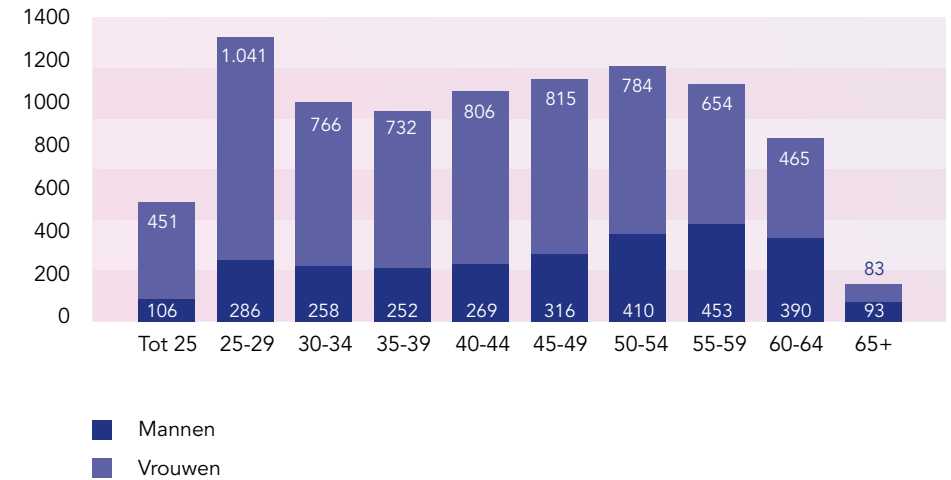
Functies	2017			2018			2019			2020			2021		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
President (voorzitter van bestuur)	10	7	17	9	7	16	9	8	17	9	7	16	9	7	16
Hof / bijzonder college	6	0	6	5	1	6	5	1	6	4	1	5	4	2	6
Rechtbank	4	7	11	4	6	10	4	7	11	5	6	11	5	5	10
Bestuurders / team- en afdelingsvoorzitters	76	95	171	70	93	163	71	85	156	73	91	164	62	99	161
Raadsheer / senior raadsheer	268	252	520	267	264	531	257	282	539	267	284	551	256	292	548
Rechter / senior rechter (a)	583	965	1.548	570	976	1.546	574	992	1.566	583	998	1.581	601	989	1.590
Overige rechterlijke ambtenaren	77	167	244	70	163	233	68	142	210	81	177	258	106	196	302
Totaal	1.014	1.486	2.500	986	1.503	2.489	979	1.509	2.488	1.013	1.557	2.570	1.034	1.583	2.617

Overige rechterlijke ambtenaren betreft rechterlijke ambtenaren in de volgende functies: gerechtsauditeur tevens plaatsvervanger en rechter in opleiding

Figuur 6 Leeftijdsopbouw rechterlijke ambtenaren 2021

Figuur 7 Leeftijdsopbouw gerechtsambtenaren 2021

Banenspraak voor mensen met een arbeidsbeperking

De Rechtspraak hecht grote waarde aan maatschappelijk verantwoord werkgeverschap en probeert in het kader van de Participatiewet waar mogelijk mensen aan te stellen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In onderstaande tabel wordt weergegeven hoeveel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij de Rechtspraak werkzaam waren. Daaruit blijkt dat de Rechtspraak in 2021 iets minder in staat was om aan het rijksbrede quotum te voldoen. De Rechtspraak heeft in 2021 145 banen gerealiseerd voor mensen met een arbeidsbeperking (tegenover 141 banen in 2020). Dit is 38 procent van de opdracht (2020: 42 procent). Omdat het quotum nog niet volledig behaald wordt, krijgt het vergroten van het aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt de nodige aandacht. Dit gebeurt onder andere door het actief delen van kennis, ervaring en *best practices*. Daarnaast streeft de Rechtspraak ernaar om via het inkoop- en aanbestedingsproces banen te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Tabel 25 Participatiewet 2018-2021

Aantal arbeidsbeperkten met een aanstelling of anderszins	Quotum 2018	Bezetting 2018	Behaald % t.o.v. quotum	Quotum 2019	Bezetting 2019	Behaald % t.o.v. quotum	Quotum 2020	Bezetting 2020	Behaald % t.o.v. quotum	Quotum 2021	Bezetting 2021	Behaald % t.o.v. quotum
fte's (1fte = 25,5 uur)	261	93	36%	298	116	39%	332	141	42%	380	145	38%

1 FTE voor een arbeidsbeperkte medewerker wordt 1 FTA genoemd en is 25,5 uur. Het gaat om de personen die geregistreerd zijn in het doelgroepenregister van het UWV

Tabel 26 Arbeidsverzuim 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Gerechten	5,2%	5,5%	5,5%	5,5%	5,3%
Landelijke diensten	4,4%	4,6%	4,0%	3,6%	4,3%
Totaal	5,0%	5,5%	5,4%	5,3%	5,2%

Bij de gerechten gaat het om de rechterlijk ambtenaren (RA) en de gerechtsambtenaren (GA)

Bij de landelijke diensten gaat het om het personeel bij de Rvdr, SSR, IVO en LDCR.

3.2.3 Ziekteverzuim

De afgelopen jaren hebben we gezien dat het ziekteverzuim licht daalt. De gerechten hebben in 2018 op basis van de aanbevelingen uit het rapport *Naar een vitale organisatie* verschillende maatregelen genomen om de werkdruk te verminderen. Bijvoorbeeld door te zorgen voor een goede werkverdeling, goede werkprocessen, het versterken van leiderschap, inzetten op personeelszorg en een gezonde werkomgeving, versterking van de feedbackcultuur en professionele standaarden, reductie van ziekteverzuim en werving van rechters.

Over 2021 lijkt het effect van de coronacrisis wat betreft het verzuimpercentage voor de Rechtspraak zeer beperkt. Eind 2021 was een hoger verzuimpercentage zichtbaar, dat vooral te maken had met een toename van het middellange verzuim. Eerste indicaties lijken erop te wijzen dat dit voornamelijk te maken heeft met psychische klachten, uitgestelde zorg en beperktere mogelijkheden voor begeleiding door de coronamaatregelen.

3.2.4 Integriteit

Integriteit is 1 van de kernwaarden van de Rechtspraak. De Rechtspraak neemt dit onderwerp zeer serieus en heeft in 2021 onderstaande disciplinaire maatregelen moeten nemen.

De grondslag voor de maatregelen die zijn genomen ligt voor rechterlijk ambtenaren in wet- en regelgeving en voor gerechtsambtenaren in wet- en regelgeving en tevens in de CAO Rijk.

Tabel 27 Disciplinaire maatregelen 2017-2021

Disciplinaire maatregelen	2017	2018	2019	2020	2021
Disciplinaire maatregel rechters en raadsheren waarvan:	-	1	3	2	-
Schriftelijke berisping in verband met de verwaarlozing van de waardigheid van het ambt, ambtsbezigheden of ambtsplichten	-	1	2	-	-
Ontslag op eigen verzoek, al dan niet op aandringen van het bestuur, i.v.m. een gecombineerde integriteitskwestie in de werk- en privésfeer	-	-	1	2	-
Disciplinaire maatregel rechters en raadsheren plaatsvervangers waarvan:	-	2	1	1	1
Schriftelijke berisping in verband met de verwaarlozing van de waardigheid van het ambt, ambtsbezigheden of ambtsplichten	-	1	-	0	1
Ontslag op eigen verzoek, al dan niet op aandringen van het bestuur, in verband met een werkgerelateerde integriteitskwestie	-	1	1	0	-
Ontslag na handelen of nalaten waardoor ernstig nadeel is toegebracht aan de goede gang van zaken bij de Rechtspraak of het in haar te stellen vertrouwen	-	-	-	1	-
Disciplinaire maatregel rechters- en raadsheren in opleiding waarvan:	1	-	-	-	-
Schriftelijke berisping in verband met de verwaarlozing van de waardigheid van het ambt, ambtsbezigheden of ambtsplichten	1	-	-	-	-
Disciplinaire maatregel gerechtsambtenaren waarvan:	38	17	23	17	8
Voorwaardelijke schriftelijke berisping	2	-	-	-	-
Schriftelijke berisping	25	5	15	8	4
Overplaatsing	-	1	1	1	-
Schorsing met inhouding van bezoldiging	-	2	0	-	-
Schorsing	-	-	1	-	-
Voorwaardelijk strafontslag	6	1	2	-	-
Beëindiging dienstverband	5	4	2	8	4
Financiële afdoening	-	4	2	-	-

3.2.5 Bezoldiging bestuurders

De Raad kiest voor transparantie ten aanzien van de bezoldiging van bestuurders door middel van het hieronder opgenomen overzicht. De bezoldiging is gebaseerd op de bezoldigingsbegrippen van de Wet normering topinkomens (WNT). Als bestuurders zijn gedefinieerd: de leden van de Raad, de leden van de gerechtsbesturen, de voorzitter van het College van Bestuur SSR, de directeuren van de landelijke diensten (IVO en het LDCR) en de directeur van het bureau van de Raad. Het beleid van de Raad is om geen bezoldigingen boven de algemene wettelijke WNT-norm toe te kennen (2021: 209.000 euro).

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoeding	Werkgeversdeel van voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Bezoldiging	Datum aanvang dienstverband in het boekjaar	Datum einde dienstverband in het boekjaar	Omvang dienstverband	Dienstbetrekking	Persoonlijke norm	Ontslagvergoeding
Raad voor de rechtspraak	Voorzitter	mr. H. Naves	175.952	-	23.563	199.515	01-01-2021	31-12-2021	1,06	ja	209.000	n.v.t.
Raad voor de rechtspraak	Lid	mr. A.A.E. Dorsman	164.092	-	23.150	187.242	01-01-2021	31-12-2021	1,06	ja	209.000	n.v.t.
Raad voor de rechtspraak	Lid	mr. H. Velt	157.099	17	22.865	179.981	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Raad voor de rechtspraak	Lid	drs. P. Arnoldus	157.099	-	22.865	179.964	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
College van Beroep voor het bedrijfsleven	Voorzitter	mr.drs. T.G.M. Simons	176.998	169	23.457	200.624	01-01-2021	31-12-2021	1,11	ja	209.000	n.v.t.
College van Beroep voor het bedrijfsleven	Rechterlijk lid	mr. R.W.L. Koopmans	162.202	103	22.754	185.060	01-01-2021	31-12-2021	1,03	ja	209.000	n.v.t.
College van Beroep voor het bedrijfsleven / Gerechtshof Den Haag	Niet-rechterlijk lid	H.J. van der Brugge MBA MCC	115.818	-	21.556	137.374	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Centrale Raad van Beroep	Voorzitter	mr. T. Avedissian	173.067	-	23.457	196.524	01-01-2021	31-12-2021	1,11	ja	209.000	n.v.t.
Centrale Raad van Beroep	Rechterlijk lid	mr.drs. J.C. Boeree	142.931	-	22.563	165.494	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
CRvB / Gerechtshof Amsterdam / Rechtbank Zeeland West Brabant	Niet-rechterlijk lid	drs. W. Wijbrands	119.215	-	21.556	140.771	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Gerechtshof Amsterdam	Voorzitter	mr. H.Th. van der Meer	146.981	774	22.866	170.622	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Gerechtshof Amsterdam	Rechterlijk lid	mr. W.F. Groos	140.378	-	22.777	163.155	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Gerechtshof Amsterdam	Niet-rechterlijk lid	mr.drs. I. van de Velde	25.337	-	4.608	29.945	01-11-2021	31-12-2021	0,89	ja	45.299	n.v.t.
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	Voorzitter / Rechterlijk lid	mr. Z.J. Oosting	163.344	-	22.752	186.096	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden / Gerechtshof 's-Hertogenbosch	Niet-rechterlijk lid	dr. P.M.L.O. Scholte MPA	127.429	-	22.001	149.430	01-01-2021	31-12-2021	1,11	ja	209.000	n.v.t.

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoeding	Werkgeversdeel van voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Bezoldiging	Datum aanvang dienstverband in het boekjaar	Datum einde dienstverband in het boekjaar	Omvang dienstverband	Dienstbetrekking	Persoonlijke norm	Ontslagvergoeding
Gerechtshof Den Haag	Voorzitter	mr. M.W. Koek	149.508	-	22.866	172.375	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Gerechtshof Den Haag	Rechterlijk lid	mr. A. de Lange MPA	172.007	-	22.961	194.968	01-01-2021	31-12-2021	1,11	ja	209.000	n.v.t.
Gerechtshof 's-Hertogenbosch / SSR	Voorzitter / Voorzitter College	mr. G. Tangenberg	159.638	132	22.966	182.737	01-01-2021	31-12-2021	1,06	ja	209.000	n.v.t.
Gerechtshof 's-Hertogenbosch	Voorzitter	mr. R.C.A.M. Philippart	126.432	446	18.988	145.866	01-01-2021	31-10-2021	1,00	ja	173.499	n.v.t.
Rechtbank Amsterdam	Voorzitter	mr. C.M. Wiertz - Wezenbeek	155.760	-	22.866	178.626	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Amsterdam	Rechterlijk lid	mr.drs. S.F. van Merwijk	143.719	10	22.442	166.171	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Amsterdam	Niet-rechterlijk lid	H.C.J. Janssen RA	143.237	-	22.384	165.621	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Den Haag	Voorzitter	mr.dr. M.A. van de Laarschot	160.092	-	23.014	183.106	01-01-2021	31-12-2021	1,03	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Den Haag	Rechterlijk lid	mr. J. Visser	162.784	0	22.776	185.561	01-01-2021	31-12-2021	1,06	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Den Haag	Niet-rechterlijk lid	mr. M.V. Baas - van Vloten	129.122	-	22.024	151.146	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Limburg	Voorzitter	mr. P.W.E.C. Pulles	149.974	-	22.681	172.655	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Limburg	Rechterlijk lid	mr. M.M. Bijker-Veen	135.927	-	22.176	158.103	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Limburg	Niet-rechterlijk lid	dr.ing. J.J.P.M. Gilissen	105.969	-	19.161	125.130	01-01-2021	31-12-2021	0,89	ja	185.778	n.v.t.
Rechtbank Midden-Nederland	Voorzitter	mr. J. Mendlik	150.446	5	22.714	173.164	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Midden-Nederland	Rechterlijk lid	mr. G.F.H. Lycklama à Nijeholt	138.018	-	22.202	160.219	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoeding	Werkgeversdeel van voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Bezoldiging	Datum aanvang dienstverband in het boekjaar	Datum einde dienstverband in het boekjaar	Omvang dienstverband	Dienstbetrekking	Persoonlijke norm	Ontslagvergoeding
Rechtbank Midden-Nederland / Rechtbank Gelderland	Niet-rechterlijk lid	drs. E. Jonasse	135.480	-	22.001	157.481	01-01-2021	31-12-2021	1,11	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Noord-Holland	Voorzitter	mr. E. de Greeve	153.506	-	22.788	176.293	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Noord-Holland	Rechterlijk lid	mr.drs. J.W. Moors	135.927	-	22.176	158.103	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Noord-Holland	Niet-rechterlijk lid	mr.drs. T.P. Voskuil	124.682	-	21.949	146.631	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Noord-Nederland	Voorzitter	mr. A.R. van der Winkel MPM	173.026	212	23.441	196.679	01-01-2021	31-12-2021	1,11	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Noord-Nederland	Rechterlijk lid	mr. A.P. Ploeger	154.444	894	22.690	178.027	01-01-2021	31-12-2021	1,11	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Noord-Nederland	Niet-rechterlijk lid	mr. M.P. de Wilde	129.740	15	21.765	151.520	01-01-2021	31-12-2021	1,06	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Oost-Brabant	Voorzitter	mr. P.E.M. Messer - Dinnissen	137.908	-	20.791	158.699	01-01-2021	31-12-2021	0,92	ja	191.583	n.v.t.
Rechtbank Oost-Brabant	Rechterlijk lid	mr. A.M. Verhoef	135.927	164	22.176	158.267	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Oost-Brabant	Niet-rechterlijk lid	dr.ir. R.E. Grift	121.039	-	21.556	142.595	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Gelderland	Voorzitter	mr.drs. M.J. Blaisse	124.570	61	17.327	141.958	01-01-2021	30-09-2021	1,11	ja	155.748	n.v.t.
Rechtbank Gelderland	Voorzitter / Rechterlijk lid	mr. R.C.C. van Leest	159.759	480	22.923	183.162	01-01-2021	31-12-2021	1,11	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Gelderland	Niet-rechterlijk lid	drs. L. Civile	23.417	-	4.472	27.889	01-01-2021	15-03-2021	1,08	ja	41.800	n.v.t.
Rechtbank Overijssel	Voorzitter	mr. H.J.H. van Meegen	150.446	-	22.681	173.127	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Overijssel	Rechterlijk lid	mr. W.P.M. Elderman	139.039	-	22.501	161.541	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoeding	Werkgeversdeel van voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Bezoldiging	Datum aanvang dienstverband in het boekjaar	Datum einde dienstverband in het boekjaar	Omvang dienstverband	Dienstbetrekking	Persoonlijke norm	Ontslagvergoeding
Rechtbank Overijssel	Niet-rechterlijk lid	drs. M.F. van de Streek	122.360	-	21.556	143.916	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Rotterdam	Voorzitter	mr. R.G. de Lange - Tegelaar	164.413	-	23.162	187.575	01-01-2021	31-12-2021	1,06	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Rotterdam	Rechterlijk lid	mr. J.J. Willemsen	150.716	2	22.690	173.408	01-01-2021	31-12-2021	1,06	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Rotterdam	Niet-rechterlijk lid	drs. J.A.A. Rooijers	130.134	-	21.927	152.061	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Voorzitter	mr. A.J.R.M. Vermolen	118.164	-	17.115	135.278	01-01-2021	30-09-2021	1,06	ja	155.748	n.v.t.
Rechtbank Zeeland-West-Brabant / Gerechtshof 's-Hertogenbosch	Voorzitter / Rechterlijk lid	mr. J.B. van den Beld	152.061	-	22.690	174.751	01-01-2021	31-12-2021	1,06	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Rechterlijk lid	mr. T van de Poll	143.479	112	22.433	166.024	01-01-2021	31-12-2021	1,06	ja	209.000	n.v.t.
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Niet-rechterlijk lid	mr. J.H. Willems	53.824	348	8.935	63.107	01-01-2021	31-05-2021	1,05	ja	85.390	n.v.t.
Bureau raad voor de rechtspraak	Directeur	drs. O.F.J. Welling	129.949	3.488	22.132	155.570	01-01-2021	31-12-2021	1,00	ja	209.000	n.v.t.
LDCR	Directeur	mr. L. van der Zwaard	135.480	3.488	22.001	160.970	01-01-2021	31-12-2021	1,11	ja	209.000	n.v.t.
IVO	Directeur/CIO	mr. drs. J.W. Duijzer	150.073	-	22.613	172.686	01-01-2021	31-12-2021	1,11	ja	209.000	n.v.t.

3.3 BEDRIJFSVOERING

3.3.1 Ontwikkeling in financieel perspectief

In 2020 is de gewijzigde bekostigingssystematiek ingegaan, inclusief de herijkte prijzen en bijdragen. Hierbij is er een onderscheid gekomen tussen een variabele bijdrage op PxQ-basis en een vaste bijdrage. Hierdoor is de afhankelijkheid van de fluctuerende aantallen zaken kleiner geworden, maar nog steeds aanwezig. De verwachting bij het ingaan van de nieuwe prijzen, bijdragen en systematiek in januari 2020 was dat de kosten en baten daarmee weer in balans zouden zijn. Door de coronacrisis is dit in 2020 niet gelukt en ook in 2021 had de coronacrisis haar invloed op zowel de instroom, de productie, als de kosten. De instroom in 2021 was lager dan in 2020 en ook lager dan de prognose voor 2021. Ook in 2021 is hierdoor een grote hoeveelheid minderwerk ontstaan van in totaal 62 miljoen euro.

Om deze reden is tussen de minister van JenV en de Raad afgesproken dat de zogeheten hardheidsclausule (artikel 21 van het Besluit financiering rechtspraak 2005, Bfr 2005) van toepassing wordt verklaard. De extra kosten per zaak als gevolg van de coronacrisis kunnen deels ook worden opgevangen door lagere kosten in de centrale bedrijfsvoering. Door diverse autonome kostenstijgingen laten de vaste kosten wel een toename zien. Deze kostenstijgingen zijn voor de Rechtspraak onvermijdbaar en zullen worden opgevoerd bij de prijsbesprekingen voor de periode 2023-2025.

3.3.2 Verwachtingen

Voor 2022 is duidelijk dat in de eerste maanden nog beperkingen bestonden als hierboven beschreven, met dezelfde consequenties. Ook lag het ziekteverzuim hoger dan normaal. Daarmee zal de afdoening van zaken negatief worden beïnvloed. Daarnaast zal ook de invloed op de kosten vergelijkbaar zijn als in 2020 en 2021. Het is verder de verwachting dat ingeboekte besparingen op vooral IT in de huidige situatie dan niet ingevuld kunnen worden. De vraag naar verdere digitalisering, IT-middelen en adequate ondersteuning daarvan is toegenomen omdat Rechtspraakmedewerkers thuis of hybride werken. Over het opvangen van de extra kosten in de eerste maanden van 2022 moeten nog afspraken met de minister van JenV gemaakt worden. In hoeverre in 2022 opnieuw maatregelen getroffen worden en of de Rechtspraak te maken krijgt met hoog ziekteverzuim, is onbekend maar in dat geval verwacht de Rechtspraak ook hiervan financiële gevolgen. Daarnaast zijn de gevolgen van het stoppen van diverse landelijke steunmaatregelen voor burgers en bedrijven wellicht van invloed op de instroom van zaken. Tot slot hebben de oorlog in Oekraïne en de economische sancties enorme invloed op de wereldeconomie. De Rechtspraak zal net als iedereen hiervan de gevolgen ondervinden. De bijdrage aan de Rechtspraak wordt wel automatisch via een rijksbrede systematiek gecompenseerd voor prijsstijgingen.

Iedere 3 jaar sluiten de Rechtspraak en de minister van JenV een akkoord over de prijzen en vaste bijdragen voor een prijsperiode van 3 jaar. Het laatste jaar van de prijsperiode knelt in de regel wat meer dan de jaren ervoor, aangezien de prijzen en bijdragen een aantal jaar geleden zijn vastgesteld en dus aan herziening toe zijn. Wel ontvangt de Rechtspraak in 2022 extra middelen vanuit de zogeheten ondermijningsgelden. Hier kunnen een aantal voorziene knelpunten die met de inzet tegen ondermijning samenhangen worden opgelost. Voor de periode 2023 tot en met 2025 moet een nieuw akkoord gesloten worden. Daarin worden de prijzen en vaste bijdrage aangepast aan de bestaande realiteit, alsmede aan te verwachten en gewenste nieuwe ontwikkelingen.

3.3.3 Duurzaamheid en social responsibility

Er zijn in 2021 veel stappen gezet op het gebied van duurzaamheid. Zo zijn conform de bestaande Routekaart Duurzaamheid meerdere projecten opgestart waarbij energielabelverbetering is gerealiseerd. 3 projecten lopen door in 2022 en 2023. Daarnaast is deze routekaart op een 3-tal plekken getoetst op uitvoerbaarheid en kostenbegroting.

Binnen de Rechtspraak is de Rechtspraakbrede Strategie Klimaatneutrale Rechtspraak vastgesteld, samen met het daarop gebaseerde actieplan met daarin 29 maatregelen om te komen tot een klimaatneutrale bedrijfsvoering van de Rechtspraak in 2030. In 2022 wordt dit verder uitgewerkt in lokale actieplannen voor de gerechten en organisaties binnen de Rechtspraak. Een aantal van de maatregelen uit het landelijke actieplan is al concreet in werking gezet. Voorbeelden hiervan zijn het inrichten van de CO2-prestatieladder voor de gehele Rechtspraak om de juiste monitoring van CO2-reductie te kunnen bewerkstelligen en liggen er contracten voor de inkoop van circulair meubilair en duurzame catering. Bij (het plannen van) renovaties van de gerechtsgebouwen wordt niet alleen gekeken naar energiebesparing, maar ook naar een breder duurzaamheidspallet van maatregelen, zoals het zoveel mogelijk recyclen van bouwmaterialen en biodiversiteit. De Routekaart Duurzaamheid voor de gebouwen wordt in 2022 herijkt en voor 10 gerechtsgebouwen getoetst op het behalen van een A++ label.

De Rechtspraak hecht grote waarde aan maatschappelijk verantwoord werkgeverschap en probeert in het kader van de Participatiewet waar mogelijk mensen aan te nemen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In de paragraaf 'Werken bij de Rechtspraak' wordt weergegeven dat de Rechtspraak in 2021 145 banen heeft gerealiseerd voor mensen met een arbeidsbeperking (tegenover 141 banen in 2020). Dit is 38 procent van de opdracht (2020: 42 procent). Omdat het quotum nog niet volledig behaald wordt, krijgt het vergroten van het aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt de nodige aandacht.

3.3.4 Datalekken

De Rechtspraak kent op het terrein van privacy 2 toezichthouders: de Autoriteit Persoonsgegevens (bedrijfsvoering) en de procureur-generaal bij de Hoge Raad (rechterlijk domein). Meer dan de helft van alle datalekken is gerelateerd aan adresseringsfouten (bijvoorbeeld: een persoon woont niet meer op het betreffende adres).

Tabel 28 Aantal datalekken in 2021 t.o.v. 2020

	2020	2021
Gemeld bij Autoriteit Persoonsgegevens	17	15
Gemeld bij PG Hoge Raad	165	196
Gemeld bij beide	10	0

3.3.5 Klachten

Alle rechtbanken, gerechtshoven, het CBb en de CRvB (in totaal 17 gerechten) hebben een eigen klachtenregeling. Deze regelingen zijn gebaseerd op het gezamenlijk vastgestelde landelijke model voor de klachtenregeling van de Rechtspraak¹⁹, maar per gerecht kunnen er op details afwijkingen zijn. Op basis van de regeling kan iedereen die vindt dat een gerecht of Rechtspraakmedewerker hem of haar niet correct heeft behandeld, een klacht indienen.

De uitspraak van een rechter kan geen onderwerp zijn van een klacht. Daar kan namelijk alleen een hogere rechter over oordelen. De klachtenprocedure zou anders een verkapt rechtsmiddel worden en daar is de klachtenprocedure niet voor bedoeld. Ook rechterlijke beslissingen van procedurele (procesrechtelijke) aard die de rechter tijdens of buiten een terechtzitting neemt, vallen buiten het bereik van het klachtrecht. De Raad heeft een eigen klachtenregeling. Dit geldt ook voor de Hoge Raad en de Afdeling bestuursrechtspraak van de RvS.

¹⁹ De wettelijke basis voor de modelklachtenregeling is gelegen in artikel 26 van de Wet op de rechterlijke organisatie. In het zesde lid van dit artikel is bepaald dat afdeling 9.1.2. ('De behandeling van klaagschriften') van de Algemene wet bestuursrecht van overeenkomstige toepassing is.

Voor de gerechten heeft het klachtrecht een leereffect: door klachten serieus te nemen, ze zorgvuldig te behandelen en verbeteringen door te voeren, kan voorkomen worden dat de oorzaak van de klacht blijft bestaan en dat dezelfde klachten terugkeren.

Trend van ingediende klachten in 2021

Ten opzichte van 2020 zagen we in 2021 een toename van het aantal ingediende klachten (van 2.519 naar 2.849). Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat burgers kritischer staan ten opzichte van de overheid. De toeslagenaffaire kan daarbij zeker een rol hebben gespeeld. De ervaring is ook dat burgers minder tolerant zijn en minder begrip hebben en geneigd zijn om sneller een klacht in te dienen. Ook worden door dezelfde klagers over hetzelfde incident soms meerdere klachten ingediend. Klagers die meerdere klachten indienen zijn er altijd geweest. De indruk is dat deze groep van klagers hun contacten met het gerecht intensiveert. Evenals voorgaande jaren worden de meeste klachten ingediend in de categorieën rechterlijke beslissing (29 procent) en overige (30 procent). De cijfers betreffen het totaal van de rechtbanken, gerechtshoven, CRvB en CBb.

Tabel 29 Ingediende klachten per onderwerp 2017 – 2021

Onderwerp	2017	2018	2019	2020	2021
Bejegening	171	213	277	256	290
Rechterlijke beslissing	697	779	735	747	816
Tijdsduur procedures	290	338	309	305	321
Administratieve fout	366	363	418	418	568
Overig	643	705	777	793	854
Totaal	2.167	2.398	2.516	2.519	2.849

Toelichting op de klachten per categorie/onderwerp:

- In de categorie *bejegening* (10 procent) vallen klachten over alle medewerkers van het gerecht. Dat kan zijn bejegening door een rechter, medewerker, telefoniste of bode. Dergelijke klachten kunnen soms herleid worden naar partijdigheid van de rechter. Daarin heeft de wet apart voorzien, namelijk met het middel van wraking. De klagers worden daarop gewezen. Bij klachten over bejegening door rechters wordt in voorkomende gevallen advies gevraagd aan een klachtadviescommissie.
- In de categorie *rechterlijke beslissingen* (29 procent) vallen klachten over zaken die behoren tot het rechterlijk domein en die niet in het kader van de klachtenprocedure kunnen en mogen worden behandeld. Er kan niet geklaagd worden over de inhoud, de motivering, de wijze van totstandkoming of het uitblijven van een rechterlijke beslissing, met inbegrip van de in dat kader genomen beslissingen van procedurele aard. Klachten hiertegen zijn niet-ontvankelijk op grond van artikel 2 van de klachtenregeling en worden niet inhoudelijk behandeld. Zoals hierboven genoemd zijn voor dergelijke klachten rechtsmiddelen zoals hoger beroep mogelijk.
- In de categorie *tijdsduur procedure* (11 procent) vallen klachten over de duur van de procedure, deze zijn van organisatorische aard. De meeste klachten gaan over het uitblijven van een zittingsdatum of de lange doorlooptijd van een procedure. Wat dat laatste betreft is dit niet altijd te wijten aan het gerecht. Wettelijke termijnen en de proceshouding van partijen, zoals het opgeven van veel verhinderdagen, spelen hierin ook een rol.
- De categorie *administratieve fout* (20 procent) omvat klachten die gaan over de administratieve verwerking van zaken. Hieronder valt bijvoorbeeld het niet reageren op verzoeken om terug te bellen, het zoekraken van stukken, het versturen van stukken naar derden, het niet ontvangen van stukken door een rechtzoekende, foutieve doorzending en het niet goed verwerken in het administratief systeem.

- In de categorie *overige* (30 procent) worden klachten geregistreerd over onderwerpen die niet ondergebracht kunnen worden in een van de andere categorieën. Gedacht moet worden aan klachten die eigenlijk verzoeken bevatten of hulpvragen zijn. Bijvoorbeeld over de toegankelijkheid van een gerechtsgebouw. Ook kunnen het klachten zijn die onduidelijk zijn of bestemd zijn voor andere instanties, zoals het OM, de politie, de Nederlandse orde van advocaten of een ander gerecht. Het komt regelmatig voor dat klachten ingediend worden tegen de bewindvoerder. Daar is een aparte procedure voor.

Afdoening van klachten in 2021

Het *Jaarverslag van de Rechtspraak 2020* vermeldde dat 73 klachten nog niet waren afgedaan. Ten tijde van de afdoening bleek dat nog niet onderkend was dat een klacht uit meerdere onderdelen bestond, waardoor de het aantal uiteindelijke openstaande klachten 75 bedroeg. De totale beginstand per 1 januari 2020 is dan 75 (openstaande klachten) + 2.849 (ingediende klachten in 2021) = 2.924.

Daarvan zijn er 2.732 afgedaan, waardoor op 1 januari 2022 nog 192 klachten niet waren behandeld, waarvan 8 klachten uit 2020 en 184 klachten uit 2021. Een klacht die ziet op een gedraging van een rechter die de zaak behandelt, wordt in principe uitgesteld tot na de afloop van de procedure bij dat gerecht. Dat zal voornamelijk het geval zijn bij bejegeningklachten. Op die manier kan namelijk worden voorkomen dat bij 1 van de partijen het beeld ontstaat dat de uiteindelijke beslissing van de rechter door de ingediende klacht is beïnvloed. In zo'n geval zou de rechter pas na afloop van de procedure moeten worden geïnformeerd. Dit is een verklaring voor de nog openstaande klachten uit 2020.

Tabel 30 geeft een weergave van de klachten die in 2021 zijn afgedaan.

Tabel 30 Afgehandelde klachten naar soort afdoening 2021

Wijze van afdoening	Aantal	% van niet-inhoudelijk behandelde klachten	% van totaal
Niet inhoudelijk behandeld totaal	1.438	100%	52%
Niet bevoegd (ex art. 2 klachtenregeling)	291	20%	10%
Niet-ontvankelijk (ex art. 2 klachtenregeling)	679	47%	25%
Buiten behandeling gelaten (ex art. 7 klachtenregeling)	171	12%	6%
Schikking of intrekking (informele afdoening)	297	21%	11%
Wijze van afdoening	Aantal	% van inhoudelijk behandelde klachten	% van totaal
Inhoudelijk behandeld totaal	1.294	100%	48%
Ongegrond	622	48%	23%
Gegrond	461	36%	17%
Geen oordeel	104	8%	4%
Niet ontvankelijk	107	8%	4%
Totaal	2.732		100%

Niet inhoudelijk behandelde klachten

De helft van de klachten is niet inhoudelijk behandeld, omdat het bijvoorbeeld gaat om een rechtelijke beslissing of omdat een andere instantie bevoegd is. Hoewel een klacht over een rechtelijke beslissing in beginsel niet inhoudelijk behandeld wordt, komt het wel voor dat contact wordt opgenomen met de klager om telefonisch uitleg te geven en te informeren over eventuele alternatieve mogelijkheden (bijvoorbeeld het gebruik van rechtsmiddelen). Achterliggende gedachte is dat deze behandeling klagers, ook bij niet-ontvankelijke klachten, meer gemoedsrust geeft omdat zij weten dat de behandelde rechter op de hoogte is van hun klacht. Hetzelfde geldt voor andersoortige klachten die

niet inhoudelijk zijn behandeld, waarbij de klachtenfunctionaris regelmatig toch contact opneemt met de klager om uitleg te geven. Denk bijvoorbeeld aan klachten die bestemd zijn voor andere instanties, zoals het OM of een ander gerecht. Deze klachten worden doorgaans na overleg met de bevoegde instantie doorgezonden. Of klachten over bewindvoerders of curatoren, deze worden overgedragen aan de betrokken rechter. Verder zijn het klachten die zijn opgelost door bemiddeling van de klachtenfunctionaris. Als de klager hiermee tevreden is, wordt de klacht vaak niet meer formeel aan het gerechtsbestuur voorgelegd.

- De afdoening *niet bevoegd* is van toepassing als de klacht niet over de rechtbank gaat.
- Klachten met de afdoening *niet ontvankelijk* (ex artikel 2 klachtenregeling) zien op klachten tegen rechterlijke beslissingen; op grond van artikel 2 van de klachtenregeling worden deze niet inhoudelijk behandeld en zijn ze niet-ontvankelijk. Aan betrokkene wordt dan gemeld dat de klacht niet in behandeling wordt genomen onder verwijzing naar de rechtsmiddelen, zoals hoger beroep of verzet.
- *Buiten behandeling gelaten* (ex artikel 7 klachtenregeling) betreft klachten die al eerder in behandeling zijn genomen of zien op gedragingen die meer dan 1 jaar geleden hebben plaatsgevonden of als sprake is van onvoldoende belang als een klager bijvoorbeeld niet reageert op een verzoek om een klacht nader toe te lichten.
- *Schikking of intrekking (informele afdoening)* is vaak na telefonisch contact met klager en klachtenbehandelaar.

Wel inhoudelijk behandelde klachten

Uit tabel 31 blijkt dat van de inhoudelijk behandelde klachten in 2021 36 procent gegrond en 48 procent ongegrond is. Ongegrond omvat in deze context ook (niet) terecht of (on)juist. De overige inhoudelijk behandelde klachten zijn niet-ontvankelijk verklaard of er werd geen oordeel gegeven. Dit laatste komt voor wanneer het onderzoek onvoldoende bewijs oplevert om op basis daarvan een klacht wel of niet gegrond te kunnen verklaren.

Tabel 31 geeft inzicht in de ontwikkeling van gegrond- en ongegrondverklaring van klachten over de afgelopen 5 jaar.

Tabel 31 Ontwikkeling gegronde en ongegronde klachten

Jaar	Ongegrond (% van totaal)	Gegrond (% van inhoudelijk totaal)
2021	48%	36%
2020	47%	36%
2019	41%	33%
2018	44%	45%
2017	40%	48%

Tabel 32 Gegronde klachten per 10.000 zaken rechtbanken

2021	3,2
2020	3,1
2019	2,6

Tabel 33 *Gegronde klachten per 10.000 zaken hoven*

2021	4,2
2020	5,6
2019	3,6

Tabel 34 *Gegronde klachten per 10.000 zaken CRvB en CBb*

	CRvB	CBb
2021	3,6	10,1
2020	5,4	0
2019	1,4	0

Het leereffect van klachten

Het systeem van klachtbehandeling is een belangrijk onderdeel van kwaliteitszorg van de Rechtspraak. Het klachtensysteem is een instrument voor de Rechtspraak om feedback van de buitenwereld te krijgen. Van klachten kunnen en willen we leren. Klachten zijn geen kritiek, maar bruikbare feedback. Door van klachten te leren, kunnen werkprocessen verbeteren. Door zo snel mogelijk telefonisch contact te zoeken met een klager voelt hij of zij zich gehoord. Zowel gegrond als ongegrond verklaarde klachten hebben bij de gerechten geleid tot de introductie van verbeteringen. De oorzaken van klachten kunnen incidenteel zijn als gevolg van een individuele menselijke fout. In die gevallen wordt dit met de betreffende medewerker besproken en gekeken hoe deze fout in de toekomst voorkomen kan worden. Klachten met een meer structureel karakter worden vaak binnen de teams besproken, zodat het hele team op de hoogte is van de situatie en herhaling voorkomen kan worden. Incidentele klachten kunnen ook wijzen op een structureel probleem, zoals onderbezetting of op werkprocessen die niet (meer) kloppen. Ook deze klachten worden breder opgepakt.

3.3.6 Risicoparagraaf

Risicobereidheid

De samenleving verandert snel en stelt de Rechtspraak steeds weer voor nieuwe uitdagingen. In de missie en visie is verwoord waar de Rechtspraak op de langere termijn voor staat, het is ons beeld van een succesvolle toekomst. De Rechtspraak zet zich volop in voor het verwezenlijken van de visie en de daaruit voort gevloede Agenda van de Rechtspraak en koppelt mogelijke risico's en beheersmaatregelen daarom rechtstreeks aan de visie (de Rechtspraak is rechtvaardig, toegankelijk, tijdig en transparant en speelt in op maatschappelijke ontwikkelingen)

De risicobereidheid van de Rechtspraak kan als risiconutraal worden getypeerd. De Rechtspraak is bereid risico's te lopen als de kans op risico's beperkt is en/of de middelen om die risico's te beheersen niet beschikbaar zijn. Met ketenpartijen wordt afgestemd over risico's. Op de aspecten zoals genoemd in de missie en visie (lees: het rechtspreken) heeft de Rechtspraak een kwaliteitssysteem ontwikkeld om risico's te beperken.

Voor de Rechtspraak zijn onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en deskundigheid de belangrijkste kernwaarden, dit zijn de kernwaarden die naar voren komen in de missie en die zich ook vertalen in de bedrijfsvoering.

Risico's in 2021

Als we terugkijken op 2021, dan moet we vaststellen dat een deel van de vooraf geïdentificeerde risico's zich helaas heeft voorgedaan.

De coronacrisis en de daarmee samenhangende maatregelen hebben ook in 2021 geleid tot een lagere productie dan in de bestuursafspraken met de minister van JenV was afgesproken. Dit wordt in dit jaarverslag uitgebreid toegelicht. Daarnaast hebben we een 2-tal incidenten gehad bij informatie-

systemen die niet door de Rechtspraak worden beheerd. Om te beginnen de uitval van het financiële registratiesysteem Leonardo gedurende meerdere dagen. De Rechtspraak heeft diverse mitigerende maatregelen genomen in het financiële proces en in het primaire proces, als het gaat om de vraag of griffierechten zijn betaald (wat benodigd is alvorens de zaaksbehandeling kan starten) en uitgevoerd om de gevolgen hiervan te beperken. Uiteindelijk heeft de uitval niet tot problemen in het primaire proces geleid. Over een datalek met betrekking tot persoonsgegevens van medewerkers van het ministerie van JenV, waaronder die van de Rechtspraak, heeft de minister van JenV de Tweede Kamer afzonderlijk geïnformeerd. Het ministerie van JenV heeft, op basis van diverse onderzoeken, maatregelen genomen om deze en vergelijkbare situaties in de toekomst te voorkomen.

Een ander incident was een DDos-aanval (distributed denial of service-aanval) die leidde tot verstoring van de werkzaamheden op diverse plekken binnen de Rechtspraak. Door diverse nieuwe beheersmaatregelen, waaronder het overstappen op een andere leverancier, is dit risico beperkt.

Daarnaast blijft aandacht nodig voor het tekort aan rechters en daarmee voor het beschikken over (on)voldoende afdoeningscapaciteit. Hierover wordt elders in het jaarverslag verslag gedaan.

Risico	Beheersmaatregel
Rechtvaardig	
<p><i>Onvoldoende rechtsbescherming</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Onvoldoende rechtsbescherming bieden door het afdoen van minder zaken, het ontbreken van een instrumentarium voor maatwerk of beperkte middelen. 	<ul style="list-style-type: none"> Vanuit de Agenda van de Rechtspraak bestuurlijke prioriteit leggen bij rechtvaardige rechtspraak en van daaruit activiteiten ontplooiën gericht op het bieden van voldoende rechtsbescherming.
<p><i>Onvoldoende rechtsbescherming</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Als gevolg van de behandeling van zaken waarbij het overheidsoptreden door de samenleving kritisch wordt gevolgd, kan de onafhankelijkheid van de Rechtspraak onder druk komen te staan doordat de Rechtspraak vaker door de burger als onderdeel van het systeem van de uitvoerende macht wordt gezien. 	<ul style="list-style-type: none"> In- en extern de kernwaarden van de Rechtspraak uitdragen. Gesignaleerde problemen in de uitvoering van wetgeving bespreekbaar maken in gesprekken tussen staatsmachten. Reflecteren, intervisie en het hanteren van professionele standaarden.
<p><i>Beslissingen Hoge Raad en Europese hoven</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Beslissingen van Hoge Raad of Europese hoven met effect op rechtspraak(processen). Besluiten van Hoge Raad of Europese hoven die hogere kosten of werklast met zich meebrengen voor de Rechtspraak. 	<ul style="list-style-type: none"> Kritisch ontwikkelingen volgen en indien nodig de hogere kosten als gevolg van deze uitspraken claimen bij het ministerie van JenV.
<p><i>Ambities Rechtspraak zoals vastgelegd in afspraken met het ministerie van JenV</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Niet kunnen voldoen aan de ambities van de Rechtspraak zoals beschreven in de begroting (digitalisering, verduurzaming, achterstanden, doorlooptijden). 	<ul style="list-style-type: none"> Via overleg- en rapportageafspraken het ministerie van JenV op de hoogte houden en tijdig signaleren en waar mogelijk bijsturen.
<p><i>Integriteit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Integriteitsschendingen. 	<ul style="list-style-type: none"> In opleidingen wordt hiervoor regelmatig aandacht gevraagd. Uitvoeren integriteitsbeleid, met o.a. afleggen eed of belofte, benoemen vertrouwenspersonen en rapporteren in jaarverslag over integriteitsschendingen. Gerechtsbesturen zijn opgeroepen om het register nevenfuncties continu actueel te houden. In primair proces: code zaaktoedeling en wraking.
Toegankelijk	
<p><i>Dreigingsniveau</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Toenemend dreigingsniveau richting medewerkers en gebouwen van de Rechtspraak. 	<ul style="list-style-type: none"> Maatregelen geformuleerd voor een passend beveiligingsniveau voor personen, gebouwen en bezoekers van gebouwen. Regelmatige risico- en dreigingsanalyses.

Risico	Beheersmaatregel
<p><i>Cybersecurity</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Risico's in de cybersecurity, bijvoorbeeld op het gebied van IT general controls (ITGC), Information Security Management (ISM). 	<ul style="list-style-type: none"> De Chief Information Security Officer (CISO)-functie wordt verder vormgegeven. Toepassing van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) in plaats van een eigen normenstelsel.
<p><i>Tijdig</i></p>	
<p><i>Ziekteverzuim</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Toenemend ziekteverzuim leidt tot minder beschikbare capaciteit en door hogere werkdruk bij de andere collega's, tot langere doorlooptijden of toename achterstanden. 	<ul style="list-style-type: none"> De Raad vraagt in bestuurlijke overleggen met de gerechtsbesturen expliciet aandacht voor de ontwikkeling van het ziekteverzuim. Het medewerkerswaarderingsonderzoek en verzuimrapportages laten op afdelingsniveau zien waar dit het meest speelt en waar actie noodzakelijk is. In 2022 wordt, net als in 2021, een mentale gezondheidstest aangeboden aan een deel van het personeel.
<p><i>Risico opbrengsten: minder instroom van zaken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dalende uitstroom van zaken als gevolg van verminderde instroom van zaken. Het niet tijdig kunnen aanpassen van de organisatie aan dalende instroom. 	<ul style="list-style-type: none"> Bij de advisering over wetgeving expliciet aandacht besteden aan werklastgevolgen Kritisch volgen van werklasteffecten van de grotere wetswijzigingen. Gerechtsoverstijgende personeelsplanning. Gebruiken van mogelijkheden voor het schuiven van zaken over gerechtsgrenzen heen.
<p><i>Overschrijding redelijke termijn</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Werkvoorraden leiden tot toename van het aantal zaken waar termijnen worden overschreden die door de Rechtspraak gecompenseerd moeten worden. 	<ul style="list-style-type: none"> Programma Tijdige rechtspraak heeft als doel om doorlooptijden terug te brengen en werkvoorraden weg te werken. Toezicht houden op de ontwikkeling van ORT-claims (overschrijding redelijke termijn).
<p><i>Risico opbrengsten: minder productie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dalende uitstroom door verminderde productie als gevolg van coronamaatregelen. 	<ul style="list-style-type: none"> Bewaken van gevolgen voor productie. Ontwikkelen van nieuwe werkwijzen zoals het houden van online (volledig digitaal) dan wel hybride zittingen (combinatie van fysieke en online zittingen). Afspraken met het ministerie van JenV over hardheidsclausule.

Risico	Beheersmaatregel
<p><i>Toename van recht op nog op te nemen verlof</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Als gevolg van de invoering van het Individuele Keuzebudget hebben medewerkers de mogelijkheid om hun verlofrechten uit te breiden. Door de coronacrisis is er minder verlof opgenomen en is het recht op nog op te nemen verlof gestegen. Voorkomen onjuiste of onvolledige registratie. 	<ul style="list-style-type: none"> Waken over de hoogte van de rechten op nog op te nemen verlof. Medewerkers nadrukkelijk adviseren en faciliteren om hun verlof op te nemen. Naast de reguliere IC-maatregelen zijn de gerechtsbesturen begin laatste kwartaal van het jaar door P-control geattendeerd op 0-urenschrijvers en medewerkers met hoge verlofsaldi.
<p><i>Corona</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Effect aanhoudende coronapandemie op aantal en soort zaken waardoor mismatch kan ontstaan tussen (kwalitatieve en kwantitatieve) capaciteit in relatie tot het zaakaanbod. Effect coronamaatregelen op productiviteit en daardoor ontstaan van achterstanden. 	<ul style="list-style-type: none"> Financiële afspraken met het ministerie van JenV bij minder instroom en over kosten coronamaatregelen. Actieplan ZM/OM met betrekking tot het strafrecht. Met keten bewaken zodat tijdige bijsturing mogelijk is. Diverse maatregelen om rechterscapaciteit (tijdelijk) te vergroten.
Transparant	
<p><i>Fraude</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Risico op frauduleuze handelingen. 	<ul style="list-style-type: none"> Maatregelen nakomen op het terrein van integriteit, informatiebeveiliging, functiescheiding en interne controle.
<p><i>Privacy</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Niet voldoen aan privacy compliance (bijvoorbeeld AVG/WJSG). 	<ul style="list-style-type: none"> Via een borgingsplan en een AVG-IT-programma zijn diverse verbeterprogramma's in gang gezet. Het Key Control Dashboard dient als basis voor de interne controle op privacy vanaf 2020. Opstellen van een planning van het aanpassen van de primaire proces-systemen. Implementeren van privacy management tooling.
<p><i>Risico opbrengsten: onjuiste registratie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Als gevolg van een onvolledige of onjuiste registratie van zaakgegevens bestaat het risico dat een te hoge of te lage financiering wordt verkregen 	<ul style="list-style-type: none"> Het uitbreiden van de data-analyse met betrekking tot zaakgegevens naar het rechtsgebied strafzaken en het doen van gegevensgerichte interne controles op de zaakaanbieden.
<p><i>Materiële kosten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Juridische claims van burgers en bedrijven met financiële consequenties. 	<ul style="list-style-type: none"> De ingediende juridische claims beoordeelt de afdeling juridische zaken van de Raad en desgewenst de landsadvocaat en voor latente claims wordt een voorziening getroffen.

Risico	Beheersmaatregel
<p><i>Financiële onrechtmatigheid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Financiële onrechtmatigheid, bijvoorbeeld inkoop en declaraties, naleving fiscale regels 	<ul style="list-style-type: none"> Nakomen van de interne controle afspraken en bedrijfsvoeringsregels voor o.a. functiescheiding, aanbestedingen en controle op declaraties.
<p><i>Afhankelijkheid compliance externe partijen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Dit geldt vooral voor P-Direkt (salaris en HR-administratie) en Leonardo (financiële administratie). 	<ul style="list-style-type: none"> Beheersverslag van betreffende organisaties met de bevindingen van de accountantsdienst van het Rijk: ADR. Bewaken verbeterpunten beheersverslag van P-Direkt. Kritisch volgen van overige ontwikkelingen bij de betreffende organisaties.
<p><i>Hogere kosten als gevolg van corona</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Hogere kosten door het uitvoeren van coronamaatregelen, zoals het huren van zalen, aanpassing van gebouwen en inzet van extra personeel. 	<ul style="list-style-type: none"> Beoordelen van de hoogte van in rekening gebrachte hogere kosten door coronamaatregelen. Afspraken maken met het ministerie van JenV over de vergoeding van deze specifieke hogere kosten.
<p><i>Onvoldoende capaciteit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> De Rechtspraak is onvoldoende in staat om tijdig te beschikken over medewerkers, managers en bestuurders met de juiste kwaliteiten voor de toekomstige Rechtspraakorganisatie. Onvoldoende instroom in de opleiding tot rechter en raadsheer en daarmee een toenemend toekomst tekort aan rechters en raadsheren. 	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren van HR-projecten waaronder gerechtsoverstijgende personeelsplanning en het versterken van arbeidsmarktbeleid- en communicatie. Hierdoor ontstaat inzicht in toekomstige bezettingscijfers en schaarse doelgroepen en kan hierop tijdig worden ingespeeld. Versterken van de opleidingscapaciteit en verdeling daarvan over de gerechten. Aanvullende maatregelen, waaronder inzet van rechter-plaatsvervangers en waar mogelijk overdracht van werkzaamheden aan juridisch medewerkers. Vergroten van het aantal rechters en raadsheren in opleiding waardoor kan worden ingespeeld op het tekort aan rechters.
Maatschappelijk	
<p><i>Verwachtingenmanagement</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Niet kunnen voldoen aan de verwachtingen van partijen, derden of de maatschappij. 	<ul style="list-style-type: none"> Reputatieonderzoek. Bij individuele rechtszaken tijdig en goed communiceren over diverse aspecten van de rechtszaak. Klantwaarderingsonderzoek (vierjaarlijks). Uitspraken motiveren in klare taal.

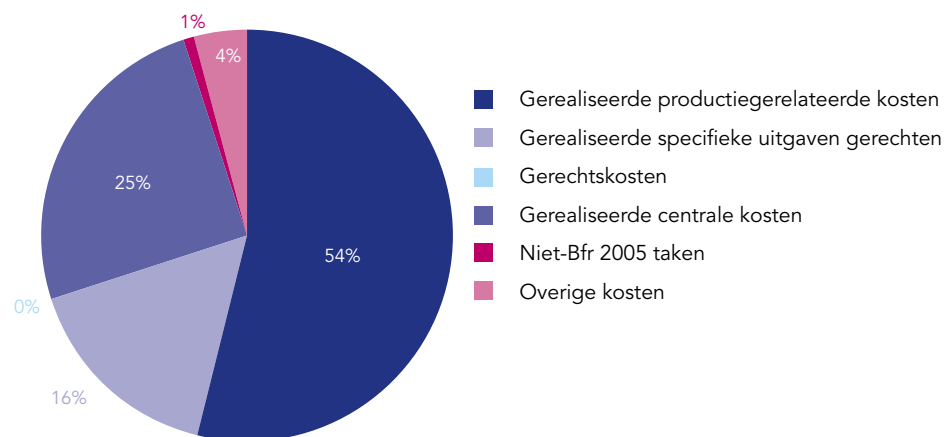
Risico	Beheersmaatregel
<p><i>Onvoldoende vernieuwing</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Het absorptievermogen van de Rechtspraak kan onvoldoende zijn om de vernieuwing op het terrein van informatievoorziening te kunnen realiseren. 	<ul style="list-style-type: none"> In de planning van vernieuwing rekening houden met het absorptievermogen van de gerechten. De kwaliteit van de implementatieplannen en de uitvoering daarvan bewaken.
<p><i>Nieuwe regelgeving</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Invoering van nieuwe wet- en regelgeving met effect op rechtspraak(proces- sen) zonder voldoende voorbereidingstijd of financiering. 	<ul style="list-style-type: none"> Bij de advisering over wetgeving expliciet aandacht besteden aan werklastgevolg en de financiële consequenties. Kritisch volgen van werklasteffecten van de grotere wetswijzigingen.
<p><i>(On)aangetrokken werkgever</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Veranderde voorkeur voor de Rechtspraak als werkgever, waardoor mensen de Rechtspraak niet meer als werkgever in overweging nemen. Ontevredenheid bij juridisch medewerkers over de beperkte interne door- groeimogelijkheden en positie op de arbeidsmarkt. 	<ul style="list-style-type: none"> Nader inzicht verwerven in arbeidsmarktpositie van de Rechtspraak. Herpositioneren en vernieuwen arbeidsmarktcommunicatie en -beleid: ontwikkelen employer branding strategie. Invoeren loopbaanbeleid voor juridisch medewerkers. Vergroten van de aandacht voor inclusieve diversiteit. Uitvoeren van een 'exitmonitor' om beter inzicht te krijgen in de redenen van vertrek.

N.B. Het beleid inzake afdekking van risico's verbonden aan alle belangrijke soorten voorgenomen transacties, waaronder de prijs, krediet, liquiditeits- en kasstroomrisico's is nader toegelicht in de jaarrekening onder financiële instrumenten.

3.3.7 Kostenspecificatie, productgroepprijs en minutentarieven

Naast de weergave van de financiële gegevens van de Rechtspraak in 2021 in de jaarrekening, valt ook een kostenspecificatie te geven, waarbij de kosten worden opgesplitst naar kosten ten behoeve van gerechten voor het primaire proces, de overhead en huisvestingsgerelateerde kosten en de overige uitgaven. Daarnaast wordt gespecificeerd wat de vaste kosten zijn geweest voor IT, huisvesting en opleidingen e.d. De primaire proceskosten kunnen door vergelijking met aantallen afgehandelde zaken, worden omgerekend naar zogeheten gerealiseerde productgroepprijzen en minutentarieven. De minutentarieven worden opgesplitst in tarieven voor rechterlijke ambtenaren en juridische ondersteuners.

Figuur 8 *Relatieve aandelen van de kostenposten*

Tabel 35 *Kostenspecificatie 2021 (bedragen x €1.000)*

Gerealiseerde productiegerelateerde kosten	622.051
Gerealiseerde specifieke uitgaven gerechten	182.393
Gerechtskosten	2.442
Gerealiseerde centrale kosten	290.327
Huisvestingskosten gerechten	102.022
ICT	126.702
Opleidingen	12.144
LDCR	14.431
Bureau Raad	16.405
Overig	18.623
Overige kosten	46.598
Megazaken	23.317
Bijzondere kamers	13.421
CBb	9.860
Niet-Bfr 2005 taken	16.644
Tuchtrecht	3.755
Commissies van Toezicht	5.905
Niet-wettelijke taken	6.984
Kosten ten laste van bijdragen derden (niet Bijzondere kamers of Tuchtrecht)	36.232

Tabel 36 Gerealiseerde productgroepprijs versus afgesproken prijs 2021

	Gerealiseerd	Afgesproken	Vershil
Rechtbanken			
Handel	1.395,22	995,68	-399,53
Familie	450,99	405,90	-45,10
Bestuur (excl. vreemdelingenkamer)	1.565,49	1.407,10	-158,39
Strafrecht	817,91	789,28	-28,62
Kanton	118,49	113,45	-5,04
Bestuur vreemdelingenkamer	1.008,47	865,88	-142,59
Belasting	559,55	692,11	132,56
Gerechtshoven			
Civiel	4.551,43	3.723,74	827,69-
Familie	3.070,37	2.982,25	88,12-
Straf	1.682,83	1.311,89	370,94-
Belasting	2.234,63	2.519,21	284,58
Bijzondere colleges			
Centrale Raad van Beroep	3.559,49	2.734,52	824,97-

Tabel 37 Gerealiseerde minuentarieven 2021

	minuentarief (euro)	
	RA	JO
Rechtbanken		
Handel	1,57	2,23
Familie	1,60	1,89
Bestuur (excl. vreemdelingenkamer)	1,62	1,64
Strafrecht	1,82	1,79
Kanton	1,64	2,72
Bestuur vreemdelingenkamer	1,93	1,60
Belasting	1,86	1,54
Gerechtshoven		
Civiel	1,77	2,53
Familie	1,42	1,51
Straf	2,12	2,07
Belasting	1,71	1,32
Bijzondere colleges		
Centrale Raad van Beroep	2,78	0,87

Nagenoeg alle gerealiseerde productgroepprijzen lagen in 2021 boven de afgesproken prijzen. De coronacrisis had invloed op zowel de instroom als de productie en de kosten. Ten eerste daalde de instroom in de meeste rechtsgebieden. Daarnaast was het niet mogelijk om volledige productie te realiseren. Dit kwam onder andere door hoge percentages ziekmeldingen, maar ook door intrekkingen door ziekte van procespartijen en door de tot op heden geldende reis-, afstands- en hygiëneregels. Dit leidde uiteindelijk tot een grote hoeveelheid aan minderwerk en tot hogere kosten per zaak.

4

JAAARREKENING 2021

Geconsolideerde balans per 31 december 2021

(na resultaatbestemming)

(in duizenden euro's)		31 december 2021	31 december 2020
Ref	Vaste activa		
[1]	Materiële vaste activa		
	Gebouwen	2.097	2.564
	Installaties en inventarissen	23.573	23.853
	Overige materiële vaste activa	20.845	24.491
	Financiële vaste activa	46.515	50.908
[2]	Vordering ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) inzake vakantiegelden	21.059	21.059
	Vlottende activa		
[3]	Vorderingen	17.682	28.679
[4]	Liquide middelen	47.362	37.776
		65.044	66.455
	Totaal activa	132.618	138.422
	Passiva		
[5]	Eigen vermogen	-	-
[6]	Egalisatierekening	333	8.139
[7]	Voorzieningen	6.657	8.847
	Langlopende schulden		
[8]	Leningen bij het ministerie van Financiën	34.491	38.656
	Vooruitontvangen bedragen Openbaar Ministerie (OM)	7	9
		34.498	38.665
[9]	Kortlopende schulden		
	Crediteuren	10.968	8.157
	Vooruitontvangen bedragen	757	6.623
	Leningen bij het ministerie van Financiën (kortlopend deel < 1 jaar)	18.454	19.242
	Vooruitontvangen bedragen OM	2.574	2.995
	Overlopende passiva	58.377	45.754
		91.130	82.771
	Totaal passiva	132.618	138.422

Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2021

(in duizenden euro's)		Realisatie 2021	Begroting 2021	Realisatie 2020
Ref	Opbrengsten			
[10A]	Bijdrage kerndepartement ministerie van JenV	1.154.794	1.146.668	1.062.853
[10B]	Overige bijdrage van ministerie van JenV	31.538	32.948	32.048
[11]	Overige bedrijfsopbrengsten	10.687	11.374	11.374
[12]	Bijdrage meer/minder werk	-333	-	-
	Totaal opbrengsten	1.196.686	1.190.990	1.106.275
	Kosten			
[13]	Personele kosten	945.558	955.032	897.759
[14]	Materiële kosten	227.888	223.613	210.202
[15]	Afschrijvingskosten	20.686	19.943	19.952
[16]	Gerechtskosten	2.442	3.158	2.535
	Totaal bedrijfslasten	1.196.574	1.201.746	1.130.448
	Subtotaal opbrengsten minus bedrijfslasten	112	-10.756	-24.173
[17]	Rentelasten	112	244	179
	Resultaat	0	-11.000	-24.352

Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2021

(in duizenden euro's)		2021	2020
Ref	Kasstroom uit operationele activiteiten		
	Resultaat	-	-24.352
	Aanvulling corona	-	12.514
	Aanzuivering eigen vermogen	-	11.838
	<i>Aanpassingen voor:</i>		
[1]	Afschrijvingen op materiële vaste activa	21.048	20.478
[7]	Dotatie en vrijval voorzieningen	1.264	2.056
	Vrijval vooruitontvangen bedragen OM (langlopend)	-3	-4
	<i>Verandering in werkkapitaal</i>		
[3]	Mutatie vorderingen	10.997	-7.602
[9]	Mutatie kortlopende schulden (excl. kortlopend deel leningen en vooruitontvangen bedragen OM)	9.569	-21.465
[7]	Onttrekking voorzieningen	-3.454	-4.461
	Mutatie vooruitontvangen bedragen OM (kortlopend)	-422	-77
[6]	Mutatie egalisatierekening	-7.806	0
	Kasstroom uit operationele activiteiten	31.193	-11.075
	<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>		
[1]	Investeringen materiële vaste activa	-17.645	-25.965
[1]	Desinvesteringen materiële vaste activa	990	363
	Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-16.655	-25.602
	<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>		
[8]	Aflossingen leningen	-20.818	-19.963
	Aangegane leningen	15.866	23.958
	Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-4.952	3.995
	Mutatie liquide middelen	9.586	-32.682

Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:

(in duizenden euro's)	2021	2020
Stand per 1 januari	37.776	70.458
Mutatie boekjaar	9.586	-32.682
Stand per 31 december	47.362	37.776

Toelichting op de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten

Algemene toelichting

Activiteiten

De Rechtspraak is een organisatie waar wij in 17 gerechten, de Raad voor de rechtspraak en 3 landelijke diensten werken aan ongeveer jaarlijks 1,4 miljoen rechterlijke uitspraken van hoge kwaliteit. Aan de basis van ons werk staan de kernwaarden onafhankelijkheid, onpartijdigheid, integriteit en professionaliteit. Naast deze kernwaarden betekent kwaliteit: snelle, toegankelijke en deskundige rechtspraak.

Consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens van de Rechtspraak opgenomen samen met haar publiekrechtelijke entiteiten waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft. Onderlinge transacties, vorderingen en schulden tussen de publiekrechtelijke entiteiten worden geëlimineerd. De waarderinggrondslagen van alle in de consolidatie betrokken entiteiten zijn gelijk. De entiteiten zijn voor 100 procent opgenomen in de consolidatie. De in de consolidatie betrokken publiekrechtelijke entiteiten zijn:

Rechtbanken	Vestigingsplaats
Rechtbank Amsterdam	Amsterdam
Rechtbank Den Haag	Den Haag
Rechtbank Gelderland	Arnhem
Rechtbank Limburg	Maastricht
Rechtbank Midden-Nederland	Utrecht
Rechtbank Noord-Holland	Haarlem
Rechtbank Noord-Nederland	Groningen
Rechtbank Oost-Brabant	's-Hertogenbosch
Rechtbank Overijssel	Zwolle
Rechtbank Rotterdam	Rotterdam
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	Breda
Gerechtshoven	
Gerechtshof Amsterdam	Amsterdam
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	Arnhem
Gerechtshof 's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch
Gerechtshof Den Haag	Den Haag
Bijzondere colleges	
Centrale Raad van Beroep	Utrecht
College van Beroep voor het bedrijfsleven	Den Haag
Overige entiteiten	
Raad voor de rechtspraak	Den Haag
InformatieVoorzieningsOrganisatie (IVO) Rechtspraak	Utrecht
Studiecentrum Rechtspleging (SSR)	Utrecht
Landelijk Dienstencentrum voor de Rechtspraak (LDCR)	Utrecht

Algemene grondslagen

Algemeen

De jaarrekening 2021 is door leden van de Raad opgemaakt en vastgesteld op 26 april 2022.

De jaarrekening is opgesteld in euro's.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit financiering rechtspraak 2005 en artikel 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7, en 8 van de Regeling agentschappen. Hierin wordt, voor zover in dit Besluit en de regeling, niet anders bepaald, aangesloten bij de grondslagen voor de verslaggeving, neergelegd in Titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en uitgewerkt in de door de Raad voor de Jaarverslaggeving uitgegeven Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (RJ). De volgende afwijkingen van RJ ontstaan vanuit de Regeling agentschappen en Besluit financiering rechtspraak 2005 (Bfr):

- het eigen vermogen is gepresenteerd conform Bfr, artikel 17 en 18;
- de egalisatierekening is gevormd conform Bfr artikel 19 en 20;
- de opbrengstverantwoording van de bijdrage van het ministerie is in aansluiting op Bfr artikel 9 tot en met 16;
- geen opname van voorzieningen in het kader van jubileumuitkeringen en arbeidsongeschiktheid in aansluiting op regeling agentschappen artikel 27 lid 6;
- geen activering van immateriële vaste activa in aansluiting op Bfr artikel 17 nota van toelichting.
- geen activering van panden, ook niet bij financial lease, in aansluiting op regeling agentschappen artikel 27 lid 8.

Voor enkele grondslagen wordt conform nadere afspraken, zoals vastgelegd in de brief met kenmerk 2530434 van het ministerie van JenV gedateerd 18 maart 2019 afgeweken van deze wettelijke bepalingen en richtlijnen:

- het niet op de balans opnemen van een reservering voor de verplichting in het kader van vakantiedagen, deze wordt onder niet in de balans opgenomen verplichtingen toegelicht;
- de jaarrekening zoals opgenomen in het jaarverslag Rechtspraak, zoals genoemd in de Wet op de rechterlijke organisatie, is vormgegeven middels een geconsolideerde jaarrekening Rechtspraak, zonder enkelvoudige jaarrekening concernbedrijf Rechtspraak.

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Ter vergelijking opgenomen cijfers

In de jaarrekening wordt de realisatie 2021 vergeleken met de realisatie 2020 en de begroting 2021, die in kamerstuk kst-35925-VI-2 is vastgesteld door de minister van Justitie en Veiligheid. De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar. Er is geen sprake van schattingswijzigingen.

Oordelen, schattingen en onzekerheden

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de Rechtspraak zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen en de niet in de balans opgenomen verplichtingen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 Burgerlijk Wetboek vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bij de onzekerheden behorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten en de niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Operationele leasing

Bij de Rechtspraak zijn er leasecontracten waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan eigendom verbonden zijn, niet bij de Rechtspraak liggen. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de resultatenrekening over de looptijd van het contract.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend bij het nemen van financiële of operationele beslissingen. Leden van de Raad en de gerechtsbesturen worden eveneens beschouwd als verbonden partijen van de Rechtspraak. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden primaire financiële instrumenten zoals vorderingen en schulden verstaan. Voor de grondslagen van de primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Immateriële vaste activa

In overeenstemming met het Bfr worden immateriële vaste activa niet geactiveerd.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa (gebouwen en overige activa) worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte toekomstige gebruiksduur. Afschrijvingen op materiële vaste activa worden berekend volgens een vast percentage van de verkrijgingsprijs op basis van de geschatte toekomstige gebruiksduur van de betreffende materiële vaste activa. Afschrijvingen vinden plaats tot restwaarde. Voor zover niet anders is vermeld, is de restwaarde op nihil gesteld. Op materiële vaste activa in bestelling wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Groot onderhoud op materiele vaste activa wordt uitgevoerd door het Rijksvastgoedbedrijf en wordt verrekend in de huurlasten. Onderhoud (dit betreft geen groot onderhoud), voor zover voor rekening van de Rechtspraak, worden als kosten ten laste van het resultaat gebracht.

Financiële vaste activa

Vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde onder aftrek van transactiekosten (indien materieel). Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Bij de waardering wordt rekening gehouden met eventuele waardeverminderingen.

Geamortiseerde kostprijs

De geamortiseerde kostprijs is het bedrag waarvoor een financieel actief of financiële verplichting bij de eerste verwerking in de balans wordt opgenomen verminderd met aflossingen op de hoofdsom, vermeerderd of verminderd met de via de effectieve-rentemethode bepaalde cumulatieve amortisatie van het verschil tussen dat eerste bedrag en het aflossingsbedrag op de vervaldatum en verminderd met eventuele afboekingen (direct, dan wel door het vormen van een voorziening) wegens bijzondere waardeverminderingen of oninbaarheid.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

De Rechtspraak beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn.

Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder waardeverminderingsverlies wordt direct als last verwerkt in de staat van baten en lasten onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoopovereenkomst; als die er niet is, wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs. De in aftrek te brengen kosten bij het bepalen van de opbrengstwaarde zijn gebaseerd op de geschatte kosten die rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan de verkoop en nodig zijn om de verkoop te realiseren.

Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van het actief/de kasstroomgenererende eenheid; vervolgens worden deze kasstromen contant gemaakt waarbij een disconteringsvoet wordt gehanteerd van 0,0 procent (2020: 0,0 procent). De disconteringsvoet geeft geen risico's weer waarmee in de toekomstige kasstromen al rekening is gehouden.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument.

Het waardeverminderingsverlies dat daarvoor opgenomen was, dient te worden teruggenomen indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking.

De terugname wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs op het moment van de terugname, als geen sprake geweest zou zijn van een bijzondere waardevermindering. Het teruggenomen verlies wordt in de staat van baten en lasten verwerkt.

Vorderingen

De vorderingen, worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs minus benodigde voorziening voor oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kasgelden en een rekening-courant met het ministerie van Financiën en worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De Rechtspraak maakt gebruik van producten die het ministerie van Financiën aanbiedt. Dagelijks wordt door middel van saldoregulatie aan het einde van de dag het saldo op de betaalrekening teruggebracht tot nul.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen, zijnde de contante waarde bij de materiële tijds-waarde van de verwachte uitgaven die noodzakelijk zijn, tenzij anders vermeld. Er zijn geen mutaties voor oprenting en disconteringsvoet opgenomen, aangezien deze per saldo nihil bedragen. In overeenstemming met de regeling agentschappen is het voorzieningenbeleid volgens comply or explain als volgt.

Voorzieningen worden gevormd voor:

- (Boven-)wettelijke werkloosheidsregeling;
- Reorganisaties;
- Juridische claims.

Voorziening wordt niet gevormd voor:

- Jubileumuitkeringen (de omvang hiervan wordt in de niet in de balans opgenomen verplichtingen toegelicht);
- Arbeidsongeschiktheid.

Vanuit doelmatigheidsoverwegingen worden hiervoor geen voorzieningen gevormd in aansluiting op regeling agentschappen artikel 27 lid 6.

Voorziening reorganisatiekosten

De voorziening reorganisatiekosten is gevormd indien op balansdatum een gedetailleerd plan is geformaliseerd en de gerechtvaardigde verwachting is gewekt bij hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben dat de reorganisatie zal worden uitgevoerd. De voorziening bestaat uit de directe kosten van de faciliteiten uit het Van Werk Naar Werk-beleid van de reorganisatie.

Indien voor reorganisaties waarvoor per balansdatum een plan is geformaliseerd, maar waarvoor pas na balansdatum hetzij de gerechtvaardigde verwachting is gewekt richting betrokkenen dat de reorganisatie zal worden uitgevoerd, hetzij is gestart met de implementatie van het reorganisatieplan, zal hierover informatie worden opgenomen onder de gebeurtenissen na balansdatum.

Langlopende schulden

De langlopende schulden zijn leningen bij het ministerie van Financiën, via het zogenaamde schatkistbankieren. Deze langlopende schulden worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Kortlopende schulden

Bij de eerste opname van kortlopende schulden worden deze opgenomen tegen reële waarde verminderd met (in geval van een financiële verplichting die niet tegen reële waarde, met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, is opgenomen) de direct daaraan toe te rekenen transactiekosten.

De overige kortlopende schulden worden na de eerste waardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs volgens de effectieve-rentemethode. Winst of verlies worden in de staat van baten en lasten opgenomen zodra de verplichtingen niet langer op de balans worden opgenomen, alsmede via het amortisatieproces.

Niet langer in de balans opnemen van financiële activa en verplichtingen

Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen.

Leasing

Overeenkomstig de uitgangspunten van het rijkshuisvestingsstelsel activeert de Rijksgebouwendienst alle panden die onderdeel zijn van dit stelsel, ook indien het Burgerlijk Wetboek Boek 2 Titel 9 vereist, zoals bij financial lease, dat een pand geactiveerd wordt bij de organisatie dat het pand in gebruik heeft.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengsten en de kosten over het jaar.

Opbrengstverantwoording

De ontvangen bijdragen in het kader van de productie wordt verantwoord in het verslagjaar waar de productie wordt gerealiseerd. Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten. Overige bijdragen en overige bedrijfsopbrengsten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers, respectievelijk de belastingautoriteit.

Pensioenregeling

De werknemers van de Rechtspraak vallen onder de pensioenregeling van het ABP. De Rechtspraak heeft de pensioenregeling verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord. De Rechtspraak heeft voor deze pensioenregeling geen andere wettelijke of feitelijke verplichting indien een tekort zich voordoet bij het ABP. Wanneer echter de premiebetaling niet meer kostendekkend is, kan dit bij de Rechtspraak leiden tot ofwel een aanpassing van de premie dan wel een versobering van de pensioenregeling. Van een pensioenvoorziening richting ABP is geen sprake.

De belangrijkste kenmerken van deze regeling zijn:

- De beleidsdekkingsgraad per jaareinde 2021 is 102,8 procent;
- De actuele dekkingsgraad per jaareinde 2021 is 110,2 procent;
- Deze kwalificeert als een middelloonregeling;
- Indexatie is voorwaardelijk, tegen consumentenprijsindex.

Indien de beleidsdekkingsgraad van ABP zich bevindt onder de vereiste beleidsdekkingsgraad van 126 procent dient het ABP (jaarlijks) een herstelplan in te dienen bij de toezichthouder, De Nederlandsche Bank (DNB). Hierin is beschreven hoe het ABP de financiële situatie probeert te herstellen in een periode van 10 jaar. Indien het pensioenfonds verwacht dat het niet lukt om binnen 10 jaar de minimaal vereiste beleidsdekkingsgraad van 126 procent te halen of als de beleidsdekkingsgraad langer dan 6 jaareindes lager is dan 104,2 procent en ligt de actuele dekkingsgraad op het laatste meetmoment ook onder 104,2 procent, dan moeten de pensioenen worden verlaagd.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

De afschrijvingen op de materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikname afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de verkrijgingsprijs en vinden plaats volgens de lineaire methode.

Kosten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Rentelasten

Rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Exploitatiesubsidies

Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde uitgaven komen, waarin de opbrengsten zijn gedeerd dan wel waarin het exploitatietekort zich heeft voorgedaan.

Grondslagen voor het geconsolideerde kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De indirecte methode houdt in dat het gerapporteerde resultaat wordt aangepast voor:

- Posten van de staat van baten en lasten die geen invloed hebben op ontvangsten en uitgaven in dezelfde periode;
- Mutaties in voorzieningen, overlopende posten, handelsdebiteuren en handelscrediteuren. Overigens worden mutaties in investeringscrediteuren hier niet in meegenomen, want de kasstromen uit hoofde van investeringen in materiële vaste activa worden afzonderlijk onder de investeringskasstroom gepresenteerd;
- Posten van de staat van baten en lasten waarvan de ontvangsten en uitgaven niet worden beschouwd als behorend tot de operationele activiteiten.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit kasgeld en de rekening-courant met het ministerie van Financiën.

De kasstroom uit financieringsactiviteiten bestaat hoofdzakelijk uit de leningen bij het ministerie van Financiën.

Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Transacties waarbij geen ruil van kasmiddelen plaatsvindt, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Activa

[1] Materiële vaste activa

	(in duizenden euro's)			
	Gebouwen	Installaties en inventarissen	Overige	Totaal
Aanschafwaarde einde periode	6.546	113.324	147.001	266.871
Cumulatieve afschrijvingen	-3.758	-89.112	-128.217	-221.087
Boekwaarde 31 december 2019	2.788	24.212	18.784	45.784
<i>Mutaties gedurende periode</i>				
Investerings	292	6.129	19.545	25.965
Desinvesteringen	-6	-1.102	-4.986	-6.093
Afschrijvingen	-516	-6.254	-13.708	-20.478
Duurzame waardeverminderingen	-	-	-	-
Afschrijvingen desinvesteringen	6	868	4.856	5.730
<i>Totaal mutaties</i>	<i>-225</i>	<i>-358</i>	<i>5.707</i>	<i>5.124</i>
Aanschafwaarde einde periode	6.832	118.352	161.560	286.743
Cumulatieve afschrijvingen	-4.268	-94.499	-137.069	-235.835
Boekwaarde 31 december 2020	2.564	23.853	24.491	50.908
<i>Mutaties gedurende periode</i>				
Investerings	108	6.237	11.299	17.645
Desinvesteringen	-684	-11.383	-8.653	-20.721
Afschrijvingen	-521	-6.336	-14.191	-21.048
Duurzame waardeverminderingen	-	-	-	-
Afschrijvingen desinvesteringen	630	11.202	7.899	19.731
<i>Totaal mutaties</i>	<i>-466</i>	<i>-281</i>	<i>-3.646</i>	<i>-4.393</i>
Aanschafwaarde einde periode	6.256	113.205	164.206	283.667
Cumulatieve afschrijvingen	-4.159	-89.632	-143.361	-237.152
Boekwaarde 31 december 2021	2.097	23.573	20.845	46.515

De overige materiële vaste activa betreffen voornamelijk hardware en aangekochte software. Zelfontwikkelde software wordt, zoals overeengekomen in het Besluit financiering rechtspraak 2005, niet geactiveerd. Kunst is niet geactiveerd onder de materiële vaste activa maar is als niet in de balans opgenomen activa verantwoord.

De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn in onderstaande tabel opgenomen:

		Afschrijvingspercentage
Gebouwen	Verbouwingen	10%
Installaties en inventarissen	Installaties	10%
	Meubilair	10-20%
	Kantooromachines	20%
	Stoffering	12,5%
	Audiovisuele middelen	12,5-20%
	Overige	20%
Overige materiële vaste activa	Hardware	33,33%
	Software	33,33%
	Overig (geen ICT-activa)	10-20%

Financiële vaste activa

[2] Vordering ministerie Justitie en Veiligheid inzake vakantiegelden

(in duizenden euro's)	31-12-2021	31-12-2020
Vordering inzake vakantiegelden	21.059	21.059

De vordering op het ministerie van JenV inzake de financiering van de te betalen vakantiegelden is ontstaan bij het inwerking treden van het baten-lastenstelsel per 1 januari 2005. Met het ministerie van JenV is geen aflossingsschema overeengekomen, wel zijn er afspraken gemaakt over voorwaardelijke aflossingen op het moment dat de Rechtspraak geld tekort heeft. Er wordt door de Rechtspraak geen rente berekend. Elk jaar wordt het saldo van de resterende vordering door het ministerie van JenV bevestigd.

Vlottende activa

[3] Vorderingen

Alle vlottende vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde ervan. Er is geen voorziening voor oninbaarheid getroffen in 2021. (2020: nihil).

(in duizenden euro's)	31-12-2021	31-12-2020
Debiteuren	1.730	2.491
Vorderingen op ministerie van JenV	3.292	14.713
<i>Nog te ontvangen bedragen en overige overlopende activa</i>	7.277	6.233
<i>Vooruitbetaalde bedragen</i>	5.383	5.242
Overlopende activa	12.660	11.475
Totaal	17.682	28.679

De vordering op het ministerie van JenV bestaat uit een vordering uit hoofde van het Netherlands Commercial Court ten bedrage van 3.292k euro (2020: 2.875k euro).

[4] Liquide Middelen

(in duizenden euro's)	31-12-2021	31-12-2020
Kas	-	-
Rekening-courant ministerie van Financiën	47.362	37.776
Totaal	47.362	37.776

Het saldo liquide middelen staat vrij ter beschikking van de Rechtspraak.

Passiva

[5] Eigen vermogen

Het verloop van de exploitatiereserve is als volgt:

(in duizenden euro's)	31-12-2021	31-12-2020
Stand 1 januari	-	-
Bestemming resultaat	-	-24.352
Aanvullende bijdrage corona	-	12.514
Aanzuivering eigen vermogen	-	11.838
Stand 31 december eigen vermogen	-	-

Naast specifieke afspraken omtrent de resultaatbestemming, zoals uiteengezet onder de overige gegevens, zijn er afspraken gemaakt over de samenstelling en maximale omvang van het duurzaam aan de Rechtspraak verbonden vermogen. Het resultaat over 2021 is nihil, waardoor er geen toevoeging of onttrekking aan de reserves is.

Het resultaat voor verrekening van een initiële vermogensstorting van het ministerie van Justitie en Veiligheid als gevolg van COVID-19 van 4,2 miljoen euro is 0,3 miljoen euro positief. Dit positieve resultaat is een saldo van de lagere kosten die gemaakt zijn bij het afdoen van zaken en de hogere vaste kosten en de hogere kosten megazaken. Conform de afspraken hierover met ministerie van JenV is het resterende positieve resultaat in 2021 in verband met minderwerk gestort in de egalisatierekening.

[6] Egalisatierekening

Het verloop van de egalisatierekening is als volgt:

(in duizenden euro's)	31-12-2021	31-12-2020
Stand 1 januari	8.139	8.139
Onttrekking	-8.139	-
Vrijval egalisatierekening	-	-
Opbrengst/bijdrage meer/minderwerk	333	-
Stand 31 december	333	8.139

Op basis van de gerealiseerde productieaantallen ten opzichte van de afgesproken bijdrage- en productieafspraken en de geldende afrekenprijzen inclusief loon- en prijsbijstelling 2021 heeft de Rechtspraak het totaalsaldo van minderwerk van euro 62,6 miljoen gerealiseerd. De minister heeft het beroep op de hardheidsclausule op grond van artikel 21 van het Besluit financiering rechtspraak de hardheidsclausule toegepast voor de gehele minderproductie, gezien de toegezegde financiële compensatie voor de ontstane minderproductie door COVID-19. Bij de bepaling van de toevoeging aan de egalisatierekening is rekening gehouden met de specifieke afspraken zoals opgenomen onder de toelichting Eigen Vermogen [5]. Op basis hiervan wordt de totale hardheidsclausule toegepast op het meer- minderwerk ad. 62,6 miljoen euro. Hierop wordt in mindering gebracht het, in verband met minderwerk, en gestort in de egalisatierekening van 0,3 miljoen, waarbij dus in totaal 62,3 miljoen aan hardheidsclausule wordt toegepast.

Berekening meer- en minderwerk 2021					- is onttrekken
Productgroep	Productie afspraak	Gerealiseerde productie	Verschil	Prijs 2021	Meer- minderwerk 70%>egalisatierekening
Straf rechtbank	178.447	167.007	11.440	€ 789,28	€ 6.320.554
Handel rechtbank	86.019	55.376	30.643	€ 995,68	€ 21.357.436
Familie rechtbank	193.445	181.101	12.344	€ 405,90	€ 3.507.301
Bestuur rechtbank	36.804	32.903	3.901	€ 1.407,10	€ 3.842.368
Vreemdelingenkamer	40.770	27.808	12.962	€ 865,88	€ 7.856.476
Kanton	1.062.274	877.252	185.022	€ 113,45	€ 14.693.522
Belasting rechtbank	30.240	31.404	-1.164	€ 692,11	-€ 563.931
Handel Hoven	8.210	6.606	1.604	€ 3.816,21	€ 4.284.841
Familie hoven	5.351	5.274	77	€ 3.056,31	€ 164.735
Straf hoven	30.816	28.802	2.014	€ 1.344,47	€ 1.895.434
Belasting hoven	4.894	4.831	63	€ 2.581,77	€ 113.856
CrvB	5.170	5.604	-434	€ 2.802,42	-€ 851.375
Totaalsaldo meer- minderwerk 2021	1.682.440	1.423.968			€ 62.621.215
Toekenning hardheidsclausule op grond van artikel 21 Bfr 2005					€ 62.621.215

Berekening meer- en minderwerk 2020					- is onttrekken
Productgroep	Productie afspraak	Gerealiseerde productie	Verschil	Prijs 2020	Meer- minderwerk 70%>egalisatierekening
Straf rechtbank	175.651	158.822	16.829	€ 768,40	€ 12.931.404
Handel rechtbank	67.571	60.654	6.917	€ 964,77	€ 6.673.314
Familie rechtbank	180.875	180.195	680	€ 396,06	€ 269.321
Bestuur rechtbank	33.325	30.692	2.633	€ 1.383,93	€ 3.643.888
Vreemdelingenkamer	49.540	31.312	18.228	€ 813,77	€ 14.833.400
Kanton	945.788	835.078	110.710	€ 110,49	€ 12.232.348
Belasting rechtbank	23.589	21.741	1.848	€ 675,34	€ 1.248.028
Handel Hoven	6.969	6.574	395	€ 3.723,74	€ 1.470.877
Familie hoven	4.742	4.972	-230	€ 2.982,25	-€ 685.918
Straf hoven	31.122	25.482	5.640	€ 1.311,89	€ 7.399.060
Belasting hoven	4.844	4.177	667	€ 2.519,21	€ 1.680.313
CrvB	5.670	5.509	161	€ 2.734,52	€ 440.258
Totaalsaldo meer- minderwerk 2020	1.529.686	1.365.208			€ 62.136.292
Toekenning hardheidsclausule 2020 o.g.v. artikel 21 BFR 2005					€ 62.136.292

[7] Voorzieningen

De balanspost voorzieningen betreft de volgende voorzieningen:

(in duizenden euro's)	31-12-2021	31-12-2020
Voorziening BWW & WW-gelden	4.166	6.196
Reorganisatievoorziening	1.516	1.876
Voorziening claims	975	775
Totaal	6.657	8.847

Voorziening BWW & WW-gelden

De voorziening BWW & WW verloopt als volgt:

(in duizenden euro's)	2021	2020
Stand per 1 januari	6.196	6.156
Onttrekkingen	-2.893	-3.019
Vrijval	-1.655	-722
Dotaties	2.518	3.781
Stand per 31 december	4.166	6.196

De toekomstige verplichtingen uit hoofde van bovenwettelijke werkloosheidsuitkering en de werkloosheidsuitkeringen zijn in deze voorziening opgenomen in aansluiting op de wettelijke regeling hieromtrent. De voorziening is opgenomen tegen contante waarde en in de voorziening is rekening gehouden met de geschatte einddatum van de uitkering. Van de voorziening is een bedrag van 1,8 miljoen euro als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Reorganisatievoorziening

De reorganisatievoorziening verloopt als volgt:

(in duizenden euro's)	2021	2020
Stand per 1 januari	1.876	3.971
Onttrekkingen	-561	-1.343
Vrijval	-169	-1.885
Dotaties	370	1.133
Stand per 31 december	1.516	1.876

De reorganisatievoorziening is gevormd ter dekking van de geschatte kosten van reorganisaties binnen de Rechtspraak. In de voorziening zijn onder meer de geschatte kosten opgenomen voor loondoorbetaling, begeleidingskosten en juridische kosten zoals opgenomen in het Van Werk Naar Werk-beleid. Van de voorziening is een bedrag van 1,1 miljoen euro als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Voorziening claims

De voorziening claims verloopt als volgt:

(in duizenden euro's)	2021	2020
Stand per 1 januari	775	1.125
Onttrekkingen	-	-100
Vrijval	-	-250
Dotaties	200	-
Stand per 31 december	975	775

De voorziening is getroffen voor claims waar een verwachte uitstroom van liquide middelen is. Van de voorziening is een bedrag van 0,8 miljoen euro als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken.

Langlopende schulden

[8] Leningen bij het ministerie van Financiën

Specificatie Leningen (in duizenden euro's)	2021	2020
Stand per 1 januari lang en kort	57.898	53.903
Aflossing gedurende het jaar	-20.817	-19.963
Leningen aangegaan	15.864	23.958
Stand lang en kort 31 december	52.945	57.898
Kortlopend deel volgend boekjaar	-18.454	-19.242
Stand per 31 december lang	34.491	38.656

De leningen zijn aangegaan ter financiering van de materiële vaste activa. De rente inzake de leningen varieert, afhankelijk van de looptijd van de lening, tussen 0 procent en 1,9 procent.

Specificatie langlopend deel van de leningen	(in duizenden euro's)
Deel van de lening dat afgelost wordt in 2023	16.962
Deel van de lening die afgelost worden in 2024-2028	16.716
Deel van de lening dat afgelost wordt na 2028	813
Totaal	34.491

Langlopende schulden met een resterende looptijd van minder dan 1 jaar, waaronder de aflossingsverplichtingen voor komende jaar, zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

[9] Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopend karakter ervan. Er zijn in vergelijking eind 2021 met eind 2020 geen noemenswaardige veranderingen.

(in duizenden euro's)	31-12-2021	31-12-2020
<i>Crediteuren</i>	10.968	8.157
<i>Vooruitontvangen bedragen</i>	757	6.623
<i>Lening ministerie van Financiën (kortlopend deel < 1 jaar)</i>	18.454	19.242
<i>Vooruitontvangen bedragen OM</i>	2.574	2.995
Reservering vakantiegelden en eindejaarsuitkering	14.751	13.938
Nog te betalen rentekosten	2	91
Te verrekenen met ministerie van JenV	7.217	3.683
Nog te ontvangen facturen	30.811	27.562
Overig overlopende passiva	5.596	480
<i>Overlopende passiva</i>	58.377	45.754
Totaal	91.130	82.771

Financiële instrumenten

Algemeen

De in deze toelichting opgenomen gegevens verschaffen informatie die behulpzaam is bij het schatten van de omvang van risico's die verbonden zijn aan zowel de in de balans opgenomen als de niet in de balans opgenomen financiële instrumenten.

Kredietrisico

De Rechtspraak handelt enkel met kredietwaardige partijen en heeft procedures opgesteld om de kredietwaardigheid te bepalen. Bovendien bewaakt de Rechtspraak voortdurend haar vorderingen en hanteert een aanmaningsprocedure.

Liquiditeitsrisico

De Rechtspraak neemt deel aan schatkistbankieren, zoals vastgesteld voor baten-lastenstelsel-bedrijven vanuit het ministerie van Financiën, waardoor er nihil risico is omtrent liquiditeit.

Renterisico en prijsrisico

De Rechtspraak loopt een beperkt renterisico over de rentedragende langlopende schulden en kent geen prijsrisico.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Niet in de balans opgenomen activa

Kunst

De historische aanschafwaarde van de aanwezige kunst ultimo 2021 is circa 1,5 miljoen euro (ultimo 2020: circa 1,5 miljoen euro).

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Personele verplichtingen

De verplichtingen aan personeel uit hoofde van openstaande verlofsaldi ultimo 2021 bedraagt 63,7 miljoen euro (ultimo 2020: 55,6 miljoen euro). Hierbij is rekening gehouden met een opslag voor sociale lasten en pensioenpremies. In 2021 is het aantal fte, het tarief door salarisstijgingen in de cao als ook de opslag sociale lasten en pensioenen, gestegen. Dit heeft een verhogend effect op het saldo.

De verplichtingen aan personeel uit hoofde van toekomstige jubileumuitkeringen (bij 12,5 jaar, 25 jaar, 40 jaar en 50 jaar dienstverband) ultimo 2021 tegen contante waarde bedragen 26,5 miljoen euro (2020: 26,0 miljoen euro). Dit vergelijkende cijfer is aangepast voor vergelijkingsdoeleinden. Er is een opslag voor IKB of vakantiegeld/eindejaarsuitkering toegepast). Hierbij is rekening

gehouden met de blijfkans (rechterlijke ambtenaren: 99 procent en gerechts-ambtenaren: 90 procent), loonstijging (1 procent), pensioenleeftijd en disconteringsrente (1 procent). In de berekening is een splitsing gemaakt tussen CAO RM en CAO rijksambtenaren in verband met afwijkende blijfkans.

Huurverplichtingen

De jaarlijkse verplichtingen met betrekking tot door de Rechtspraak gehuurde panden bedragen ultimo 2021 102 miljoen euro (ultimo 2020: circa 104 miljoen euro). Deze bedragen zijn op basis van inschattingen ten tijde van het opstellen van de jaarrekening. De werkelijke kosten 2021 bedroegen 97,2 miljoen euro. De hogere toekomstige huurverplichtingen (afgezet tegen over de werkelijke kosten 2021) worden veroorzaakt door:

- toename apparaatskosten Rijksvastgoedbedrijf en;
- investeringen nodig om te voldoen aan wet- en regelgeving;
- noodzakelijke investeringen instandhouding gebouwen;
- volledig jaar nieuwbouw Amsterdam.

De reguliere huurcontracten met het Rijksvastgoedbedrijf kunnen tussentijds worden opgezegd met een opzegtermijn van 1 jaar. Binnen deze jaarlijkse verplichtingen hebben specifiek de huurovereenkomsten voor de publiek-privaatrechtelijke samenwerkingen van rechtbank Zeeland-West-Brabant en rechtbank Amsterdam hebben een jaarlijkse verplichting van 36,0 miljoen euro en hebben een looptijd tot respectievelijk 2049 en 2051.

Facilitaire verplichtingen

Deze verplichtingen bedragen voor boekjaar 2022 circa 28 miljoen euro (2021: circa 20 miljoen euro) en hebben betrekking op kosten voor onder andere beveiliging, catering en schoonmaak. Ten aanzien van de meerjarige verplichtingen neemt de Rechtspraak alleen het jaarbedrag 2022 op. Een meerjarig overzicht is niet uitvoerbaar.

De verplichtingen in relatie tot ICT-contracten bedragen voor boekjaar 2022 circa 20 miljoen euro (2021: 19 miljoen euro). Voor de periode 2023 tot en met 2027 bedraagt deze verplichting in totaal 19 miljoen euro.

Juridische claims

De verplichtingen met betrekking tot de juridische claims, anders dan degene die op de balans zijn opgenomen, zullen naar inschatting niet leiden tot significante verplichtingen.

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

[10A] Bijdrage kerndepartement ministerie van JenV

Dit betreft de totale bijdrage zoals die door de minister van JenV is verstrekt.

Opbouw budgettair kader		
Rechtspraak (in duizenden euro's)	2021	2020
Stand Miljoenennota	1.062.430	1.023.797
Transitorische posten	-388	181
Mutaties Voorjaarsnota regulier	84.238	36.898
Mutaties Voorjaarsnota uit egalisatierekening	-	-
Mutaties Najaarsnota / Slotwet	9.230	3.892
<i>Subtotaal</i>	1.155.510	1.064.768
Verrekening bijdrage gerechtskosten	-716	-1.915
Totaal beschikbaar	1.154.794	1.062.853

Over 2021 is in de bijdragebrief (kenmerk 3712763) en bijstelling met kenmerk 3752469 een bijdrage van 1.163 miljoen euro opgenomen. Hierin is tevens een bijdrage opgenomen van 4 miljoen euro voor coronakosten, 3,7 miljoen euro voor aanzuiveren negatief vermogen en 0,1 miljoen euro voor de openstaande vordering voor Netherlands Commercial Court. De bijdrage voor coronakosten moet worden terugbetaald en is verantwoord onder de kortlopende schulden, specifiek als te verrekenen met het ministerie van JenV. De overige genoemde bijdragen zijn kas bijdragen en worden niet verantwoord als baten conform de baten-lastensystematiek.

In de bijdrage van het ministerie van JenV is een bijdrage in de gerechtskosten begrepen die in 2021 2,4 miljoen euro (2020: 2,5 miljoen euro) bedraagt. Deze bijdrage is gelijk aan de gemaakte gerechtskosten [16]. De gerealiseerde gerechtskosten worden volledig vergoed.

10B] Overige bijdrage van ministerie van JenV

Overige bijdrage (in duizenden euro's)	2021	2020
Bijdrage OM gerechten	8.422	8.246
Bijdrage OM SSR	6.829	5.816
Bijdrage JenV Projecten	9.464	10.278
Bijdragen JenV-diensten IVO (hoofdzakelijk OM)	5.921	6.728
Bijdrage JenV Netherlands Commercial Court	487	579
Bijdrage mediation in strafzaken	415	401
Totaal	31.538	32.048

De overige bijdrage van het ministerie van JenV bestaat uit bijdragen van andere onderdelen van het ministerie.

[11] Overige bedrijfsopbrengsten

Overige bedrijfsopbrengsten (in duizenden euro's)	2021	2020
Parketpolitie rechtbank Amsterdam	6.072	5.994
Huuropbrengsten / dvo derden	3.054	3.008
Accountantskamer	1.292	1.258
Bijdragen SSR	121	741
Medisch tuchtrecht	120	114
Resultaten activa	-46	40
Overig	74	219
Totaal	10.687	11.374

[12] Bijdrage meer/minder werk

Dit betreft het saldo van meer- en minderwerk van productie zoals dat door de Rechtspraak is gerealiseerd ten opzichte van de met de Minister van JenV gemaakte afspraken bij het vaststellen van de begroting. Deze wordt afgerekend tegen 70 procent van de afgesproken tarieven. Voor 2021 heeft de Rechtspraak met de minister de afrekening met de egalisatierekening per saldo vastgesteld op 0,3 miljoen euro minderwerk (2020: 0,0 miljoen euro minderwerk). Zie de specificatie van het meer/minder werk onder de toelichting van de egalisatierekening.

[13] Personele kosten

Personele kosten (in duizenden euro's)	2021	2020
Salarissen	692.458	664.706
Sociale lasten	80.649	75.415
Pensioenpremies	114.872	106.070
Honoraria, zittings- en vacatiegelden	3.640	2.783
Niet-regulier personeel, inhuur en detachering	39.431	36.849
Reis- en verblijfkosten	10.384	10.540
Opleidingen en cursussen	4.525	3.676
Overige personele kosten	-401	-2.280
Totaal	945.558	897.759

Personeelsomvang

De personele kosten zijn te relateren aan het aantal werknemers bij de Rechtspraak. Hierover geeft de tabel "Aantal medewerkers en fte's in 2017-2021" in het Jaarverslag nadere informatie. Ultimo 2021 waren er 10.856 fte (2020: 10.476 fte) in dienst bij de gerechten en de landelijke diensten. Op basis van deze ultimo cijfers is het gemiddeld aantal medewerkers over 2021 10.666 fte (2020: 10.243 fte). Hiervan waren 5 werknemers werkzaam buiten Nederland. (2020: 8 werknemers).

De personele kosten zijn in 2021 ten opzichte van 2020 toegenomen hoofdzakelijk door:

- CAO stijging lonen en gerelateerde premies
- Fte-stijging.

Bezoldiging bestuurders

De voorzitter en de 3 leden van de Raad voor de rechtspraak worden bezoldigd op basis van artikel 86 van de Wet op de rechterlijke organisatie juncto artikel 1 en 2 van het Besluit rechtspositie leden gerechtsbesturen en Raad voor de rechtspraak juncto artikel 7 en bijlage 3 van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren. De totale bezoldiging 2021 van de voorzitter en de leden van de Raad voor de rechtspraak is 746.702 euro (2020: 747.337 euro).

Wet normering topinkomens (WNT)

Deze WNT verantwoording heeft betrekking op alle organen van de Rechtspraak die in de geconsolideerde jaarrekening zijn opgenomen. Een totaaloverzicht van alle organen met hun vestigingsplaats is opgenomen in de Algemene toelichting op de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening onder het kopje consolidatie.

De WNT is van toepassing op de Rechtspraak. Het voor de Rechtspraak toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2021 209.000 euro, het algemeen bezoldigingsmaximum.

Met de wetgever is afgestemd dat alle onderdelen van de Rechtspraak onder de WNT vallen, maar dat de Rechtspraak geen functionarissen kent die kwalificeren als 'topfunctionaris' in de zin van de WNT.

Er zijn geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2021 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

[14] Materiële kosten

Materiële kosten (in duizenden euro's)	2021	2020
Huisvestingskosten	97.249	91.469
Exploitatiekosten	130.639	118.733
Totaal	227.888	210.202

De huisvestingskosten zijn in 2021 ten opzichte van 2020 gestegen met 5,7 miljoen euro voornamelijk door oplevering nieuwbouw Amsterdam in 2021.

De exploitatiekosten zijn gestegen met 12 miljoen euro voornamelijk door meer externe inhuur en in- en uitbesteding.

Specificatie exploitatiekosten (in duizenden euro's)	2021	2020
Huisvestinggerelateerde kosten	36.993	35.997
Bureaunkosten	14.803	15.443
Kosten documentatie en publicatie	3.608	3.854
Kosten pers- en publieksvoorlichting	414	231
Overige betalingen aan personeel	3.521	3.976
Kosten externe inhuur deskundigen/adviseurs	17.992	11.389
Kosten in- en uitbesteding	9.469	3.977
Verstreekte subsidies en overige bijdragen	-188	-235
Kosten tolken en vertalers	363	382
Onderhoudskosten	32.439	32.793
Overige exploitatiekosten	11.225	10.926
Totaal	130.639	118.733

Accountantshonoraria

Onder de exploitatiekosten zijn de accountantshonoraria opgenomen. Onderstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de Rechtspraak en bij de in de consolidatie betrokken organen zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties). Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar 2021, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht. De volgende bedragen zijn ten laste van het resultaat gebracht:

Accountantshonoraria (in duizenden euro's)	2021	2020
Controle van de jaarrekening	728	653
Andere controlewerkzaamheden	-	10
Fiscale advisering	-	-
Andere niet-controlediensten	-	-
Totaal	728	663

[15] Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten [zie ook 1] worden verminderd met de vrijval van de balanspost vooruitontvangen bedragen voor gemeenschappelijke activa van het OM.

Afschrijvingen (in duizenden euro's)	2021	2020
Totaal afschrijvingen [1]	21.048	20.478
+/- vrijval vooruitontvangen OM en overige correcties	-362	-526
Afschrijvingskosten	20.686	19.952

[16] Gerechtskosten

Onder gerechtskosten worden verstaan de kosten die het gerecht maakt gedurende of als gevolg van de behandeling van een aan de rechter voorgelegde zaak. Deze gerealiseerde kosten worden volledig vergoed door het ministerie van JenV.

[17] Rentelasten

Het betreft hier de rentelasten als gevolg van de door het ministerie van Financiën verstrekte leningen ten behoeve van de aanschaf van materiële vaste activa.

Ondertekening van de jaarrekening

Den Haag, 26 april 2022

Voorzitter Raad voor de rechtspraak,

Lid Raad voor de rechtspraak,

w.g. mr. H.C. Naves

w.g. drs. P. Arnoldus

Raad voor de rechtspraak
Den Haag

5

OVERIGE GEGEVENS

5.1 RESULTAATBESTEMMING

In het Besluit financiering rechtspraak 2005 zijn specifieke afspraken met betrekking tot de financiële verantwoording opgenomen. In deze afspraken is voor de bestemming van het exploitatiesaldo geregeld, in artikel 17 lid 5 en 6, dat het exploitatieresultaat van de Rechtspraak wordt toegevoegd aan of in mindering gebracht op de exploitatiereserve van de Rechtspraak. In het uitzonderlijke geval dat dit leidt tot een negatief vermogen wordt dit aangezuiverd door Onze Minister en vindt overleg plaats over te nemen maatregelen als bedoeld in artikel 21.

5.2 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de Raad voor de rechtspraak

VERKLARING OVER DE JAARREKENING 2021

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

- geeft de jaarrekening van de Raad voor de rechtspraak, gerechten en landelijke diensten gezamenlijk ('de Rechtspraak') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Rechtspraak op 31 december 2021 en van het resultaat over 2021 in overeenstemming met het Besluit financiering rechtspraak 2005 en artikel 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van de Regeling agentschappen, de nadere afspraken zoals opgenomen in de brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid gedateerd 18 maart 2019 met kenmerk 2530434 en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2021 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.1.2 van het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak d.d. 24 februari 2022.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021 van de Rechtspraak te Den Haag gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2021;
- de staat van baten en lasten over 2021; en
- de toelichting met de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is het Besluit financiering rechtspraak 2005 en artikel 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van de Regeling agentschappen, de nadere afspraken zoals opgenomen in de brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid gedateerd 18 maart 2019 met kenmerk 2530434 en de bepalingen bij en krachtens de WNT

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2021 en het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak d.d. 24 februari 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'. Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van de Rechtspraak zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Benadrukking van de basis voor de financiële verslaggeving en de beperking in gebruik

Wij vestigen de aandacht op de paragraaf algemene grondslagen in de toelichting van de jaarrekening waarin de basis voor de financiële verslaggeving is uiteengezet. De gehanteerde grondslagen zijn in overeenstemming met de regels en nadere afspraken die de minister van Justitie en Veiligheid heeft bepaald voor de inrichting van de jaarrekening. De financiële informatie is opgesteld voor het ministerie van Justitie en Veiligheid en de beide kamers der Staten-Generaal met als doel de Rechtspraak in staat te stellen te voldoen aan de eisen uit de Wet op de rechterlijke organisatie. Onze controleverklaring bij de jaarrekening 2021 van de Rechtspraak wordt uitsluitend verstrekt in het kader van voormeld doel en kan derhalve niet voor andere doeleinden worden gebruikt. Wij aanvaarden derhalve geen aansprakelijkheid, zorgplicht en/of verantwoordelijkheid wanneer onze controleverklaring voor andere doeleinden wordt gebruikt.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2021 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, onderdelen n en o, Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, en of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Het jaarverslag omvat ook andere informatie. Dat betreft alle informatie in het jaarverslag anders dan de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Wet op de rechterlijke organisatie is vereist voor het jaarverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De Raad is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de eisen uit de Wet op de rechterlijke organisatie. Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole.

VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING EN DE ACCOUNTANTSCONTROLE

Verantwoordelijkheden van de Raad voor de jaarrekening

De Raad is verantwoordelijk voor:

- het opstellen van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit financiering rechtspraak 2005 en artikel 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van de Regeling agentschappen, de nadere afspraken zoals opgenomen in de brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid gedateerd 18 maart 2019 met kenmerk 2530434 en de bepalingen bij en krachtens de WNT;
- dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2021 in alle van materieel belang zijnde aspecten voldoen aan de eisen van de financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.1.2 van het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak d.d. 24 februari 2022;
- een zodanige interne beheersing die de Raad noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de Raad afwegen of de Rechtspraak in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet de Raad de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de Raad het voornemen heeft om de Rechtspraak te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De Raad moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Rechtspraak haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controle-opdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Den Haag, 26 april 2022

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

w.g. drs. A.E. Gerritsma RA

BIJLAGE BIJ ONZE CONTROLEVERKLARING OVER DE JAARREKENING 2021 VAN DE RAAD VOOR DE RECHTSPRAAK

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak d.d. 24 februari 2022, de Regeling Controleprotocol WNT 2021, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat:
  - de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand zijn gekomen.
- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de Rechtspraak.

- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de Raad en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door de Raad gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Rechtspraak haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening opgesteld is op basis van Besluit financiering rechtspraak 2005 en artikel 26 en 27 lid 1, 2, 3, 5, 6, 7 en 8 van de Regeling agentschappen, de nadere afspraken zoals opgenomen in de brief van het ministerie van Justitie en Veiligheid, gedateerd 18 maart 2019 met kenmerk 2530434 en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT) en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.1.2 van het Accountantsprotocol Raad voor de rechtspraak d.d. 24 februari 2022.

Wij communiceren met de Raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

